

Na temelju članka 195. stavka 4. Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine 157/13) i članka 38. točke 6. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/99, 19/01, 20/01 - pročišćeni tekst, 10/04, 18/05, 2/06, 18/06, 7/09, 16/09, 25/09, 10/10, 4/13 i 24/13), Gradska skupština Grada Zagreba, na 16. sjednici, 24. srpnja 2014., donijela je

SOCIJALNI PLAN Grada Zagreba 2014. - 2020.

Uvodno o socijalnom planiranju

U 2012. započeo je proces socijalnog planiranja u svrhu procjene prioriteta socijalne politike s težištem na analizi mreže socijalnih usluga i utvrđivanje područja prioriteta razvoja socijalne politike. To je ujedno i obaveza tijela regionalne/lokalne samouprave propisana *Zakonom o socijalnoj skrbi (Narodne novine 157/13, u daljnjem tekstu: Zakon)* kako bi se osigurala kvalitetnija horizontalna i vertikalna koordinacija u području socijalne politike između različitih razina vlasti, javnih službi, pružatelja socijalnih usluga, korisnika i drugih dionika socijalne politike. Socijalno planiranje definirano je i mjerom 4.2. *Razvoj i širenje mreže socijalnih usluga Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju (JIM)*¹, glavnog strateškog dokumenta Vlade RH i Europske komisije u području politike socijalnog uključivanja do trenutka kada je Republika Hrvatska postala članica Europske unije.

U svrhu što kvalitetnije provedbe reformskih procesa socijalnog planiranja te transformacije i deinstitucionalizacije, Ministarstvo socijalne politike i mladih provodi projekt *Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga* u sklopu programa EU za Hrvatsku IPA komponente IV- Razvoj ljudskih potencijala, u suradnji s Oxford Policy Management konzorcijem. U okviru tog projekta, očekuje se izrada svih županijskih socijalnih planova do kraja 2014. godine.

Socijalno planiranje u Gradu Zagrebu odvijalo se uz tehničku podršku Udruge za socijalnu politiku i uključivanje - SPUK, prema metodologiji koju je preporučilo Ministarstvo socijalne politike i mladih, a u proces konzultacija i radionica bilo je uključeno više od 130 aktera socijalne politike: službenika gradskih ureda, predstavnika centara za socijalnu skrb, ustanova socijalne skrbi, zavoda za zapošljavanje, Podružnice obiteljskog centra (ranije djelovao kao Obiteljski centar), udruga i drugih pružatelja socijalnih usluga s područja Grada Zagreba. U svrhu izrade Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020. (u daljnjem tekstu: Socijalni plan) s naglaskom na utvrđivanja postignuća i prioriteta u razvoju socijalnih usluga, na radionicama sa sudionicima² socijalnog planiranja iz Grada Zagreba, obavljeno je više analiza u skladu s prepoznatim problemima Grada i prioritetima širenja mreže izvaninstitucionalnih socijalnih usluga.

Dodatno su analizirani prikupljeni podatci i pregledani relevantni strateški dokumenti Europske unije koji definiraju smjernice politike socijalnog uključivanja i suzbijanja siromaštva za razdoblje 2014. - 2020. Korištena je i *Socijalna slika Grada Zagreba 2011 i*

---

¹ Vlada Republike Hrvatske (2007.). Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju. dostupno na http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/medunarodna_suradnja/jim_zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_rh

² Popis sudionika u prilogu

2012.³ što se više od deset godina kontinuirano izrađuje u svrhu planiranja mjera socijalne politike te drugi strateški dokumenti Grada Zagreba koji su sastavnice socijalne politike. Analiza pomoći, mreže socijalnih usluga i pružatelja usluga zasniva se na dostupnim podacima, statističkim pokazateljima, raspoloživim analizama, istraživanjima i dokumentima, a tamo gdje podaci nisu bili dostupni, na procjenama ključnih aktera socijalne politike na razini Grada Zagreba koji su sudjelovali na radionicama socijalnog planiranja i u konzultacijskom procesu. Stoga se manji dio podataka u ovom dokumentu odnosi na 2011. godinu, a većina podataka odnosi se na 2012. i 2013. ili su prikazani u trendovima za sve tri navedene godine.

Analizom mreže usluga identificirana su postignuća i resursi u Gradu te su naznačena ona postignuća ili pravci razvoja socijalne politike Grada Zagreba kojih se doprinos procjenjuje posebno važnim u razdoblju do 2020., sukladno ciljevima postavljenim na europskoj i nacionalnoj razini. Socijalni plan je usklađen s postojećim temeljnim gradskim razvojnim dokumentom. Razvojnou strategijom Grada Zagreba - ZagrebPlan te će na odgovarajući način biti ugrađen u Razvojnou strategiju Grada Zagreba - Zagrebplan za iduće razdoblje.

Uz navedeno, u procesu socijalnog planiranja, korištene su relevantne smjernice i izvješća Ministarstva socijalne politike i mladih s obzirom na to da se socijalno planiranje ne odnosi samo na primijenjena prava, usluge i korisnike, nego na utvrđivanje svih raspoloživih prava i usluga stanovnicima Grada Zagreba koje osiguravaju nadležna ministarstva i javne službe na nacionalnoj razini i lokalno. Stoga se u dokumentu u poglavlju 5.2. Mreža socijalnih usluga u Gradu Zagrebu prikazuju sve usluge što se pružaju kroz ustanove u državnoj nadležnosti (ministarstava) i ustanove u nadležnosti Grada Zagreba te se navode procesi u vezi s transformacijom ustanova koja se planira provesti do 2020. godine, čime će se dio ustanova i usluga prenijeti s državne na lokalnu razinu, tj. na razinu Grada Zagreba.

Ovaj dokument sadržava relevantne prioritete koji su ostvarivi u razdoblju 2014. do 2020. ako se uspostavi adekvatan mehanizam za upravljanje programom i osigura vertikalna i horizontalna koordinacija različitih institucija i organizacija.

U svrhu planiranja i razvoja mreže socijalnih usluga i ostvarivanja prava, obveza, mjera i ciljeva socijalne skrbi na području Grada Zagreba, Gradska skupština Grada Zagreba u veljači 2013. godine donijela je Odluku o osnivanju Savjeta za socijalnu skrb (Službeni glasnik Grada Zagreba 4/13, u daljnjem tekstu: Savjet). Djelokrug rada Savjeta je predlaganje socijalnog plana u djelatnosti socijalne skrbi za područje Grada Zagreba koji obuhvaća detaljnu analizu kapaciteta, dostupnost mreže socijalnih usluga i specifične ciljeve razvoja institucionalnih i izvaninstitucionalnih usluga, s posebnim naglaskom na usluge za skupine u većem riziku od socijalne isključenosti.

Savjet ima 15 članova i sastavljen je od predstavnika Grada Zagreba, centara za socijalnu skrb, domova socijalne skrbi, centara za pomoć i njegu, korisnika ustanova socijalne skrbi, vjerskih zajednica te drugih pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi, ustanova iz područja obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja, strukovnih komora i udruga te udruga za promicanje prava korisnika socijalne skrbi.

Članovi Savjeta imenovani su Zaključkom o imenovanju predsjednika i članova Savjeta za socijalnu skrb koji je donijela Gradska skupština Grada Zagreba u srpnju 2013. godine (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/13 i 12/14). U Savjet su imenovane: mr. Višnja Fortuna, predsjednica Savjeta za socijalnu skrb (predstavnica Grada Zagreba) i članovi/ice: Romana Galić, univ. spec. act. soc. (predstavnica Grada Zagreba), mr. sc. Marinka Bakula

---

³ Socijalno vijeće Grada Zagreba (2012.) Socijalna slika Grada Zagreba 2011. i 2012. dostupno na http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/socijalna_skrb/Socijalna%20slika%202011.pdf; <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/2012.%20Socijalna%20slika%20Grada%20Zagreba.pdf>

Anđelić (predstavnik Grada Zagreba), Zvezdana Delić, dipl. soc. rad. (predstavnik Društva osoba s cerebralnom i dječjom paralizom), mr. sc. Goran Denis Tomašković (predstavnik Udruge slijepih Zagreb), Ljiljana Oštrić-Anić, dr. med. (predstavnik Sindikata zdravstva, socijalne zaštite i mirovinsko-invalidskog osiguranja), Božena Horvat-Alajbegović, dipl. soc. rad. (predstavnik Centra za socijalnu skrb Zagreb), Elza Parlov, dipl. soc. rad. (predstavnik Caritasa Zagrebačke nadbiskupije), Sanja Orešković Vrbanec (predstavnik Udruženja "Djeca prva"), mr. sc. Antun Ilijaš, dipl. soc. rad. (predstavnik Hrvatske komore socijalnih radnika), Marija Halić (predstavnik Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Područnog ureda Zagreb), Greta Kušec (predstavnik Centra za pomoć i njegu u kući "Sv. Antun"), Irena Vadjlja, mag. soc. rada (predstavnik Doma za starije i nemoćne osobe "Park"), prim. mr. sc. Branislava Resanović (predstavnik Zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar") i Vanda Bazmenjak, dipl. def. - soc. pedagoginja (predstavnik Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport).

Završni nacrt Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020. usvojen je na drugoj sjednici Savjeta za socijalnu skrb 18. lipnja 2014. godine.

Vizija i misija Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020.

Vizija:

Grad Zagreb je grad po mjeri svakog građanina koji osigurava kvalitetu života prihvaćajući načela pravednosti, jednakosti i poštivanja ljudskih prava, a socijalne usluge su pravovremene, ciljane i dostupne svima.

Misija:

Sustavno unapređenje socijalnih usluga koje se pružaju uz minimalne administrativne zahtjeve i učinkovitu međusektorsku suradnju te njihovo kontinuirano prilagođavanje individualnim potrebama građana i standardima kvalitete socijalnih usluga.

1. Polazište za izradu Socijalnog plana Grada Zagreba 2014.-2020.

Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje 2014.-2020. temelji se na smjernicama strateških dokumenata Europske unije, kao što su *Europa 2020. - Strategija za pametan, održiv i inkluzivni rast*⁴ (u daljnjem tekstu: *Europa 2020.*) i *Europska platforma za borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti*⁵, zatim na nacionalnim dokumentima - posebno *Programu Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011. - 2015.*⁶ i *Ekonomskom programu Republike Hrvatske za 2013.*⁷ te drugim nacionalnim dokumentima, kao i na ključnim

---

⁴ European Commission (2010). Communication from the Commission: Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Dostupno na <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

⁵ Više o "European platform against poverty and social exclusion" dostupno na <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=en>

⁶ Vlada Republike Hrvatske (2011.). Program Vlade Republike Hrvatske za mandat 2011. - 2015. Dostupno na [http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/\(view_online\)/1](http://www.vlada.hr/hr/preuzimanja/program_vlade_2011_2015/(view_online)/1)

⁷ Vlada Republike Hrvatske (2013.). Ekonomski program Republike Hrvatske za 2013. Dostupno na <http://www.mfin.hr/hr/ekonomski-program-republike-hrvatske-2013>

strateškim dokumentima Grada Zagreba, među kojima se ističe *ZagrebPlan - Razvojna strategija Grada Zagreba 2011. - 2013.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 6/12).

U razdoblju provedbe *Programa socijalne politike Grada Zagreba 2009. - 2012.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 7/09), zbog duboke recesije, došlo je do niza negativnih socijalnih pokazatelja u Hrvatskoj i Gradu Zagrebu: negativna gospodarska kretanja, ukupni rast nezaposlenosti, značajno povećanje broja nezaposlenih mladih, porast stope siromaštva. Grad Zagreb, u okviru programa socijalne politike, na različite mjere godišnje ulaže gotovo 27% proračuna u što se ubrajaju sredstva za potpore i usluge djeci predškolske i školske dobi te studentima, a dio sredstava namijenjen je za potpore korisnicima mirovina, beskućnicima te za financiranje i sufinanciranje stambenih potreba siromašnijih građana i dr.

Polazeći od ciljeva strategije Europa 2020. planira se postavljanje jasnijih nacionalnih ciljeva u području borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti te se priprema izrada nacionalnog dokumenta koji zamjenjuje dosadašnje strateške dokumente *Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju* (JIM) i *Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske*⁸ (JAP) od 2014. godine nadalje, a lokalni socijalni programi će morati biti usklađeni i komplementarni s nacionalnima.

EU strategije i nacionalni programi zahtijevaju suradnju svih razina vlasti, ali i djelovanje na regionalnim i lokalnim razinama, modernizaciju lokalne socijalne politike jer na tim će se razinama u konačnici procjenjivati stvarni rezultati. Mreža europskih gradova EUROCITIES, kojoj je pridružen član od 2002. godine i Grad Zagreb, a koja trenutno povezuje lokalne vlasti više od 140 gradova u 30 europskih zemalja, ističe presudnim višerazinske procese i partnerstva nužne za ostvarivanje ciljeva strategije Europa 2020.⁹

Nacionalni reformski programi, što su sukladno smjernicama strategije EUROPA 2020. izradile zemlje članice EU, težište stavljaju na zapošljavanje i ekonomski rast kao generatore razvoja i smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti. Najveći je naglasak na zapošljavanju kao najboljem načinu izlaska iz siromaštva te na integriranoj podršci obiteljima na tri ključna načela aktivnog uključivanja (*EU principles of active inclusion*): pojednostavljanju sustava socijalnih pomoći, osiguravanju socijalnih usluga koje olakšavaju zapošljavanje (usluge skrbi za djecu i ostale ovisne članove obitelji) te povezivanju u programe razvoja vještina uz posredovanje u zapošljavanju. Novčane naknade se u većini EU zemalja povezuju u pojednostavljeni sustav koji smanjuje troškove administriranja, a javne službe se više posvećuju individualnom radu s korisnicima s ciljem osiguravanja odgovarajućeg mjesta na tržištu rada. Stoga će ovaj dokument staviti naglasak upravo na navedeno.

Podržavanjem novih načina rješavanja problema i poticanjem novih odnosa i perspektiva, gradovi u Europi pomažu pristupe "od dna ka vrhu" s ciljem aktivnog uključivanja socijalno ranjivih osoba u programe pomoći. Štednja na području javne potrošnje uz sve veći broj ljudi kojima je potrebno aktivno uključivanje, sve veći je izazov i za Grad Zagreb u pružanju kvalitetnih socijalnih usluga i pomaganju socijalne ekonomije. U sadašnjim prilikama socijalna inovacija je nužnija nego ikada, jer se gradske vlasti često nađu suočene s visokom koncentracijom ljudi kojima je potrebna pomoć, često za prevladavanje višestrukih problema.

Strateški okvir Socijalnog plana te daljnji operativni i akcijski planovi koji trebaju proizaći iz ovog dokumenta vodit će računa o smjernicama u *Komunikaciji Europske komisije*

---

⁸ Vlada Republike Hrvatske (2007.). *Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske*. Dostupno na [http://www.rmupp.org/mreza/zip/Zajednicki_memorandum_o_prioritetima_politike_zaposljavanja_RH_\(JAP\).pdf](http://www.rmupp.org/mreza/zip/Zajednicki_memorandum_o_prioritetima_politike_zaposljavanja_RH_(JAP).pdf)

⁹ Više o tome na www.eurocities.eu i www.ec.europa.eu/progress

"Socijalno ulaganje za rast i koheziju - uključujući provedbu Europskog socijalnog fonda 2014.-2020."¹⁰ kao o integriranom okviru za kreiranje i reformu socijalnih politika, osobito u području politika koje se ističu snažnom dimenzijom socijalnog ulaganja. Među ostalim, socijalno ulaganje u Gradu Zagrebu do 2020., treba doprinijeti povećanju ukupne razine zaposlenosti, posebno zaposlenosti mladih s naglaskom na prevenciji koja umanjuje potrebu za kasnije pasivnim mjerama, pojednostavljenju naknada i boljoj usklađenosti s nacionalnim politikama zapošljavanja i socijalne zaštite te daljem jačanju politike usmjerene prema djeci kojima se ulažući u djecu prekida krug socijalne deprivilegiranosti, uzimajući u obzir *Preporuku Europske komisije o ulaganju u djecu (2013)*¹¹ koja sadrži integrirani okvir politike za unaprjeđenje mogućnosti djece.

Socijalni plan bi trebao olakšati harmonizaciju planova i prioriteta pojedinih sustava (socijalna skrb, odgoj i obrazovanje, zapošljavanje, cjeloživotno obrazovanje, zdravstvo, djelatnosti u kulturi), u cilju zastupanja najboljeg interesa stanovnika i posebno interesa socijalno najranjivijih skupina stanovnika. Plan između ostaloga daje osnovne smjernice za djelovanje pokazujući prioritete i usluge koje treba razvijati, u kontekstu strateških prioriteta Europske unije i prioritetnih projekata iz predpristupnih sredstava (IPA) i strukturnih fondova EU - Europski fond za regionalni razvoj (u daljnjem tekstu: ERDF) i Europski socijalni fond (u daljnjem tekstu: ESF).

2. Socijalne posljedice i mjere ublažavanja utjecaja gospodarske i financijske krize

Prema izvješću Svjetske banke i Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP-a) *Hrvatska: Socijalni učinak krize i jačanje otpornosti*¹², globalna ekonomska kriza imala je prilično značajan učinak na sve segmente hrvatskog gospodarstva i društva. Kriza je preokrenula značajno smanjenje nezaposlenosti ostvareno u 2007. i u prvoj polovini 2008. godine, pri čemu je službena zaposlenost pala za 6 posto, što je bilo jednako 6-postotnom smanjenju BDP-a u 2009. godini. Sektori koji su bili najviše pogođeni krizom uključuju prerađivačku industriju, trgovinu, turizam i građevinsku industriju, tako su industrijalizirane regije i regije s niskom nezaposlenošću najviše trpjele zbog krize. Tijekom krize najčešće su gubili posao kvalificirani radnici u industriji, muškog spola, u najboljim godinama. Kriza je smanjila već ionako nisku stopu participacije od 57,8 posto za dodatna 2 postotna boda, što je dodatno naglasilo strukturne probleme na tržištu rada i potrebu za djelotvornijim mjerama zapošljavanja.

Prije krize je siromaštvo (definirano kao 2.063 HRK mjesečno po ekvivalentu odrasle osobe) u Hrvatskoj bilo niže od 10 posto. Razlog tome je bio snažan gospodarski rast, otvaranje novih radnih mjesta i visoka potrošnja na socijalnu zaštitu. Siromaštvo je bilo uglavnom povezano s osobama koje su bile nezaposlene duže od tri godine i radnicima s niskim kvalifikacijama. Sadašnje simulacije pokazuju da se siromaštvo povećalo za 3,5 posto

---

¹⁰ European Commission (2013) Communication from the Commission: Towards Social Investment for Growth and Cohesion - including implementing the European Social Fund 2014 - 2020. Dostupno na <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&langId=en&newsId=1807&moreDocuments=yes&tableName=news>

¹¹ European Commission (2013). Commission Recommendation: Investing in Children - breaking the cycle of disadvantage. Dostupno na <http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/Vijesti/Position%20Paper%20Croatia%202014-20.pdf>

¹² Grupa Svjetska banka i UNDP (2010). Hrvatska: Socijalni učinak krize i jačanje otpornosti. Zagreb i Washington. Dostupno na http://siteresources.worldbank.org/CROATIAEXTN/Resources/301244-1277748624120/report_full_croatian.pdf 12Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske (2012).

i da uglavnom pogađa ekonomski aktivne, bolje obrazovane i mlađe ljude, koji žive u bogatijim urbanim područjima. Simulacije učinka krize također pokazuju da se siromaštvo među djecom najvjerojatnije povećalo.

Prema izvješću o provedbi *Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju (JIM) u 2011.*¹³ godini., na materijalni i socijalni položaj građana posebice nepovoljno utječe činjenica da mnogi zaposleni ostaju bez radnih mjesta zbog zatvaranja poduzeća. Situacija je iznimno teška posebno za one građane kojima je više članova iz istog kućanstva ostalo bez posla ili nije moglo pronaći novi posao. Zbog nelikvidnosti raste broj zaposlenih koji ne dobivaju plaću ili se plaće isplaćuju s velikim zakašnjenjem od nekoliko mjeseci ili godina te se procjenjuje da je u Hrvatskoj takvih oko 80 000. Osim toga, na pad realnoga kućanskog dohotka utjecalo je povećanje PDV-a s 22% na 25% u 2012. godini te rast cijena energenata i hrane. Jednako tako, u 2011. godini ostala je na snazi odredba o ukidanju prava na besplatne udžbenike i prijevoz za učenike osnovnih i srednjih škola.

U 2012. godini državna proračunska sredstva namijenjena za socijalna prava nisu se smanjivala te su neznatno povećana za pomoći i naknade u odnosu na 2011. godinu, iako je realna vrijednost socijalnih naknada smanjena zbog inflacije i rasta cijena osnovnih životnih potrepština.

Novim Zakonom u 2014. godini povećana je osnovica na temelju koje se obračunava iznos zajamčene minimalne naknade (prijašnja pomoć za uzdržavanje), dok je osnovica za izračun iznosa drugih prava iz sustava socijalne skrbi ostala nepromijenjena.

U srpnju 2013. Gradska skupština Grada Zagreba donijela je *Zaključak o prihvaćanju inicijative za nabavu besplatnih udžbenika za sve učenike osnovnih škola u Gradu Zagrebu za školsku godinu 2013./2014.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 15/13) te *Izmjene i dopune Programa javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2013.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 16/13) kojima su, pored ostaloga, planirana financijska sredstva za nabavu udžbenika, besplatnih za učenike osnovnih škola, 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju, 4 privatne škole i 3 ustanove u sustavu socijalne skrbi. U 2012. nije bilo nikakvih redukcija prava niti sredstava u sustavu dječjih i obiteljskih naknada.

Analiza Svjetske banke i Programa UNDP-a¹⁴ pokazala je da se sustav socijalne zaštite oslanja uglavnom na postojeće instrumente kao što su naknade nezaposlenima i pomoć za uzdržavanje, prag kojih je postavljen nisko, zbog čega je mnogo novih nezaposlenih ostalo bez tih potpora. Mnogo manje pozornosti obraća se na aktivne programe politike zapošljavanja kojima se sprječava dugotrajna nezaposlenost i kronično siromaštvo. Izvješće upućuje na mjere kojima bi se značajno mogla ojačati djelotvornost sustava socijalne zaštite bez dodatnih proračunskih sredstava, s većim naglaskom na najugroženije i na prilagodbu programa zapošljavanja potrebama tržišta rada, što bi omogućilo većem broju ljudi pronalazak odgovarajućih poslova. No, kriza također pruža mogućnost da se definira točna uloga države i lokalne zajednice te revidiraju programi socijalne zaštite od kategorijalnih naknada ka programima socijalnih naknada i usluga koje su učinkovitije u suzbijanju siromaštva. Ključno je da se poboljša kvaliteta i pravovremeno prikupljanje relevantnih podataka da bi se poduprlo donošenje odluka utemeljeno na činjenicama, kao i nadziranje njihova provođenja. To je potrebno da bi se izbjeglo neracionalno trošenje novca poreznih obveznika i osiguralo da pomoć dospije do onih koji je najviše trebaju, čak i u situacijama iznenadnih vanjskih šokova kao što je ova kriza.

---

¹³ Izvješće o provedbi Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju Republike Hrvatske (JIM) u 2011. godini. Dostupno na http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/medunarodna_suradnja/jim_zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_rh

¹⁴ Grupa Svjetska banka i UNDP (2010)., Hrvatska: Socijalni učinak krize i jačanje otpornosti.

2.1. Socioekonomski pokazatelji u Gradu Zagrebu

Prema Novom popisu stanovništva Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine¹⁵, u gradu Zagrebu (grad Zagreb i 69 okolnih naselja unutar administrativnih granica) živi 790.017 stanovnika, što je 1,4% više stanovnika nego u 2001. godini.

Od tog ukupnog broja, u gradu Zagrebu živi 688.163 stanovnika (87%). Promatrajući gradske četvrti, od njih 17, najveću površinu i najviše stanovnika ima gradska četvrt Sesvete sa 70.009 stanovnika (8,9%), dok najmanje stanovnika ima gradska četvrt Brezovica, 12.030 (1,5%). Od ukupnog broja stanovnika Grada Zagreba 52,3% su žene.

Prema podacima iz Socijalne slike Grada Zagreba za 2012. godinu¹⁶ i popisu stanovništva iz 2011., udio djece i mladih u dobnoj skupini od 0 do 24 godina je 25,6% u ukupnom stanovništvu Grada, od toga je djece od 0 do 14 godina 14,7%, a mladih u dobnoj skupini od 15 do 24 godina 10,9%. Udio starijih od 65 godina i dalje se povećava u ukupnom stanovništvu Zagreba; starijih od 65 godina je 17,3%, nešto manje od državnog prosjeka (17,7%) prema popisu iz 2011. U odnosu na 2001. udio starijih od 65 godina je povećan za 2,4 postotna boda, što pokazuje da stanovništvo ubrzano stari, dok je udio mlađih od 14 godina smanjen za 1,1 postotni bod. Indeks starenja stanovništva koji kao pokazatelj (omjer starijih od 60 i djece do 19) koristi Državni zavod za statistiku, za Grad Zagreb u 2011. iznosi 118,9 (ukupno u Hrvatskoj 115,0), što je iznimno snažan rast tog indeksa u odnosu na 2001. kada je iznosio 93,7% i također pokazuje na ubrzano starenje strukture stanovništva Zagreba. Potvrđuje to i koeficijent starosti (omjer starijih od 60 godina i ukupnog broja stanovnika), koji za 2011. u Zagrebu iznosi 23,6 (ukupno u Hrvatskoj 24,1) u odnosu na 20,7 u 2001. Treba napomenuti da je pritom koeficijent starosti na razini RH smanjen za 2,5 bodova (u 2011. iznosio je 26,6).

Tablica 1. Broj i osnovna obilježja stanovništva - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	% / stopa	Apsolutno	% / stopa
Ukupan broj stanovnika (2011.)	790 017	100	4 284 889	100
- ukupan broj stanovnika (2012.)	793 057	+0,39	4 267 558	-0,41
Spolna struktura (2011.)				
- žene	420 678	53,3	2 218 554	51,8
- muškarci	369 339	46,8	2 066 335	48,2
Spolna struktura (2012.)				
- žene	422 324	53,3	2 208 857	51,8
- muškarci	370 733	46,8	2 058 701	48,2
Dobna struktura (2011.)				
0 - 14	116 059	14,7	652 428	15,2
15 - 24	87 522	11,1	505 835	11,8
25 - 64	449 666	56,9	2 367 993	55,3
65+	136 770	17,3	758 633	17,7

¹⁵ Državni zavod za statistiku (2013.). Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine. Dostupno na <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm>

¹⁶ Socijalno vijeće Grada Zagreba (2012.). Socijalna slika Grada Zagreba 2012.

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	% / stopa	Apsolutno	% / stopa
Dobna struktura (2012.)				
0 - 14	116 218	14,7	640 088	15,0
15 - 24	86 707	10,9	502 280	11,8
25 - 64	450 452	56,8	2 356 099	55,2
65+	139 680	17,6	769 091	18,0
Prosječna starost (2011.)				
- ukupno	41,6	-	41,7	-
- žene	43,3	-	43,4	-
- muškarci	39,6	-	39,9	-
Prosječna starost (2012.)				
- ukupno		-	42,0	-
- žene		-	43,7	-
- muškarci		-	40,2	-
Indeks starenja (2011.)				
- ukupno	-	118,9	-	115,0
- žene	-	145,8	-	139,0
- muškarci	-	93,3	-	92,3
Indeks starenja (2012.)				
- ukupno	-	121,0	-	117,8
- žene	-	148,4	-	141,7
- muškarci	-	94,9	-	95,1
Koeficijent starosti (2011.)				
- ukupno	-	23,6	-	24,1
- žene	-	26,5	-	27,4
- muškarci	-	20,3	-	20,5
Koeficijent starosti (2012.)				
- ukupno	-	24,0	-	24,5
- žene	-	26,9	-	26,4
- muškarci	-	20,7	-	21,0

Napomena: Podatci za 2011. godinu su iz Popisa stanovništva, a podatci za 2012. godinu su procjene temeljene na podacima iz tog popisa te iz statistike rođenih, umrlih i vanjskih i unutarnjih migracija stanovništva.

Izvor: Socijalna slika Grada Zagreba 2012.

U odnosu na podatke za cjelokupnu Hrvatsku, Grad Zagreb ima povoljniju obrazovnu strukturu. Udio je stanovništva sa srednjim i višim te visokim obrazovanjem osjetno veći u Gradu Zagrebu nego u Hrvatskoj. Izuzmemo li iz ukupnog broja stanovnika Hrvatske stanovnike Grada Zagreba, obrazovna je razina stanovnika Hrvatske još niža, posebice kada govorimo o visokom obrazovanju. U tom je slučaju u ukupnoj obrazovnoj strukturi Grada Zagreba zastupljeno čak trostruko više stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem. Nasuprot tomu, u obrazovnoj je strukturi Hrvatske, usporedimo li je s onom u Gradu Zagrebu,

udio stanovnika s nižim obrazovanjem (bez škole/sa završenom osnovnom školom) dvostruko viši. (Socijalna slika Grada Zagreba 2012.)

Udio nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu je prema popisu iz 2011. iznosio 5, 26%, što je malo povećanje u odnosu na popis iz 2001. (5, 14%). Udio stanovnika romske nacionalnosti se u zadnje vrijeme nešto povećao s 0, 25% (1946 osoba) u 2001. na 0, 35% (2755) u 2011.

Prema Izvješću o osobama s invaliditetom Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo iz 2012. godine¹⁷, udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika u Hrvatskoj kretao se u 2011. oko 12%, dok je u Zagrebu iznosio 11,5%. Hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata u gradu Zagrebu je 65.000.

Migracije u i iz Grada Zagreba nisu osjetnije. Grad Zagreb ima pozitivan saldo migracija - više se stanovnika useljava nego iseljava. U 2012. Zagreb je imao najviši migracijski saldo u Hrvatskoj te je podjednak kao i 2011. godine, kada je zaustavljen trend silaznoga migracijskog salda zamjetan prethodnih godina (Socijalna slika Grada Zagreba 2012. i podatci DZS-a).

Grad Zagreb je prema popisu iz 2011. godine imao veći broj samačkih kućanstava (28,6%) od hrvatskoga prosjeka (24,6%). Jednako tako, u obitelji je prosječno manji broj djece nego u Hrvatskoj, odnosno više od polovice (53,3%) obitelji je s jednim djetetom (50,2% na razini RH).

U Zagrebu je značajno više jednoroditeljskih obitelji: 27,4% u usporedbi s 24% na razini RH. Prema tipu obitelji, najbrojnije su one s jednim djetetom (84. 821) i one s dvoje djece (57. 065), a manje je obitelji s troje i više djece (17.203). U više od 85% jednoroditeljskih obitelji dijete živi s majkom, a u 15% s ocem. Postotak djece koja žive s roditeljima koji su u braku u Zagrebu (74,6%) manji je od hrvatskog prosjeka (78,1%), dok više od petine djece (22,5%) živi s jednim roditeljem, a hrvatski prosjek je 19,5%.

Prema ranijem popisu, iz 2001., gledano po gradskim četvrtima, najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji grad i Gornji grad - Medveščak, dok u četvrtima Brezovica i Sesvete, češće prevladavaju kućanstva s četiri i više članova.

Stopa nupcijaliteta, tj. sklopljenih brakova u Gradu Zagrebu, kao ni u Hrvatskoj, nije osobito velika i kreće se oko 4, 7 % na 1.000 stanovnika u 2011. godini. To je najniža stopa u zadnjih deset godina, a konstantno opada od 2007. (kada je bila 5, 4%). Slični su trendovi i na razini RH (4, 6 u 2011.). No, za Grad Zagreb je karakteristična veća stopa divorcijaliteta od državnog prosjeka. U 2011. na 1000 sklopljenih brakova, 381 je razveden, u usporedbi s 280 na razini RH. I u Zagrebu i u RH uočljiv je snažan trend rasta stope divorcijaliteta; 2001. ta je stopa u Zagrebu iznosila 298,5. Najveći rast zabilježen je upravo 2011. s 318,3 te u 2010. s 380, 8.

Prema istraživanju Centra za istraživanje tržišta d.o.o - GFK (u daljnjem tekstu: GFK) u 2012. godini prosječno hrvatsko kućanstvo mjesečno je raspolagalo sa 6. 300 kuna, dok su zagrebačka kućanstva raspolagala sa 7. 043 kune, što je 11,8% više od državnog prosjeka. Na nacionalnoj razini 7% ispitanika izjavilo je da su im prihodi veći od potreba, a takvih je u Zagrebu gotovo dvostruko više - 13%.

Prosječni stambeni standard u Gradu Zagrebu još uvijek je relativno skroman - prevladavaju stanovi manje i srednje površine u kojima stanuju nešto manje od tri osobe po stanu. S obzirom na ubrzanu privatizaciju stanovanja, u Zagrebu je nešto više od 81% stanova u privatnom vlasništvu (u Hrvatskoj 83%). Najmoprimaca sa zaštićenom najamninom u

---

¹⁷ Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2012.). Izvješće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj. Dostupno na <http://www.hzjz.hr/publikacije/invalidi12.pdf>

Zagrebu je 3,5% ("socijalno stanovanje" u odnosu na druge europske zemlje još je uvijek zapostavljeno). Komunalna opremljenost stambenih jedinica je relativno zadovoljavajuća.

Prema popisu iz 2001., u Zagrebu je bilo 68,9%, a prema popisu iz 2011. je 68% radno sposobnog stanovništva (15 - 64), što je nešto iznad državnog prosjeka (67,1% u 2011.).

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, na kraju 2012. godine u Gradu Zagrebu je bilo 197. 554 korisnika mirovina prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (Narodne novine 102/98, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 43/07, 79/07, 35/08, 40/10, 121/10, 130/10, 139/10, 61/11, 114/11, 76/12, 112/13), što je oko četvrtine ukupnog stanovništva, a to je 1,2 postotna boda manje od broja korisnika mirovina u RH (*usporedba broja korisnika mirovina od 31. 12. 2011. prema Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje i ukupnog broja stanovnika prema popisu iz 2011.*). Starosnu mirovinu prima 63, 6% korisnika (na razini RH njih 56, 8%), invalidske mirovine 21, 2% (prema 22% u cijeloj Hrvatskoj) te obiteljske mirovine njih 15% (21, 2% u RH). Prosječan staž korisnika mirovina u Zagrebu je 31 godina, što je više od hrvatskog prosjeka (29 godina). Prosječna mjesečna mirovina u Zagrebu je iznosila 2. 859 kuna, a prosječna mirovina u RH iznosila je 2. 184,00 kn.

Broj korisnika mirovina po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine 174/04, 92/05, 02/07, 107/07, 65/09, 137/09, 146/10, 55/11, 140/12, 19/13, 33/13 i 148/13) naglo se povećao 2007. godine kada je iznosio za 13% više od broja korisnika 2006. godine. Tijekom idućih godina blaže je rastao, a u 2012. bilježi stagnaciju i blago opadanje u usporedbi sa 2011. U 2012. broj korisnika ovih mirovina iznosi 8 420, a prosječna mirovina tih korisnika iznosi 5.817,60 kuna.

U Gradu Zagrebu veća je prosječna neto plaća od prosječne plaće na razini RH, i to za cca 16%, te je ona u 2012. iznosila 6.413,00 kn. Grad Zagreb ostvaruje 31,4% ukupnog hrvatskog BDP-a (podatci za 2009.), odnosno BDP po stanovniku je za 76, 2% veći od hrvatskog prosjeka.

2.2. Gospodarska kretanja, socijalne posljedice krize i nezaposlenost u gradu Zagrebu

Gospodarska kretanja u Gradu Zagrebu pod snažnim su utjecajem kretanja u hrvatskome gospodarstvu, a od velikog su značenja i makroekonomski procesi u Europi. Ekonomska kriza, koja se u Hrvatskoj najsnažnije manifestirala 2009. godine, snažno je pogodila i gospodarsku aktivnost u Gradu Zagrebu. Gledajući gospodarska kretanja, samo je industrijska proizvodnja u 2009. godini u Zagrebu pala za visokih 13 postotnih bodova na godišnjoj razini. Ukupni prihodi poduzetnika registriranih u Gradu Zagrebu u 2009. pali su za 9 postotnih bodova, pri čemu je važno napomenuti da je privatni sektor ostvario pad prihoda u svim djelatnostima, a da su samo djelatnosti povezane s javnim sektorom (npr. zdravstvo, električna energija i sl.) ostvarili blagi porast, tako da je pad prihoda u privatnom sektoru bio i viši od 10 postotnih bodova. Ovo se posebno ističe jer sektor poduzetništva zapošljava najveći broj radnika u gradu Zagrebu (i okolici).

Kao posljedica gospodarskih kretanja od 2008. do 2012. godine, broj nezaposlenih u Gradu Zagrebu neprestano raste. Tako je krajem prosinca 2008. u Zagrebu registrirano 26.184 nezaposlenih, dok je krajem prosinca 2012. registrirano 45.388 nezaposlenih (12, 7% od ukupno nezaposlenih u RH). U ukupnome broju nezaposlenih prema spolu, u 2012. neznatno je više žena 22.934 (50,5 %), u odnosu na muškarce 22.454 (49, 5%), tako da se krajem 2012. godine dugogodišnja negativna bilanca na strani žena gotovo izjednačila s muškom, i to zahvaljujući porastu u udjelu nezaposlenosti muške populacije. To se može najvećim dijelom objasniti utjecajem gospodarske krize koja je najviše pogodila građevinski i industrijski sektor te druge djelatnosti u kojima tradicionalno prevladavaju muškarci.

Tablica 2. Zaposlenost, stanje 31. ožujka 2012.

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Zaposleni (godišnji prosjek 2012.)				
- ukupno	398 890	100	1 395 116	100
- u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	362 889	91,0	1 153 497	82,7
- vlasnici i zaposleni u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija	35 426	8,9	212 851	15,3
- poljoprivrednici	575	0,1	28 768	2,1
Zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe) prema vrsti radnog odnosa				
- ukupno	329 635	100	1 064 753	100
- na neodređeno vrijeme	290 266	88,1	924 216	86,8
- na određeno vrijeme	36 967	11,2	133 525	12,5
- pripravnici i vježbenici	2 402	0,7	7 012	0,7
Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva				
- ukupno	330 105	100	1 148 525	100
- državno vlasništvo	135 612	41,1	434 757	37,9
- privatno vlasništvo	176 626	53,5	645 466	56,2
- zadružno vlasništvo	83	0,0	2 303	0,2
- mješovito vlasništvo	17 784	5,4	65 999	5,8
Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja				
- ukupno	329 635	100	1 064 753	100
- VSS	93 126	28,3	218 298	20,5
- VŠS	27 756	8,4	90 438	8,5
- SSS	158 667	48,1	518 168	48,7
- NSS	8 887	2,7	31 414	3,0
- VKV	4 994	1,5	19 161	1,8
- KV	17 869	5,4	95 291	9,0
- PKV	4 740	1,4	22 527	2,1
- NKV	13 596	4,1	69 456	6,5

Napomena: U zaposlene prema stupnju stručnog obrazovanja, vrsti radnog odnosa te prema obliku vlasništva nije uključena procjena broja zaposlenih u poslovnim subjektima (pravne osobe) koje imaju manje od 10 zaposlenih, a nisu dostavili izvještaj, jer se obrada prema navedenim obilježjima radi samo na temelju dostavljenih izvještaja. Zbog toga se razlikuju podaci o broju ukupno zaposlenih u poslovnim subjektima i broju zaposlenih prema navedenim obilježjima.

Izvor: Socijalna slika Grada Zagreba 2012.

Iako Grad Zagreb ima i dalje najnižu stopu nezaposlenosti u usporedbi s drugim županijama, analizom podataka Hrvatskog zavoda za zapošljavanje¹⁸ za isto razdoblje, rast nezaposlenosti u Zagrebu je svake godine bio veći od rasta državnog prosjeka. Dok je na razini Hrvatske broj nezaposlenih porastao za 37%, u Zagrebu je broj nezaposlenih porastao za 58%. Na razini Hrvatske stopa registrirane nezaposlenosti od 2008. do 2011. porasla je s 13, 2% na 17, 8%, a u Zagrebu je ta stopa porasla s 5, 3% u 2008. na 8.2% u 2011. (podatci Analitičkog biltena Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, godina XIII., broj 4.).

S obzirom na veliki porast broja nezaposlenih u zadnjih pet godina, došlo je do logičnog pada udjela dugotrajno nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti, ali i njihov je broj u apsolutnom iznosu povećan. Iako Zagreb ima niže stope nezaposlenosti od državnog prosjeka, gledano prema sva tri odabrana kriterija - kretanju broja nezaposlenih, dugotrajno nezaposlenih i nezaposlenih mladih, Zagreb bilježi zabrinjavajuće trendove, sa znatno većim porastom u odnosu na državni prosjek. Tako je u prosincu 2012. broj nezaposlenih u Hrvatskoj porastao za 49% (s 240. 455 na 358. 214) u odnosu na isti mjesec 2008., dok je u Zagrebu taj porast 73, 3%.

Najteže je stanje u dobi od 15 do 29 godina. Dok je u Hrvatskoj ukupan rast nezaposlenosti mladih u ovom razdoblju iznosio 74% (s 71. 227 na 123. 895), u Zagrebu je porast nezaposlenosti mladih u ovoj dobnoj skupini čak 105,8% (s 7.137 na 14.687). U skupini nezaposlenih u dobi 15 - 24 broj mladih također je gotovo udvostručan, a udio je malo porastao, što govori da mladi sve teže dolaze do prvog zaposlenja. Zabrinjava nezaposlenost u dobnoj skupini 25 - 29, koja je porasla za 123, 7%, od kojih dio otpada na one koji ni u toj dobi nisu našli prvi posao, bilo da ga duže čekaju ili su tek završili fakultet, a dio na one koji su dobili otkaz. Među mladim nezaposlenima u Hrvatskoj čak 63, 6% bile su žene 2008., da bi se taj postotak u 2012. spustio na 52,6%, a u Zagrebu je s 63, 1% njihov udio pao na 50, 1%.

Dugotrajno nezaposlenih u Hrvatskoj na kraju 2008. bilo je 132. 824, a na kraju 2012. njih 150. 980, što je porast od 13, 7%. Istovremeno, u Zagrebu se udio dugotrajno nezaposlenih povećao za 25, 6%. Što se tiče odnosa žena i muškaraca, zamjetan je trend i na nacionalnoj razini i na razini Zagreba, porasta udjela muškaraca u ukupnoj nezaposlenosti, i u nezaposlenosti mladih i u dugotrajnoj nezaposlenosti. Što se tiče trendova između pojedinih dobničkih skupina kod mladih nezaposlenih, kao i kod dugotrajno nezaposlenih, oni kod spolova gotovo pravilno prate kretanja iz ukupne bilance. Jedino malo značajnije odstupanje vidljivo je u dobnoj skupini 25 - 29, koja kod žena ima nešto značajniji udio u nezaposlenosti (17, 3% u odnosu na 15, 9% u općoj populaciji), odnosno u dobnoj skupini od 15 do 19, u kojoj, pak, ima više muškaraca nezaposlenih nego žena.

Rastuća nezaposlenost mladih pogodila je većinu krizom zahvaćenih europskih zemalja, a u mnogima, kao i u Hrvatskoj, smatra se jednim od glavnih socioekonomskih prepreka budućem razvoju. S druge strane, problem dugotrajno nezaposlenih jedan je od najvećih socijalnih problema zbog isključenosti takvih osoba iz tržišta rada i iz društva općenito, kao i njihova teškog povratka na posao.

Smanjivanje siromaštva i socijalne isključenosti djece i mladih

Smanjivanje ili iskorjenjivanje dječjeg siromaštva jedno je od temeljnih ciljeva različitih inicijativa, strategija i programa na europskoj i globalnoj razini. Pri tome je izrada odgovarajuće politike i programa ključna za ostvarenje tog cilja i u kontekstu strategije Europa 2020. i novijih preporuka Europske komisije o socijalnim investicijama i ulaganjima u

---

¹⁸ Hrvatski zavod za zapošljavanje. www.hzz.hr

djecu. Grad Zagreb je prema dostupnim statističkim podacima na nacionalnoj razini o siromaštvu djece u povoljnijem položaju u odnosu na druge županije u RH¹⁹, odnosno u Gradu Zagrebu ispod 8% djece do 15 godina živi ispod linije siromaštva. Unatoč tomu, strateški je prioritet, s kojim su suglasni svi sudionici socijalnog planiranja, za razdoblje 2014. - 2020. smanjiti siromaštvo djece i mladih na razinu ispod 3% u Gradu Zagrebu.

Da bi se ostvario cilj dugoročnog smanjenja dječjeg siromaštva, potrebno je osigurati usklađenost mjera više sektorskih politika: (i) stanovanja, (ii) ekonomska/socijalna, (iii) obrazovna, (iv) zdravstvena zaštita i (v) politika tržišta rada. Učinke dobro planiranih sektorskih politika treba pojačati multisektorskim politikama koje su usmjerene na suzbijanje diskriminacije i poticanje ravnopravnosti (promicanje rodne ravnopravnosti, politike jednakosti osoba s invaliditetom, politike u vezi s pravima nacionalnih manjina).

Prema dosadašnjim postignućima provedbe Zagrebačke strategije za djecu od 2008. do 2012., trendovima u okruženju, najnovijim preporukama na razini EU te prepoznatim izazovima politike u Gradu Zagrebu, sudionici socijalnog planiranja predlažu *Izradu Akcijskog plana za suzbijanje siromaštva djece i mladih* od 2015. do 2020. koju treba temeljiti na *Preporuci Europske komisije o ulaganju u djecu (2013.)*²⁰ koja sadrži integrirani okvir politika za unaprjeđenje mogućnosti djece. Jednako je predloženo i u okviru mjera kao jedan od prioriteta socijalne politike Grada Zagreba do 2020.

Uz usmjerenost na smanjivanje dječjeg siromaštva, fokus treba biti i na mladima koji su istaknuti kao jedan od prioriteta socijalno isključenih kategorija. Ključna organizacija za politike za mlade je Mreža mladih Hrvatske u partnerstvu s Gradom Zagrebom koja je provela do sada brojne projekte.

Grad Zagreb je, među ostalima, sudjelovao tijekom 2012. kao partner Mreži mladih Hrvatske u projektu "Jednake mogućnosti za sve mlade" kojemu je nositelj bila organizacija KULT iz Sarajeva, Bosna i Hercegovina. Projekt je usmjeren povećanom socijalnom uključivanju mladih institucionalnom suradnjom između vlasti i organizacija civilnog društva te je podržan od Europske komisije IPA program socioekonomskog partnerstva. Temeljem analize društvene uključenosti mladih na području četvrti Trešnjevka koja je provedena u okviru ovog projekta, izrađene su preporuke za Grad Zagreb²¹. Među ključnim preporukama su one povezane radom i zapošljavanjem, društvenom participacijom, donošenjem odluka te socijalnim uključivanjem mladih, osobito onih najranjivijih. Uz ove publikacije, u 2009. godini Mreža mladih Hrvatske izdala je i publikaciju "Politika za mlade - hrvatska i europska praksa"²², što je nastala u okviru jednogodišnjeg edukacijskog istraživačko-zagovaračkog projekta "Politika za mlade - korak dalje" koji je podržao i Grad Zagreb. Opći cilj ovog projekta bio je potaknuti razvoj demokratskog građanstva sudjelovanjem mladih u društvenim procesima, koji se tiču unaprjeđenja kvalitete njihova života kroz doprinos razvoja politike za mlade u Hrvatskoj i na europskoj razini.

---

¹⁹ Šućur, Z. (2010.). Izlaganje "Rizici dječjeg siromaštva u RH - prioriteti za poduzimanje odgovarajućih mjera" na konferenciji Djeca u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti. (Zagreb, 10. studenoga 2010.). Dostupno na

http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/medunarodna_suradnja/jim_zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_rh/zajednicki_memorandum_o_socijalnom_ukljucivanju_hr/konferencija_djeca_u_riziku_od_siro_mastva_i_socijalne_iskljucenosti_izazovi_i_mogucnosti

²⁰ European Commission (2013). Commission recommendation of 20. 2. 2013. Investing in children: breaking the cycle of disadvantage. dostupno na http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/c_2013_778_en.pdf

²¹ Pobrić, R. (2012.)., Preporuke za društveno uključivanje mladih u četvrti Trešnjevka, Zagreb s komentarom Analize istraživanja društvene uključenosti mladih. Sarajevo: Institut za razvoj mladih KULT. Dostupno na http://ukljuceni.mladi.org/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=1&Itemid=37

²² Bužinkić, E. i Buković, N. (2009.) Politika za mlade - hrvatska i europska praksa. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske. Dostupno na <http://www.mmh.hr/files/ckfinder/files/MMHknjigaWeb.pdf>

Kao savjetodavno tijelo, kojemu je cilj aktivno uključivanje mladih u javni život Grada Zagreba, Gradska skupština Grada Zagreba osnovala je Odlukom o osnivanju Savjeta mladih Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 2/08), Savjet mladih Grada Zagreba. Osnivanje i rad savjeta mladih kao savjetodavnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave definirano je prvim Zakonom o savjetima mladih RH iz 2007. godine.

U okviru svog djelokruga, Savjet mladih, sastavljen od 15 članova, predlaže Gradskoj skupštini donošenje odluka, programa i drugih akata od značenja za unapređivanje položaja mladih, raspravu o pojedinim pitanjima od značenja za unapređenje položaja mladih te način rješavanja navedenih pitanja te sudjeluje u izradi i praćenju provedbe Gradskog programa djelovanja za mlade, izrađuje izvješća nadležnim tijelima o problemima mladih, a po potrebi predlaže i donošenje programa za otklanjanje nastalih problema i poboljšanje položaja mladih, skrbi o informiranosti mladih o svim pitanjima značajnim za unaprjeđivanje položaja mladih.

Preporuke u vezi s uključivanjem mladih kao i iskustva u vezi s oblikovanjem politike za mlade na nacionalnoj i lokalnoj razini trebaju biti integrirane u gradski **Program za mlade**.

U suradnji s predstavnicima mladih, novi program obuhvatit će manji broj ciljanih područja: aktivno sudjelovanje mladih u društvu – politička participacija; volonterstvo i rad u zajednici; informiranje, savjetovanje i mobilnost mladih; obrazovanje i razvoj cjeloživotnih kompetencija; zapošljavanje i stambeno osamostaljivanje mladih te socijalna uključenost i zdravlje. U provedbu će biti uključeni brojni gradski uredi, uz prijedloge konkretnih mjera i aktivnosti, donijet će se i načelni operativni i financijski plan.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, jačat će politike za mlade te u tom smislu Grad Zagreb i nadalje treba nadograđivati i unaprjeđivati provedbu ove politike unatoč već dobrim postignućima. Kako ističe Mreža mladih Hrvatske, ulaskom u Europsku uniju, počinje se provoditi strukturirani dijalog s mladima. To je proces u kojem se tijela javne vlasti, uključujući i institucije Europske unije, redovno i na strukturiran način savjetuju s mladim ljudima o određenim temama koje su od velike važnosti za populaciju mladih diljem Europe. Cilj je osigurati da preporuke i mišljenja mladih ljudi nađu svoje mjesto u nacionalnim i europskim politikama za mlade da bi se poboljšala kvaliteta njihova života i unaprijedio položaj mladih u nekom području.

2.3. Aktivne mjere zapošljavanja koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područna služba Zagreb

Mjere aktivne politike zapošljavanja (Nacionalni plan poticanja zapošljavanja i Nacionalni plan za Rome), koje provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje usmjerene su na zapošljavanje, sufinanciranje i financiranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba i drugih teže zapošljivih skupina kojima prijeti socijalna isključivost i dugotrajna nezaposlenost.

Nacionalni plan poticanja zapošljavanja obuhvaća: potpore za zapošljavanje i samozapošljavanje, potpore za usavršavanje, program obrazovanja nezaposlenih osoba radi stjecanja kompetencija i zanimanja traženih na tržištu rada, mjere javnog rada, stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa i potpore za očuvanje radnih mjesta.

Tijekom 2013. godine na razini Grada Zagreba u mjere aktivne politike zapošljavanja uključeno je 7.317 nezaposlenih osoba, što je dvostruko više u odnosu na 2012. godinu.

U 2013. godini zabilježen je značajan rast korisnika Potpore za samozapošljavanje i zapošljavanje i Programa stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa.

Potporu za samozapošljavanje koristilo je 868 nezaposlenih osoba, što je 5,3 puta više, a u Program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa uključeno je 3. 615 većinom mladih nezaposlenih osoba, odnosno 3,5 puta više u odnosu na 2012. godinu.

Potporu za zapošljavanje koristilo 1.408 nezaposlenih osoba, a potporu za očuvanje radnih mjesta 396 osoba, odnosno 100% više u odnosu na 2012. godinu. U provedbi programa obrazovanja za nezaposlene osobe u 2013. godine nisu zabilježene značajne promjene što se tiče broja uključenih u obrazovanje radi stjecanja novih znanja i vještina traženih na tržištu rada u odnosu na prethodnu godinu. U 2013. godini program obrazovanja pohađalo je 366 nezaposlenih osoba.

U 2013. godini, povećan je obuhvat i drugih društvenih skupina u riziku socijalnog isključivanja, posebno mladih koji napuštaju ustanove socijalne skrbi, osoba s invaliditetom, žena žrtava obiteljskog nasilja i osoba romske nacionalnosti.

U okviru mjera iz *Nacionalnog programa za Rome*²³ i *Akcijskog plana desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015.*²⁴ Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere sufinanciranja zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u trajanju od 24 mjeseca i sufinanciranje zapošljavanja osoba romske nacionalne manjine u programima javnih radova, program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa, sufinanciranje samozapošljavanja i financiranje obrazovanja. U 2013. u Gradu Zagrebu, dvostruko je povećan broj zapošljavanja nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine mjerama javnog rada, 88 osoba u odnosu na 2012. godinu.

U 2011. godini, na nacionalnoj razini, provedena je vanjska neovisna evaluacija aktivnih mjera politike zapošljavanja koju je provodio Hrvatski zavod za zapošljavanje u suradnji s istraživačima sa Sveučilišta u Zagrebu. Nalazi pokazuju neposredan učinak mjera javnih radova i programa obrazovanja nezaposlenih jer omogućuju novčanu pomoć i doprinose socijalnom uključivanju u uvjetima ekonomske krize i nedostatku raspoloživih radnih mjesta.

U 2013., ulaskom Hrvatske u Europsku uniju Hrvatski zavod za zapošljavanje postaje dio Europske mreže institucija za zapošljavanje (EURES) te time građanima postaje dostupna usluga posredovanja pri zapošljavanju u drugim članicama Europske unije.

2.4. Aktivne mjere poticanja poduzetništva i lokalne strategije zapošljavanja Grada Zagreba

Poduzetnici s područja Grada Zagreba, njih 31.147 (33% od ukupnoga broja poduzetnika u Hrvatskoj), ostvarili su u prvih devet mjeseci 2012. godine ukupan prihod od 245 milijardi kuna, što je udio od 53,4% na razini hrvatskoga poduzetništva. U ukupnim investicijama u dugotrajnu imovinu, kao jednom od razvojnih pokazatelja, udio poduzetnika Grada Zagreba na razini RH je 54, 8%, uz investiranih 14, 8 milijardi kuna. Kod poduzetnika u Gradu Zagrebu bilo je 339.809 zaposlenih, što je 40, 3% ukupno zaposlenih u hrvatskom poduzetništvu.

Od ukupnoga broja poduzetnika na području Grada Zagreba 97,8% su mali poduzetnici, 1,5% srednje veliki, a 0,7% veliki. No, veliki poduzetnici ostvaruju 63,8% ukupnoga prihoda poduzetništva Grada Zagreba, slijede mali s udjelom od 21,1%, dok je udio

---

²³ Vlada Republike Hrvatske (2005.). Nacionalni plan za Rome. Dostupno na <http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme i projekti/aktualne teme/nacionalni program za rome/nacionalni program za rome>

²⁴ Vlada Republike Hrvatske (2005.). Akcijski plan desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015. Dostupno na <http://www.vlada.hr/hr/aktualne teme i projekti/aktualne teme/nacionalni program za rome/akcijski plan desetljeća za uključivanje roma 2005 2015>

srednje velikih 15,1%. Kod velikih poduzetnika radi 49,3% od ukupnog broja zaposlenih u zagrebačkom poduzetništvu, kod malih njih 36,2%, a kod srednje velikih 14,5%. U investicijskom segmentu udio velikih poduzetnika je 66,1%, malih 25,5%, a srednje velikih 8,4%.

U prvih devet mjeseci 2012. godine poduzetnici su ostvarili daljnji porast (bruto) gubitka, ali su u odnosu na 2011. zapošljavali 1,4% više osoba te su povećali investicije za 0,4%, što, iako se čini malo, predstavlja značajno odstupanje od pada investicija na razini Hrvatske od 10,1%. Alarmantan pokazatelj u kontekstu poticanja samozapošljavanja je to da Grad Zagreb zadnjih godina bilježi kontinuirani pad broja obrta te je tako u 2011. broj obrta iznosio 14.864, što je za 3.794 ili 20,4% obrta manje u odnosu na 2006. Pad poslovnih aktivnosti u obrtništvu doveo je i do smanjenja zaposlenih u obrtu (vlasnici/zaposlenici) pa ih je tako u 2011. u odnosu na 2006. bilo manje za 11.151 ili 25,9%.

U kontekstu broja zaposlenih i ostvarenih prihoda poduzetnika, Grad Zagreb ima vrlo nepovoljnu strukturu gospodarstva jer sektori trgovine na veliko i malo te građevinarstvo, što su se pokazali kao najosjetljiviji sektori od početka krize, čine više od 30% ukupno zaposlenih te 40% ukupnih prihoda. Jedan od temeljnih zahtjeva što ih je kriza postavila pred upravna tijela Grada Zagreba i ostale institucije poput Hrvatskog zavoda za zapošljavanje ili Razvojne agencije Zagreb - TPZ d.o.o., odnosi se na ubrzanje procesa restrukturiranja gospodarstva prema proizvodnim djelatnostima te "novim djelatnostima" poput dizajna, inovacija i "zelenih" tehnologija.

Od 2000. godine Gradska skupština Grada Zagreba, u cilju rasta i razvoja obrta, maloga i srednjeg poduzetništva, donosi mjere i aktivnosti kroz *Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva*. Za provedbu mjera i aktivnosti iz Programa od rujna 2000. do lipnja 2012. utrošeno je ukupno 252.928.636,95 kuna od čega je na dodjelu poticajnih financijskih sredstva utrošeno 201.606.696,99 kuna (79,71%), a za organiziranje poduzetničke infrastrukture preko institucionalne mreže za poticanje razvoja 51.321.939,96 kuna (20,29%). Pri tome, sredstva Grada čine 205.688.422,83 kuna ili 81,32%, a sredstva doznačena iz ministarstava 47.240.214,12 kuna ili 18,68%.

Da bi se omogućio opstanak i potaknuo daljnji razvoj tradicijskih, deficitarnih i proizvodnih obrta te onih koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, obrtnicima je od 2004. do sada dodijeljeno 2 605 potpora u ukupnom iznosu od 27.446.150,00 kuna, od čega je tradicijskim obrtima (1.736) dodijeljeno 16.546.650,00 kuna, proizvodnim obrtima (481) 5.286.000,00 kuna, deficitarnim obrtima (293) 3.148.000,00 kuna te obrtima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom (95) 2.465.500,00 kuna. Na ovaj se način, u ovome segmentu obrtništva, omogućuje opstanak i daljnji razvoj, odnosno očuvanje obiteljskog poslovanja, samozapošljavanje te zadržavanje zaposlenih u obrtništvu. Najniži pojedinačni iznos potpore bio je 5.000,00 kuna, a najviši 30.000,00 kuna.

S ciljem poticanja investicijskih ulaganja, zadržavanja razine zaposlenosti te povećanja broja zaposlenih, Grad Zagreb je provodio i druge mjere i aktivnosti kao što su dodjela potpore inovatorima te dodjela interventnih sredstava poduzetnicima i obrtnicima i sl.

U cilju poticanja, osnivanja i razvoja tehnološki utemeljenih malih tvrtki, 1998. osnovano je trgovačko društvo Tehnološki park Zagreb d.o.o. u kojem je ciljanoj skupini poduzetnika, između ostaloga, omogućeno povoljnije korištenje poslovnog prostora i zajedničke infrastrukture te mentorstvo i savjeti u poslovanju. Tehnološki park Zagreb d.o.o. 2008. preoblikovan je u Razvojnu agenciju Zagreb - TPZ d.o.o. Za sufinanciranje troškova funkcioniranja te za provedbu projekata i aktivnosti Razvojnoj agenciji Zagreb - TPZ d.o.o. do sada je doznačeno ukupno 15.981.177,00 kuna (sredstva Grada su 12.756.023,00 kuna, a sredstva ministarstva 3.225.154,00 kuna).

Unutar Razvojne agencije Zagreb - TPZ d.o.o. od 2001. poslovalo je 38 malih visokotehnoloških tvrtki, od kojih je 22 nakon faze inkubiranja nastavilo poslovanje u

poslovnim prostorima na tržištu. Trenutno unutar nje posluje 16 tvrtki s područja elektronike, informatike, računalne telefonije, robotike, radarske tehnike, dijagnostike u energetskim postrojenjima, konzaltinga i unapređivanja poslovanja. Tvrtke iz Razvojne agencije Zagreb - TPZ d.o.o. razvile su ukupno 320 novih proizvoda, a za svoje inovacije, gospodarske i znanstvene rezultate dobile su preko 150 nagrada i priznanja.

2.5. Zapošljavanje osoba s invaliditetom

Radi ravnopravnog uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Ured) kontinuirano je surađivao s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje - Područnom službom Zagreb. U okviru te suradnje, Ured je sudjelovao u pripremi i prezentaciji *Akcijskog plana zapošljavanja osoba s invaliditetom za područje Grada Zagreba za period od 2011. do 2013.* zadaća kojeg je poboljšanje socijalne uključenosti i povećanje zapošljivosti osoba s invaliditetom, kao i njihovo integriranje na tržištu rada razvojem aktivnih mjera tržišne politike na regionalnoj razini. Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje iz travnja 2013., udio zaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnoj zaposlenosti u Zagrebu je 1,2%, po čemu je Zagreb na 5. mjestu u Hrvatskoj. No, Grad Zagreb i Zagrebačka županija imaju najveći udio nezaposlenih osoba s invaliditetom u ukupnom broju nezaposlenih osoba, i to 2,9%.

Pregled aktualnog stanja zaposlenosti osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima i trgovačkom društvu Zagrebački holding d.o.o. pokazao je da broj zaposlenih osoba s invaliditetom zadovoljava uvjete propisane *Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine 143/02, 33/05)*. U upravnim tijelima Grada Zagreba na dan 1. siječnja 2013. zaposleno je ukupno 2718 službenika/namještenika od čega je 197 osoba s invaliditetom. Gradska upravna tijela Grada Zagreba ispunila su i premašila obvezu utvrđenu navedenim zakonom.

2.6. Potencijali za poticanje socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije ciljanim iskorištavanjem materijalnih resursa Grada Zagreba i partnerstvom s organizacijama civilnog društva

Prema izvješću o imovini za 2014. godinu Grad Zagreb ima u vlasništvu 2 402 poslovna prostora te raspolaže s 6 501 gradskim stanom. Oko 40% navedenih gradskih stanova dodijeljeno je po preporuci Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. Dio stambenog kapaciteta dodijeljen je institucijama i nevladinim organizacijama radi obavljanja socijalnih usluga u zajednici.

Danas je u Europi trend dodjele neiskorištenih praznih ili zapuštenih gradskih prostora, poput objekata industrijske baštine, koji se mogu prenamijeniti i osposobiti za gospodarski, kulturni i socijalni razvoj. Navedeni prostori mogli bi se pod povoljnijim uvjetima ponuditi poduzetnicima, udrugama ili drugim organizacijama, a za tu se namjenu mogu koristiti i sredstva EU fondova.

S obzirom na veći broj ljudi kojima je zapriječen pristup socijalnoj participaciji i zapošljavanju temeljem njihovih specifičnih teškoća, nužno je osigurati nove oblike zapošljavanja s ciljem integracije pojedinaca i društveno isključenih skupina. U tom smislu, u Gradu Zagrebu postoji prostor za iskorištavanje potencijala za intenzivniji razvoj socijalne ekonomije i podršku socijalno poduzetničkim inicijativama, ne samo komercijalnog nego i trećeg sektora koji su se pokazali vrlo uspješnim instrumentima za uključivanje takvih skupina u rad, posebno u područjima novih socijalnih i održivih usluga i proizvoda.

Primjeri ovih inicijativa mogu se prepoznati u projektima Ustanove za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom URIHO, Udruge RODA u proizvodnji

platnenih pelena, Udruge za promicanje socijalnih inovacija "Pokreni ideju" koja svojim projektima promiče društveno-poduzetničke inicijative u Gradu Zagrebu.

Najdjelotvornije strategije poticanja inkluzije na tržištu rada i promoviranja socijalne participacije uključivat će širok spektar umrežavanja s relevantnim čimbenicima na svim razinama: poslodavcima, agencijama za zapošljavanje, državnim zavodima za zapošljavanje, sindikatima, pružateljima usluga (stanovanje, obrazovanje, zdravstvena zaštita), kao i lokalnim zajednicama, onima koji traže posao, siromašnima i društveno isključenima te njihovim udrugama. Ključni pružatelji usluga na terenu nevladine organizacije u jedinstvenoj su poziciji da razviju programe pristupa isključenim skupinama, uključujući i one koje su najudaljenije od tržišta rada.

3. Sažetak ključnih trendova u Gradu Zagrebu i izazova iz perspektive sudionika socijalnog planiranja

Demografski trendovi i socijalne promjene utječu na oblikovanje socijalne politike. Neke od tih promjena, uočene na radionicama u procesu izrade socijalnog plana, uključuju:

- promjene na tržištu rada - sve veći broj nezaposlenih, slabija zaštita zaposlenih s minimalnim primanjima, neadekvatnost obrazovne strukture građana u odnosu na zahtjeve tržišta rada, visoka nezaposlenost mladih itd.,
- sve veći broj nezaposlenih siromašnih i sve veći raskorak u visini primanja - rastući imovinski jaz među građanima,
- promjene strukture tradicionalne obitelji, složenije obiteljske situacije zbog krize, promjena u vezi s raspadom tradicionalne obitelji i pojavama novih socijalnih rizika,
- sve starija populacija - otežavajući ekonomski faktor s aspekta potreba tržišta rada te povećane potrebe za specifičnim socijalnim uslugama (smještaj u domove, pomoć u domaćinstvima, zahtjevi za rekreacijom, zabavom, prilagođenim transportom i zdravstvenom skrbi),
- novopridošlice, tražitelji azila, azilanti i imigranti (s ulaskom Hrvatske u EU, treba procijeniti potrebe i koncipirati rješenja za mogući pojačani priljev ekonomskih imigranata iz trećih zemalja).

Iako sve tri razine sustava vlasti imaju ulogu u uspostavljanju adekvatnog odgovora na socijalne probleme i kreiraju socijalne i ekonomske politike, zbog nedostatka jasnoga reformskog okvira socijalne skrbi i decentralizacije, otežano je postizanje poželjnih rezultata. U rješavanje socijalne problematike potrebno je, osim državnog i javnog sektora, uključivanje privatnog sektora i nevladinih organizacija. Privatni sektor i nevladine organizacije imaju važna znanja i resurse kojima mogu doprinijeti razvoju lokalnih mehanizama u rješavanju gradskih problema. Zbog nedefinirane politike njihova financiranja, postojeći potencijali nisu dovoljno iskorišteni.

4. Postignuća u politici socijalnog uključivanja i u razvoju mreže socijalnih usluga u Gradu Zagrebu - analiza mreže i smjernice za prioritete do 2020.

4.1. Socijalna politika i ljudska prava

Republika Hrvatska se čvrsto obvezala prema međunarodnoj zajednici da će štiti i promovirati ljudska prava. Također, zaštita ljudskih prava je dio pravnog poretka RH i obaveza u odnosu na međunarodno zakonodavstvo te je stoga nužno voditi računa kakve implikacije ima zaštita ljudskih prava na socijalnu politiku Grada Zagreba.

Tri su glavne politike zaštite ljudskih prava koje su institucionalizirane na razini Grada Zagreba i povezane su sa socijalnom politikom:

- politika promicanja prava nacionalnih manjina,
- politika jednakih mogućnosti za osobe s invaliditetom,
- politika rodne ravnopravnosti.

U brojnim prioritetima i strategijama Grada Zagreba, poštivanje ljudskih prava ističe se kao poželjni rezultat socijalne politike što može bitno utjecati na definiranje prioriteta i financijskih ulaganja. Pristup kreiranju socijalne politike temeljen na ljudskim pravima ne isključuje druge pristupe temeljene na potrebama, strukturi populacije ili drugim činjeničnim pokazateljima - kombinacija obaju pristupa može samo doprinijeti većoj kvaliteti rezultata socijalnih politika.

4.1.1. Promicanje jednakih mogućnosti osoba s invaliditetom

Tijekom socijalnog planiranja identificirana je dobra praksa povezanosti politike ljudskih prava i socijalne politike na primjeru učinaka provedbe politike jednakih mogućnosti osoba s invaliditetom, koja je do sada najrazvijenija i koja se provodi u okviru *Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2011. do 2015.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/11), a odnosi se na sljedeće:

1. *multisektorski pristup provedbi Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom* (u daljnjem tekstu: Zagrebačka strategija) kao politike ljudskih prava i otklanjanja strukturalnih uvjeta nejednakosti. Sva upravna tijela obvezna su provoditi mjere, a smjernice osigurava Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom koji je najzaslužniji za sustavno zagovaranje i promicanje ovakvog pristupa. Afirmirajući ravnopravnim rješavanje prioriteta osoba s invaliditetom u svim zastupljenim područjima i svim nadležnim upravnim tijelima, *Zagrebačka strategija* ujedno promovira holistički pristup raznovrsnim potrebama ove populacije;
2. pristup *tzv. dvostrukog kolosijeka u razvoju socijalnih usluga* prema kojem se istovremeno sufinanciraju aktivnosti kojima se *povećava pristup osoba s invaliditetom javnim uslugama namijenjenim svim građanima* (obrazovne i zdravstvene, tržište rada, javni prijevoz, usluge socijalne zaštite, okoliš) te aktivnosti što *doprinosu razvoju i dostupnosti specijaliziranih usluga* (osobna asistencija, tehnička pomagala, prevoditelji, specijalizirani prijevoz, asistencija u nastavi, zapošljavanje uz podršku, stanovanje uz podršku, dnevni boravci, posebne rehabilitacijske usluge itd., uključujući izvanobiteljske oblike smještaja u zajednici koji preveniraju institucionalizaciju). Među uslugama koje je Grad Zagreb prvi podržao, moguće je identificirati brojne izvaninstitucionalne usluge koje su danas najbolje prakse usluga za osobe s invaliditetom u području svoga djelovanja (Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", Centar za rehabilitaciju Silver, podrška procesu transformacije Centra za autizam i brojni drugi);
3. ustroj funkcionalnog tijela za participaciju osoba s invaliditetom kroz savjetodavno/radno *Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba* (u daljnjem tekstu: *Povjerenstvo*), koje je *sastavljeno od predstavnika udruga osoba s invaliditetom prema vrstama oštećenja*. Uključivanjem predstavnika udruga u rad Povjerenstva legitimira se utvrđivanje prioriteta politike i donose se važni strateški dokumenti. Dokumenti su sadržajem, ciljevima i aktivnostima usmjereni na podizanje razine kvalitete života djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom;

4. zapošljavanje osoba s invaliditetom u gradskim upravnim tijelima i poduzećima u vlasništvu Grada iznad zakonom propisane obavezne kvote, čime se Grad Zagreb promovira kao primjer dobre prakse u zapošljavanju i društveno odgovoran poslodavac.

Unazad deset godina, kvaliteta života osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu povećana je u smislu konkretnih pokazatelja otklanjanja prepreka što uzrokuju nejednakosti. Detaljni podatci o svim postignućima su dostupni u izvješćima o provedbi *Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2011. do 2015.* (*Službeni glasnik Grada Zagreba 5/11*). Najznačajnija postignuća su povezana s dostupnijim okolišem, uključujući i gradski prijevoz niskopodnim autobusima i tramvajima, kontinuiranom prilagodbom i povećanjem pristupačnosti ustanova u vlasništvu Grada Zagreba, osiguranjem dodatne usluge specijaliziranog kombi prijevoza djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, kako bi osobe s invaliditetom mogle konzumirati druga zajamčena prava (odgoj i obrazovanje, zdravstvene usluge, zapošljavanje i dr.). Ulaže se kontinuirano u razvoj kompetencija osoba s invaliditetom uključivanjem u formalne i neformalne edukacije.

Od socijalnih usluga, koje Grad Zagreb sufinancira značajnim udjelom, treba istaknuti djelovanje ustanove Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb" koji je primjer dobre prakse razvoja usluga rane intervencije za djecu s višestrukim teškoćama i teškoćama vida, Savjetovalište Grada Zagreba za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, telefonsko savjetovalište "Telefončić" (projekt u suradnji s UNICEF-ovim Uredom Hrvatska) te djelovanje Centra za rehabilitaciju Silver (ustanova namijenjena rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom s oštećenjima vida) i djelovanje ustanove URIHO zadužene za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Važno je spomenuti aktivnosti Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom kroz koje, u suradnji s ostalim uredima Grada Zagreba, aktivno djeluje na području kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju. Sve su te zdravstvene usluge određeni nadstandard zdravstvenih usluga koje osigurava sama država. Za osobe s invaliditetom i djecu s teškoćama u razvoju potpuno su besplatne. U sklopu pojačane zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom osiguravaju se redoviti mamografski pregledi za žene s invaliditetom i preventivni pregledi prostate za muškarce s invaliditetom. Zdravstvenom zaštitom djece s teškoćama u razvoju kontinuirano se unapređuju uvjeti za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u zdravstvenim ustanovama u okviru projekta Bolnički razredni odjeli. Osiguravaju se prostorni, stručni i drugi uvjeti za provođenje ranoga dijagnostičkog postupka i ranih intervencija za djecu s višestrukim oštećenjima, autističnim poremećajem i drugim oštećenjima. Osigurava se psihosocijalna potpora i informacijska podrška roditeljima koji se suočavaju s dijagnozom svoga djeteta. U Zagrebu je osiguran rad dviju stomatoloških ordinacija za osobe s invaliditetom te dviju ginekoloških ordinacija za žene s invaliditetom.

Politikom usmjerenom na jednake mogućnosti te inkluzivnog odgoja i obrazovanja, godinama se nastojala sufinancirati mjera asistenta u nastavi, najčešće različitim projektima udruga te se osiguravalo i kontinuirano zapošljavanje stručnjaka u vrtićima i osnovnim školama koji pružaju stručnu podršku u integraciji djece s teškoćama u razvoju. U svrhu poticanja dostupnosti i prohodnosti u obrazovanju, osigurava se i stipendiranje učenika i studenata s invaliditetom, potiče se cjeloživotno obrazovanje te provođenje besplatnih tečajeva za osobe s invaliditetom (informatički tečajevi i tečajevi engleskog jezika).

Ured je kontinuirano poticao i razvoj alternativnih oblika skrbi, sukladno čl. 19 *Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom*²⁵ te je u tom smislu značajno

---

²⁵ Ujedinjeni narodi (2008). Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. Dostupno na www.mspm.hr/content/.../8270/.../Konvencija_UN.pdf

doprinio kreiranju uvjeta za olakšan proces deinstitucionalizacije i pilot-projekte kojima će započeti transformacija ustanova, a koji će se intenzivirati u razdoblju 2014. do 2020. Niz godina je fleksibilnim intervencijama doprinio dodjelom stambenih zajednica, održivosti financiranjem određenih socijalnih usluga, formiranjem mobilnih timova u području rane intervencije, poticanjem osnivanja dnevnih i radnih centara, poticanjem različitih programa prevencije institucionalizacije, kontinuirano je osiguravao stručnu i financijsku podršku udrugama koje se bave razvojem specijaliziranog udomiteljstva, rane intervencije i savjetodavnog rada te udrugama i grupama za samozastupanje.

Grad Zagreb preko nadležnih ureda sudjeluje kao partner ustanovama ili udrugama osoba s invaliditetom u provođenju projekata EU, i to na projektima od strateškog interesa, kao što su zapošljavanje, razvoj mreže socijalnih usluga i suzbijanje diskriminacije.

4.1.2. Promicanje rodne ravnopravnosti i zaštita prava nacionalnih manjina

Za politike zaštite prava, nacionalnih manjina i ravnopravnosti spolova zadužen je kao glavni koordinator Ured gradonačelnika. Cilj koji se želi postići u ovome području je promicanje ljudskih prava i ravnopravnosti spolova, multikulturalnosti, tolerancije, nenasilnog rješavanja sukoba, podizanja javne svijesti o pravima žena, promicanje ekumenskog dijaloga i međukonfesionalne suradnje te stvaranje preduvjeta za daljnji razvoj civilnog društva.

Financijske potpore za programe i projekte udrugama iz područja promicanja ljudskih prava temeljem natječaja, osim Ureda gradonačelnika, dodjeljuju i drugi gradski uredi. Potpore su dodijeljene programima i projektima raznih udruga među kojima se ističu udruge Forum za slobodu odgoja, Odraz i CESI. Svojim programima rade na ostvarivanju tolerancije, ravnopravnosti spolova i rodno osviještene politike, boljitku nacionalnih te rodni i seksualnih manjina.

Radi što učinkovitijeg djelovanja sustava zaštite i promicanja ljudskih prava i ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini, osnovana je Koordinacija za ljudska prava Gradske skupštine Grada Zagreba te Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Gradske skupštine Grada Zagreba. Rad na ovom području temelji se na: *Nacionalnom programu zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje 2013. do 2016. godine*²⁶, *Nacionalnoj strategiji stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine*²⁷, *Zakonu o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08)*, *Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. (Narodne novine 88/11)*, *Zakonu o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine 85/08, 112/12)*, *Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine 155/02, 47/10, 80/10, 93/11)*, *Kodeksu pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga (Narodne novine 16/07)*.

Rodna ravnopravnost u Hrvatskoj je prepoznata je kao nužan preduvjet ostvarivanja ljudskih prava, inkluzivnog razvoja i socijalne pravde te je postavljanje ravnopravnih rodni odnosa cilj i u Gradu Zagrebu. U Radnoj skupini za izradu Akcijskog plana članice/ovi su predstavnice/ci gradskih upravnih tijela koji su nositelji pojedinih mjera, članice/ovi Povjerenstva za ravnopravnost spolova Gradske skupštine Grada Zagreba, članice/ovi Gradske skupštine te predstavnice/ci civilnog društva.

---

²⁶ Vlada Republike Hrvatske (2013.). Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za razdoblje 2013. i 2016. godine. dostupno na http://www.uljppnm.vlada.hr/images/nap_2013-2016.pdf

²⁷ Vlada Republike Hrvatske (2012.). Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva od 2012. do 2016. godine. dostupno na <http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/Nacionalna%20strategija%20FINAL.pdf>

Donošenjem Akcijskog plana stvoreni su uvjeti za sustavan rad na zaštiti i promicanju ravnopravnosti spolova jer su se temeljem utvrđenih ciljeva i mjera definirale aktivnosti pojedinih gradskih ureda, odredili rokovi i financijska sredstva te pokazatelji kojima će se pratiti što je učinjeno. U vezi s područjem ravnopravnosti spolova, tijekom 2010. i 2011. godine organizirani su seminari pod nazivom Ostvarenje ravnopravnosti žena i muškaraca u lokalnoj zajednici u okviru projekta Zagrebački korak prema rodno osviještenoj politici, namijenjeni djelatnicama/ima gradskih upravnih tijela, sukladno članku 3. *Zakona o ravnopravnosti spolova (Narodne novine 82/08)*. Potrebno je istaknuti i niz javnih akcija, okruglih stolova, seminara i radionica kojima se podizala svijest javnosti o još uvijek prisutnim stereotipima o ulozi žena, poticalo žene na poduzetničke aktivnosti, osvještavalo o svim oblicima nasilja te upozoravalo na potrebu zaštite ženskih ljudskih prava s naglaskom na prava iz radnog odnosa, zaštite zdravlja, manjinskih prava i drugo.

U kontekstu povezanosti politika, *Zagrebačka strategija zaštite od nasilja u obitelji 2011. - 2016.* (*Službeni glasnik Grada Zagreba 18/11*) donesena je sukladno *Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji 2011. - 2016.* (*Narodne novine 20/11*) koja propisuje da su jedinice lokalne i područne samouprave dužne izraditi propise za provedbu mjera iz svoje nadležnosti.

U Strategiju su integrirane mjere iz *Nacionalne politike ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* (*Narodne novine 88/11*) koje se odnose na suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja te distribuciju protokola o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja. Strategiju je usvojila Gradska skupština Grada Zagreba u studenome 2011. godine na prijedlog gradonačelnika Grada Zagreba, a nositelji mjera iz Zagrebačke strategije su, pored Ureda i Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport, Gradski ured za zdravstvo, Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i Ured gradonačelnika te različite ustanove (Dom za žene i djecu - žrtve nasilja u obitelji "Duga - Zagreb", Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba, Zavod za zapošljavanje - Područna služba Zagreb) kao i organizacije civilnog društva pri kojima djeluju skloništa i savjetovališta za žrtve nasilja u obitelji.

U odnosu na prethodnu strategiju, u ovom razdoblju intenzivnije je uključeno Povjerenstvo za zaštitu od nasilja u obitelji koje izravno sudjeluje u praćenju te izradi godišnjih planova, predlaže jedinstvene kriterije i prikupljanje podataka/praćenje rada. Uz Strategiju usvojeni su godišnji planovi provedbe za 2012., 2013. i 2014. godinu što je pozitivan primjer koji bi trebalo primijeniti na sve strateške dokumente i sektorske politike kao i politike zaštite ljudskih prava, radi kvalitetnijeg povezivanja prioriteta i ubrzanja poželjnih ishoda.

Rodna ravnopravnost je u Gradu Zagrebu prepoznata kao nužan preduvjet ostvarivanja ljudskih prava, inkluzivnog razvoja i socijalne pravde. U području promicanja rodne ravnopravnosti predstoje brojne razvojne potrebe, od prikupljanja relevantne rodno osjetljive statistike, razvoja alata za procjenu programa do planiranja konkretnih mjera koje će doprinijeti mjerljivim rezultatima u pogledu ravnopravnosti žena u gradu Zagrebu, kao i posebnih skupina unutar skupine žena koje su izložene višestrukoj diskriminaciji (npr. žene s invaliditetom) te za učinkovitu promociju svih aspekata rodne ravnopravnosti, uključujući i ravnopravnost pripadnika seksualnih i rodni manjina. Grad Zagreb, kao i svi moderni europski gradovi, sudjeluje u kampanjama u vezi sa suzbijanjem diskriminacije pripadnika seksualnih i rodni manjina. No potrebno je u idućem razdoblju uložiti više napora u sprječavanju nasilja kao i izgradnju okruženja koje podržava različitost i ljudska prava. To se posebno ističe, jer je prema *Izješću o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja u 2011*²⁸

---

²⁸ Ministarstvo unutarnjih poslova (2012.). *Izješće o stanju sigurnosti na području Policijske uprave zagrebačke u 2011.* Dostupno na http://www.mup.hr/UserDocsImages/PU_ZG/statistika/izvjesce2011.pdf

Ministarstva unutarnjih poslova u gradu Zagrebu evidentirano nasilje nad pripadnicima seksualnih i rodnih manjina, što je kazneno djelo zločina iz mržnje, o čemu treba voditi računa u planiranju aktivnosti u vezi s tom skupinom građana.

Grad Zagreb osigurava prostor i sredstva za rad izabраниh vijeća i predstavnika nacionalnih manjina radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima i svu potrebnu stručnu i tehničku pomoć u procesu konstituiranja vijeća, odnosno uvođenja članova vijeća i predstavnika u obnašanje njihovih dužnosti. Na taj su način osigurani preduvjeti za nesmetano funkcioniranje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u skladu s njihovom ustavnom ulogom. U svibnju 2004. Gradska skupština Grada Zagreba donijela je *Statutarnu odluku o izmjenama i dopunama Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/04)*, kojom su u temeljni gradski akt ugrađene odredbe o ovlastima vijeća i predstavnika nacionalnih manjina o službenoj uporabi znamenja i simbola nacionalnih manjina te o osiguravanju sredstava za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba. Dva mjeseca kasnije, *Odlukom o izmjenama i dopunama Poslovnika Gradske skupštine Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 14/04)*, uređeni su način, rokovi i postupak ostvarivanja prava vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu.

Spomenutom je odlukom osnovan Odbor za nacionalne manjine kao stalno radno tijelo Gradske skupštine koje razmatra pitanja u vezi s ostvarivanjem prava nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu, mjere za unapređivanje položaja nacionalnih manjina u Gradu Zagrebu i prijedloge općih akata kojima se uređuju pitanja od značenja za nacionalne manjine u Gradu Zagrebu te Gradskoj skupštini daje svoje prijedloge i mišljenja.

Ovisno o financijskim mogućnostima Grada, u Proračunu se mogu osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programima rada vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Sredstva koja vijeća i predstavnici nacionalnih manjina ostvare iz gradskog proračuna mogu se koristiti isključivo za namjene određene proračunom, odnosno odlukom kojom se uređuje izvršenje proračuna.

Gradonačelnik Grada Zagreba donio je *Zaključak o kriterijima za osiguravanje sredstava za rad vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba (9/10 i 4/11))*. Tako je Grad Zagreb i u 2012. godini, baš kao i u prethodnima, osim sredstava za funkcioniranje vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, u okviru proračuna planirao i sredstva za financiranje aktivnosti utvrđenih programima rada vijeća i predstavnika.

Nadalje, posebnim mjerama unapređuje se suradnja i položaj romske nacionalne manjine u skladu s *Nacionalnom strategijom za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine*²⁹. Strategija je usmjerena na poboljšanje položaja romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj te sadržava mjere kojima će se na sustavan način romskoj nacionalnoj manjini pomoći u poboljšanju uvjeta života, uključivanju u društveni život i u proces odlučivanja, uz očuvanje vlastitog identiteta, kulture i tradicije. Strategija teži ostvarenju pozitivnih pomaka u smanjenju diskriminacije i socijalne isključenosti Roma u svim područjima, povećanoj stopi zapošljavanja i uključivanja u tržište rada, poboljšanim uvjetima života i stanovanja, te rješavanju statusnih pitanja većine Roma.

Sukladno navedenom, Gradska skupština Grada Zagreba donijela je *Akcijski plan Grada Zagreba za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma od 2013. do 2020. za razdoblje 2013.-2015. (Službeni glasnik Grada Zagreba 6/13)*. Radi se o sveobuhvatnom dokumentu sadržanom od više tematskih područja kao što su odgoj i obrazovanje, stanovanje i prostorno uređenje, socijalna skrb, zdravstvo, zapošljavanje i uključivanje u kulturni i

---

²⁹ Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (2012.). Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine. Dostupno na <http://www.ured-ravnopravnost.hr/site/images/pdf/64.-16.pdf>

društveni život, u izradi kojeg je uz članove Ureda gradonačelnika sudjelovao veći broj gradskih ureda kao i drugih institucija i organizacija civilnog društva, koje će provoditi niz različitih mjera, za uključivanje Roma u sve sfere društvenog života.

U Zagrebu djeluje *Kuća ljudskih prava Zagreb* - organizacija civilnog društva osnovana 2008. godine kao mreža šest organizacija civilnog društva iz Zagreba. Kuća ljudskih prava osnovana je s ciljem promicanja, razvitka i unaprjeđenja zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. Dio je međunarodne Mreže kuća ljudskih prava sa sjedištem u Oslu. U prostorijama Kuće ljudskih prava redovito se održavaju tribine/seminari/radionice/predavanja u vezi s problematikom zaštite ljudskih prava i primarno se odnose na pojašnjavanje mogućnosti i posljedica zakonske regulative koja se odnosi na zaštitu ljudskih prava u RH, da bi što veći broj građana razumio koja im prava i obaveze mogu i trebaju pripadati. Redovito se održavaju i tribine o pojedinom segmentu zaštite ljudskih prava namijenjene primarno građankama/ima. Među važnim djelatnostima Kuće je i pružanje direktne podrške žrtvama kršenja ljudskih prava kroz nekoliko vidova: pravne, psihološke i zagovaračke.

Centar za mirovne studije posebno ističe probleme društvene ksenofobije i jačanja predrasuda i stereotipa prema pripadnicima seksualnih i rodnih manjina te tražiteljima azila i nezakonitim migrantima. Dionici te udruge i partnera upozoravaju na slabu koordinaciju nadležnih službi u području zaštite ljudskih prava tražitelja azila, azilanata i dr. izbjeglica, nedovoljno razvijene integracijske politike za azilante i osobe sa supsidijarnom zaštitom (uz manjak suradnje institucija međusobno i suradnje institucija s nevladinim organizacijama) i druge probleme. U Centru za mirovne studije ističu kako je socijalna uključenost tražitelja azila i azilanata neizmjereno slaba te kao prioritet vide razvijanje održive suradnje s lokalnim zajednicama/gradskim četvrtima i organizacijama i institucijama u pružanju informacija i socijalnih usluga tražiteljima azila i azilantima te promicanje interkulturnog dijaloga i inicijativa.

To je relevantno s obzirom na to da od 1997. godine broj tražitelja azila u Hrvatskoj raste i dosegno je brojku višu od 3 000. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, 2012. godine azil su zatražile 1.193 osobe, što je oko 50 posto više nego godinu dana ranije. Područje azila u Republici Hrvatskoj regulirano je Zakonom o azilu. Prvi *Zakon o azilu* donesen je 2003., a drugi 2008. godine, koji je korigiran *Izmjenama i dopunama Zakona o azilu (Narodne novine 88/10)*. Osim azila, zakon regulira i institut supsidijarne zaštite što je dodijeljena izbjeglicama koje nisu ostvarile pravo na azil.

Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, očekuje se porast broja tražitelja azila kao i imigranata. Osim 500-tinjak tražitelja azila koji redovito borave u Hrvatskoj, u prihvatilištima za tražitelje azila u Kutini i Zagrebu, u Republici Hrvatskoj živi i 65 osoba kojima je odobren status azilanta ili supsidijarne zaštite. Azilanti su podrijetlom iz, uglavnom, dalekih jugoistočnih zemalja, iz različitih kulturnih i političkih pozadina. Pored tražitelja azila, grupa stranaca koja često boravi u Hrvatskoj su tzv. nezakoniti/neregularni migranti, osobe koje se zateknu na granici ili teritoriju Republike Hrvatske bez valjanih dokumenata. Upravo zato se nazivaju neregularnim migrantima i obično se nalaze u centru zatvorenog tipa Prihvatnom centru za strance u Ježevu, nedaleko Zagreba. Velik broj nezakonitih migranata postanu i tražitelji azila.

Pitanjem i politikom azila bave se brojne nadležne institucije (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ured za ljudska prava, Ministarstvo socijalne politike, Ministarstvo obrazovanja), Centar za socijalnu skrb Zagreb, nevladine organizacije (Centar za mirovne studije, Hrvatski pravni centar, Hrvatski Crveni križ), međunarodne organizacije (UNHCR, IOM) i dr. U koordinaciji Hrvatskoga pravnog centra djeluje i neformalna Koordinacija za azil, članice koje su organizacije i institucije koje se usko bave ovim područjem u svom radu. Sastanci Koordinacije služe za međusobno informiranje i učvršćivanje međusektorske suradnje.

4.1.3. Mogućnosti povlačenja sredstava iz fondova EU u području socijalne politike i ljudskih prava

U razdoblju od 2014. do 2020. kroz mogućnost povlačenja sredstva iz EU fondova i proračuna Grada, postoji širok prostor za razvoj kapaciteta upravnih tijela, unaprjeđenja alata za procjene učinaka socijalne politike, monitoringa provedbe socijalne politike s obzirom na perspektivu ljudskih prava, suzbijanje svih oblika diskriminacije, učinkovitije upravljanje razlikama i socijalnim uključivanjem jačanjem kapaciteta gradske uprave i strateškim partnerstvom s organizacijama civilnog društva.

Postoji potreba za pospješivanjem upravljanja i provedbe politika ljudskih prava, posebno rodne ravnopravnosti, zaštite prava pripadnika seksualnih i rodnih manjina, zaštite romske nacionalne manjine te politika u vezi s imigracijama/azilantima te, općenito, modernizacijom socijalne politike i poboljšanjem upravljanja na lokalnoj razini kulturnim razlikama i socijalnim uključivanjem.

Moguće opcije su proširenje i bolje strateško definiranje prioriteta gradske uprave te strateško povezivanje i povećanje sredstava za organizacije civilnog društva koje djeluju u područjima socijalne politike i zaštite ljudskih prava. Navedeno je moguće učiniti povećanjem udjela raspoloživih sredstava iz proračuna i ciljano korištenje EU fondova ili postupnim uvođenjem integriranih ugovora gradskih ureda, uz adekvatno praćenje i evaluaciju, umjesto posebnih ugovora s malim iznosima iz više ureda (ili eventualno formiranje izvanproračunskog fonda/zaklade koja može ciljano djelovati na financiranje programa za smanjivanje siromaštva i socijalno uključivanje do 2020.).

Poboljšanje upravljanja razlikama i socijalnim uključivanjem

U upravljanju kulturnim razlikama/diverzitetom i socijalnim uključivanjem Grad Zagreb, u razdoblju koje slijedi, može se ostvariti značajnije pomake i u komunikacijskim porukama, strateškim dokumentima te sustavima upravljanja. Primjeri dobre prakse nalaze se u nizu europskih gradova, između ostaloga u Beču, koji je partner Gradu Zagrebu na raznim projektima i koji ima razrađen pristup integracije i različitosti te dobro zamišljen sustav s indikatorima za praćenje integracije kao procesa koji je zahtjevan i za domaće stanovništvo i za strance³⁰. Postoje brojne prilike za strateško partnerstvo za uspostavu cjelovitog sustava upravljanja razlikama ("*diversity management*") u gradskoj upravi Grada Zagreba, kao i cjelovitog sustava za praćenje provedbe suzbijanja diskriminacije primjenom dobro osmišljenih alata (*anti-discrimination toolkit*) koje su već razvili drugi europski gradovi u okviru mreže EUROCITIES³¹ ili EUKN, europske organizacije³² za urbano planiranje. To su ostvarivi prioriteti u razdoblju od 2014. do 2020. godine, kroz promjene prioriteta proračunskih alokacija te komplementarno korištenje sredstava iz EU fondova.

---

³⁰ <http://www.wien.gv.at/english/social/integration/basic-work/>

³¹ <http://www.eurocities.eu/eurocities/publications/Integrating-Cities-Toolkit-on-anti-discrimination-policies-WSPO-8TUJ5R>

³² http://www.eukn.org/E_library/Social_Inclusion_Integration/Integration_of_Social_Groups/Ethnic_Minorities/Integrating_Cities_Toolkits_on_migrant_integration

4.2. Mreža socijalnih usluga u Gradu Zagrebu

4.2.1. Mreža odgojno-obrazovnih ustanova u Gradu Zagrebu

Pokrivenost djece uslugom predškolskog odgoja i obrazovanja

Sustav predškolskog odgoja i obrazovanja postao je jednim od ključnih područja javnih politika razvoj kojeg se sve više zagovara na europskoj razini, posebice unutar paradigme socijalnog ulaganja, što uključivanje djece u programe kvalitetnog ranog odgoja i obrazovanja smatra ključnima za njihove kasnije životne šanse. Stoga se na troškove predškolskih programa gleda kao na investiciju koja ima višestruke pozitivne učinke za dijete (doprinos razvoju kognitivnih vještina, ublažavanje (posljedica) dječjeg siromaštva, socijalna integracija djeteta), smanjivanje društvenog troška (dječjeg) siromaštva te njegovih posljedica, ulaganje u budući ljudski kapital i sl.³³. Osim toga, osiguranjem skrbi za djecu, ženama se osigurava ulazak na tržište rada čime se promiče i rodna ravnopravnost.

Grad Zagreb osnivač je 60 dječjih vrtića - javnih predškolskih ustanova koje su osnovni nositelji gradskog programa javnih potreba u predškolskom odgoju, a početkom pedagoške godine 2013./2014., s povećanjem na kraju 2013., na 219 lokacija ostvaruje se redoviti cjelodnevni program predškolskog odgoja za 34.749 djece u 1.437 odgojno-obrazovnih skupina (8.320 djece u 416 jasličnih skupina i 26.429 djece u 1.021 vrtićkoj skupini), program predškole za 655 djece u 40 skupina (s mogućim povećanjem do kraja 2013.) te niz dodatnih sadržaja u sklopu posebnih cjelodневnih, poludневnih i kraćih programa sukladno interesima djece i financijskim mogućnostima roditelja. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju uveo je mogućnost uključivanja djece od šest mjeseci u program jaslica, što se zasad provodi u 2 gradske predškolske ustanove gdje za to postoje uvjeti (3 skupine s 22 djece).

Kapacitete gradskih predškolskih ustanova nadopunjuju 62 vjerske i privatne predškolske ustanove (uključujući 2 privatne osnovne škole s programima predškolskog odgoja) koje početkom pedagoške godine 2013./2014. organiziraju redoviti cjelodnevni program predškolskog odgoja za 4 556 djece, od kojih je 4 431 dijete roditelja s prebivalištem na području Grada Zagreba.

Na cijelom području Grada Zagreba stalno rastu zahtjevi roditelja za upis djece u redovite cjelodnevne programe predškolskog odgoja, posebno u jaslice, što je rezultat kako kvalitete programa tako i cijene programa za roditelje koja je za većinu roditelja najniža u Republici Hrvatskoj.

U odnosu na početak protekle pedagoške godine, krajem 2013. godine povećan je kapacitet gradskih predškolskih ustanova za 25 novih skupina.

Od ukupnog broja djece 37.364 koja su obuhvaćena predškolskim programom u svim redovnim i privatnim dječjim vrtićima, djevojčica je 16.833 (48,4%). U gradskim dječjim vrtićima u redovne i posebne programe uključeno je 10.162 djece s teškoćama u razvoju, posebnim razvojnim i edukacijskim potrebama te zdravstvenim teškoćama, što je udio od 28% od ukupnog broja upisane djece u gradske dječje vrtiće. U redovne skupine gradskih dječjih vrtića uključeno je 88 djece pripadnika romske nacionalne manjine (38 dječaka i 50 djevojčica), a u skupine programa predškole uključeno je 30 djece pripadnika romske nacionalne manjine.

Prema podatcima Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, programima predškolskog odgoja obuhvaćeno je oko 85% ukupnoga broja djece od navršene jedne godine

---

³³ Baran, J. (2013). "Predškolski odgoj i obrazovanje kao socijalna investicija", Revija za socijalnu politiku., 20 (1), 43 - 63

do polaska u osnovnu školu, s tim da je obuhvat djece u godini prije polaska u školu gotovo 100%. Sredstva za provedbu programa osiguravaju se pretežito iz proračuna Grada Zagreba (87,64%), zatim uplatama roditelja djece - korisnika programa (11,95%) i sredstvima državnog proračuna.

Od sveukupnog broja djece, čak njih 7683 (22,54%) ostvarilo je pravo na umanjeње cijene programa u cijeni za roditelje, i to djeca invalida, samohranih roditelja, djeca sa stalnom socijalnom pomoći, djeca sa zdravstvenim teškoćama i više djece istih roditelja u programu dječjeg vrtića.

Grad Zagreb dakle, uz dostupnu cijenu za roditelje, osigurava i dodatne olakšice ili potpuno oslobađanje od sudjelovanja roditelja u cijeni programa za dijete. Time se ostvaruje maksimalna dostupnost djeci rane i predškolske dobi programima dječjih vrtića, a to znači brigu za zdravlje, sigurnost, kvalitetnu prehranu i podršku sveukupnom razvoju djeteta.

Osim gradskog proračuna u sufinanciranje programa za djecu u dječjim vrtićima uključeno je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta koje sufinancira program predškole, program za darovitu djecu, program za djecu nacionalnih manjina te programe za djecu s teškoćama u razvoju.

Sufinanciranje programa predškolskog odgoja, Grad Zagreb provodi i u drugim ustanovama i udrugama koji rade s djecom rane i predškolske dobi u Gradu Zagrebu, i to u: Poliklinici SUVAG, Centru za predškolski odgoj i obrazovanje, Centru za odgoj i obrazovanje Goljak i Centru za autizam, zatim Udruzi Ozana koja provodi programe za djecu s teškoćama u razvoju, Udruženju Djeca prva koja provodi programe za djecu socijalno potrebitih i depriviranih obitelji i udruzi Unija Roma Hrvatske koja provodi programe za djecu romske nacionalne manjine.

Program predškole neophodan je za romsku populaciju predškolske dobi i daje dobre rezultate te obvezuje na organiziranje predškolskih odgojnih skupina za svu romsku djecu kao pripremu za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav, osobito u sredinama gdje nema kapaciteta za integrirani predškolski odgoj. Djeca romske nacionalne manjine uključena su i u Projekt IPA, "Od jednakih prava do jednakih mogućnosti", nositelja Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport koji podupire integraciju romske djece u individualizirane programe u dječjim vrtićima podržavajući i djecu i roditelje za uspješnije uključivanje u školski sustav.

Program predškole za djecu u godini prije polaska u školu djelomice je financiran iz sredstava državnog proračuna, a uglavnom sredstvima proračuna Grada Zagreba.

Iz recentnih istraživanja³⁴ vidljivo je kako Grad Zagreb u odnosu na obuhvat djece u dobi 0 - 2 te 3 - 4 godine programom predškolskog odgoja značajno odstupa od prosjeka Republike Hrvatske. Također, može se uočiti da je porast obuhvata djece u obje dobne kategorije od 2000. do 2011. godine bio intenzivniji u Gradu Zagrebu, iako je od početka ekonomske krize 2011. godine obuhvat djece u dobi 3 - 4 godine u Gradu Zagrebu u padu.

Tablica 3. Obuhvat djece u dobi 0 - 2 godine programima predškolskog odgoja, Grad Zagreb i RH - 2000.- 2011.

Prostorna jedinica/godina	2000.	2003.	2006.	2009.	2011.	Δ2000.- 2011.	Δ2009.- 2011.
Grad Zagreb	27,8%	30,6%	35,4%	35,4%	38,6%	10,8%	3,2%
Republika Hrvatska	11,2%	13,2%	15,0%	17,1%	18,8%	7,6%	1,7%

³⁴ Matković, T. (2013). "Promjene u obuhvatu programima predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj na nacionalnoj i županijskoj razini između 1990. i 2012. godine". Revija za socijalnu politiku. 20(1), 65-73

Izvor: Matković (2013), obrada autora

Tablica 4. Obuhvat djece u dobi 3 - 4 godine u programe predškolskog odgoja, Grad Zagreb i RH - kretanje 2000. - 2011.

Prostorna jedinica/godina	2000.	2003.	2006.	2009.	2011.	Δ2000.- 2011.	Δ2009.- 2011.
Grad Zagreb	72,3%	79,2%	85,2%	91,8%	91,1%	18,8%	-0,7%
Republika Hrvatska	37,4%	42,4%	48,0%	54,4%	54,4%	17,0%	0,0%

Izvor: Matković (2013), obrada autora

S obzirom na jedan od prioriteta strategije "Europa 2020.", najmanje 95% djece između 4. godine starosti i obvezne školske dobi trebalo bi biti uključeno u programe predškolskog odgoja i obrazovanja, u Gradu Zagrebu potrebno je u razdoblju 2014. - 2020. dovršiti i optimizirati mrežu predškolskih ustanova te osigurati stopostotni obuhvat djece predškolskim programima. Učinke treba pojačati dodatnim mjerama za suzbijanje siromaštva i multisektorskim politikama koje su usmjerene na suzbijanje diskriminacije i poticanje ravnopravnosti djece (promicanje rodne ravnopravnosti, puno uključivanja djece s teškoćama, jednaki pristup uslugama djeci roditelja osoba s invaliditetom, uključivanje djece s teškoćama u razvoja, djece nacionalnih manjina, posebno romske nacionalne manjine, djece legalnih imigranata/tražitelja azila i dr.).

Kombiniranjem proračunskih sredstava i sredstava EU fondova (ESF i ERDF), za izgradnju gradskih vrtića te osiguranje partnerstva s privatnim sektorom kojem će se subvencionirati usluga, Grad Zagreb u 2020. godini treba imati dovršenu mrežu dostupne i ostvarive skrbi za djecu od 0 do 7 godina života.

Mreža ustanova za osnovni odgoj i obrazovanje

Djelatnost osnovnog odgoja i obrazovanja u Gradu Zagrebu ostvarivala se, u promatranom razdoblju, kako slijedi:

- Školska godina 2012./2013. (razdoblje siječanj - kolovoz 2013. godine)

a/ ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb: 106 redovnih osnovnih škola u koje je bilo upisano 58.406 učenika u 2.676 razrednih odjela, 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u razvoju u koje je bilo upisano 776 učenika u 133 razredna odjela, 4 osnovne umjetničke škole od čega tri osnovne glazbene i jedna osnovna plesna škola. Osnovno umjetničko obrazovanje provodilo se i u pet srednjih glazbenih škola i dvije srednje plesne škole. Umjetničkim obrazovanjem bilo je obuhvaćeno 4.337 učenika, koji su polaznici i redovnih osnovnih škola, raspoređenih u 323 razredna odjela,

b/ privatnim osnovnim školama s pravom javnosti: 8 osnovnih škola u koje je bilo upisano 529 učenika u 55 razrednih odjela.

Od 106 redovnih osnovnih škola 29 je radilo u jednoj smjeni, 73 u dvije smjene. a 4 u tri smjene.

- školska godina 2013./2014. (razdoblje rujna - prosinac 2013. godine)

a/ ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb: 106 redovnih osnovnih škola u koje je upisano 57.812 učenika u 2.680 razrednih odjela, 4 osnovne škole za učenike s teškoćama u koje su upisana 792 učenika u 133 razredna odjeljenja, 3 osnovne umjetničke (glazbene) škole u koje su upisana 1.364 učenika u 117 razrednih odjela. Osnovno umjetničko obrazovanje

provodi se i u 5 srednjih glazbenih škola te u 3 srednje plesne škole u koje je upisano 2.599 učenika u 195 razrednih odjeljenja.

Sveukupno je umjetničkim obrazovanjem obuhvaćeno 3.963 učenika, koji su polaznici i redovnih osnovnih škola, raspoređenih u 312 razredna odjeljenja,

b/ privatnim osnovnim školama s pravom javnosti: 6 osnovnih škola u koje je upisan 581 učenik u 51 razredno odjeljenje, od kojih se jedna osnovna škola, na temelju Ugovora Svete Stolice i Republike Hrvatske financira u cijelosti (osim plaća djelatnika i naknada za prijevoz, za rad na terenu i odvojeni život). U program osnovnog odgoja i obrazovanja koje realiziraju i tri privatne srednje škole, upisano je 96 učenika u 11 razrednih odjela. Sveukupno, osnovnim odgojem i obrazovanjem u privatnim školama obuhvaćeno je 677 učenika u 62 razredna odjeljenja.

Od 106 redovnih osnovnih škola, 28 radi u jednoj smjeni, 77 u dvije smjene, a 1 u tri smjene.

U nastojanju da se učenicima, smještenim u bolnicama, omogući kontinuitet u nastavi, Grad Zagreb nastavlja s organizacijom nastave za bolesnu djecu, započeto 2003. godine. Nastava je organizirana u svim bolnicama koje u svom sastavu imaju pedijatrijski odjel, a realiziraju je učitelji pet zagrebačkih osnovnih škola. Broj učenika se mijenja, ovisno o trajanju liječenja pojedinog učenika.

U školskoj godini 2012./2013., ovaj oblik rada je organiziran za 602 učenika u 35 bolničkih razrednih odjeljenja, a u školskoj godini 2013./2014. za 614 učenika u 35 bolničkih razrednih odjeljenja.

U školskoj godini 2012./2013., u osnovnim školama Grada Zagreba bilo je 1 568 učenika pripadnika nacionalnih manjina, od toga 685 učenika pripadnika romske nacionalne manjine (podatci bez umjetničkih škola), a u školskoj godini 2013./2014. je 1709 učenika pripadnika nacionalnih manjina, od čega 782 učenika pripadnika romske nacionalne manjine (podatci bez umjetničkih škola).

Sukladno članku 30. Državnoga pedagoškog standarda osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, u šest osnovnih škola organiziraju se sljedeći modeli organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike nacionalnih manjina: Osnovna škola Ivana Gundulića (modeli B i C za učenike pripadnike mađarske nacionalne manjine te model C za učenike pripadnike ruske nacionalne manjine); Osnovna škola dr. Ivan Merz i Osnovna škola Tituša Brezovačkog (model C za učenike pripadnike albanske nacionalne manjine); Osnovna škola Silvija Strahimira Kranjčevića (model C za učenike pripadnike češke nacionalne manjine); Osnovna škola Nikole Tesle (model C za učenike pripadnike makedonske nacionalne manjine) i Osnovna škola Lauder Hugo Kon (model C za učenike pripadnike židovske nacionalne manjine).

Produženi boravak neobvezni je oblik odgojno-obrazovnog rada koji ima svoje pedagoške, odgojne, zdravstvene i socijalne vrijednosti. Namijenjen je učenicima razredne nastave, a provodi se nakon redovite nastave.

Uz suglasnost Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, program produženog boravka organizirale su škole za potrebe svojih učenika, a iznimno i za učenike izvan svoga upisnog područja, ako su imale odgovarajuće prostorne i druge uvjete.

U školskoj godini 2012/2013., programom produženog boravka u 100 osnovnih škola Grada Zagreba bilo je obuhvaćeno 9 987 učenika, raspoređenih u 413 odgojno-obrazovnih skupina, a u školskoj godini 2013./2014. program provodi 438 učitelja razredne nastave u 101 osnovnoj školi za 10 589 učenika od 1. do 3. razreda raspoređenih u 438 odgojno-obrazovnih skupina, što je povećanje za 602 učenika i 25 odgojno-obrazovnih skupina u odnosu na školsku godinu 2012/2013.

Odgojno-obrazovna skupina produženog boravka ustrojavala se, u pravilu, od učenika istog razreda (redovita odgojno-obrazovna skupina), a samo iznimno za učenike viših razreda

(kombinirana odgojno-obrazovna skupina). Dnevno trajanje produženog boravka organizirano je nakon redovne nastave od 12,00 do 17,00 sati, a škole su ga usklađivale s potrebama zaposlenih roditelja, kao i svojim organizacijskim i prostornim uvjetima.

Prioritet pri uključivanju u produženi boravak imala su:

- djeca oba zaposlena roditelja ili zaposlenog samohranog roditelja koja se koriste pravom na novčanu pomoć u sustavu socijalne skrbi;
- djeca invalida Domovinskog rata, ako je drugi roditelj zaposlen;
- djeca s teškoćama u razvoju;
- djeca bez roditelja ili zanemarenoga roditeljskog staranja;
- djeca koja žive u teškim zdravstvenim i socijalnim uvjetima;
- djeca koja primaju dječji doplatak.

Za 2013. planiran je jedinstven mjesečni iznos sudjelovanja roditelja učenika s prebivalištem na području Grada Zagreba u cijeni programa produženog boravka u iznosu od 200,00 kuna. Iznos sudjelovanja roditelja učenika plaćao se 10 mjeseci (rujan - lipanj) i mogao se umanjiti samo ako roditelji ostvaruju pravo na olakšice u plaćanju utvrđene ovim programom.

Olakšice u plaćanju imali su roditelji učenika s prebivalištem na području Grada Zagreba za:

- dijete osobe s invaliditetom (100% i 90%) - oslobađalo se obveze sudjelovanja u cijeni programa,
- dijete osobe s invaliditetom (80% - 60%) – plaćalo se 50% od iznosa sudjelovanja u cijeni programa,
- dijete osobe s invaliditetom (50% i manje) - plaćalo se 75% od iznosa sudjelovanja u cijeni programa,
- treće i svako daljnje dijete iste obitelji u programu produženog boravka - oslobađalo se obveze sudjelovanja u cijeni programa,
- drugo dijete iste obitelji u programu produženog boravka - plaćalo se 75% od iznosa sudjelovanja u cijeni programa,
- dijete samohranog roditelja - plaćalo se 75 % od iznosa sudjelovanja u cijeni programa,
- dijete čija se obitelj koristi pravom na stalnu novčanu pomoć u sustavu socijalne skrbi - plaćalo se 20 % od iznosa sudjelovanja u cijeni programa.

Ako je roditelj učenika ostvarivao pravo na olakšicu po više osnova, primjenjivala se samo jedna koja je za roditelja bila povoljnija.

Iznos sudjelovanja roditelja učenika u cijeni programa osnovne škole utvrđivao se na temelju dokumentacije koju su roditelji dostavili prije potpisivanja ugovora što ga osnovna škola sklapa s roditeljem učenika za svaku školsku godinu posebno.

Sredstva za opremanje produženog boravka raspoređivala su se na osnovi iskazanih potreba škole u okviru sredstava osiguranih u proračunu Grada Zagreba.

Sufinancirana prehrana - sve osnovne škole dužne su osigurati prehranu učenika. U zagrebačkim osnovnim školama prehranu koristi oko 42.000 učenika. Dnevno se sufinancira oko 42.000 mliječnih obroka, oko 11.000 ručkova, kao i oko 9.600 užina. Puna cijena mliječnog obroka iznosi 5,00 kuna, ručka 9,00 kuna, a užine 2,50 kuna.

Učenici ostvaruju pravo na sufinanciranje cijene obroka sukladno utvrđenim kriterijima i mjerilima iz Programa javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za svaku godinu. Razlika sredstava do utvrđene pune cijene besplatnih i sufinanciranih obroka, školi se doznačuje iz proračunskih sredstava.

Sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10 i 105/10 - ispr., 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12 - pročišćeni tekst, 94/13) Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja

(Narodne novine 63/08 i 90/10) te Zagrebačkoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju 2011. - 2015. (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/11), osnovnim školama Grada Zagreba posljednjih se godina, kao potpora kvalitetnoj integraciji učenika s teškoćama u razvoju, financiraju **pomoćnici u nastavi/osobni pomoćnici**. U ovome trenutku još se uvijek očekuju daljnji provedbeni propisi koji će dodatno pojasniti uključivanje pomoćnika u osnovne škole. Stoga su se tijekom 2013. godine pomoćnici uključivali prema kriterijima određenim Programom javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2013. (Službeni glasnik Grada Zagreba 18/12, 16/13 i 24/13).

Škole su same angažirale pomoćnike i s njima su sklapale ugovore o djelu redovitog studenta ili ugovore o djelu sukladno suglasnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

Tijekom 2013. godine u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, pomoć učenicima s teškoćama pružana je i kroz mjere Javnog poziva za podnošenje zahtjeva za korištenje sredstava za poticanje zapošljavanja u 2013. godini: "Rad, staž i prijevoz" - stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa i "**Mladi za mlade - pomagači u nastavi**" te "**Pomoć sebi i drugima**" - **zapošljavanje kroz pojedinačne projekte javnih radova**. Osobama uključenima u mjere "Mladi za mlade pomagači u nastavi" i "Pomoć sebi i drugima" - zapošljavanje kroz pojedinačne projekte javnih radova te osobama koje su nakon studenoga 2012. godine sklopile ugovore o stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa, sve troškove snosi Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Broj pomoćnika i oblik uključivanja pomoćnika, mijenjao se tijekom školske godine. Na kraju školske godine 2012./2013., u lipnju 2013., u 88 osnovnih škola Grada Zagreba i dvije posebne škole bilo je uključeno 219 pomoćnika za 269 učenika, od kojih je 163 osoba bilo uključeno temeljem ugovora o djelu ili ugovora o djelu redovitog studenta koji su financirani temeljem tjednog zaduženja prema suglasnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a 56 osoba bilo je uključeno kroz mjeru stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Osobama na stručnom osposobljavanju financirani su doprinosi za zdravstveno osiguranje i osiguranje zaštite na radu prema postojećim propisima. Također, u 6 škola u Gradu Zagrebu djeca s oštećenjem sluha koriste se uslugama komunikacijskih posrednika u nastavi, a koji su zaposleni preko Saveza gluhih i nagluhih Grada Zagreba i Hrvatskog društva tumača i prevoditelja znakovnog jezika gluhih, koje financira Ministarstvo socijalne politike i mladih.

Na kraju prvog polugodišta školske godine 2013/2014. bilo je uključeno 260 pomoćnika za 317 učenika u 91 redovnoj osnovnoj školi, 2 posebne osnovne škole i 1 pomoćnik u privatnoj Osnovnoj Montessori školi barunice Dedee Vranyczany.

Grad Zagreb je **za nabavu besplatnih školskih udžbenika** za sve učenike osnovnih škola u Gradu Zagrebu za školsku godinu 2013/2014., sukladno Programu javnih potreba u osnovnom odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2013. (Službeni glasnik Grada Zagreba 18/12, 16/13 i 24/13) nabavio školske udžbenike, besplatne za učenike osnovnih škola.

Mreža ustanova za srednjoškolski odgoj i obrazovanje

Djelatnost srednjeg odgoja i obrazovanja na području Grada Zagreba ostvarivala se, u promatranom razdoblju, kako slijedi:

- Školska godina 2012./2013. (razdoblje siječanj - kolovoz 2013.)

a/ srednjoškolskim ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb: 64 srednje škole s ukupno 37.986 učenika u 1.442 razredna odjela (od toga 55 srednjih škola koje pohađalo 36.183 učenika u 1.303 razredna odjela, 2 plesne škole sa 169 učenika u 24 razredna odjela, 5 glazbenih škola koje je pohađalo 707 učenika u 59 razrednih odjela i Škola primijenjene umjetnosti i dizajna s 584 učenika u 20 razrednih odjela te ustanova za djecu s teškoćama u

razvoju s 280 učenika u 36 razrednih odjela); 14 učeničkih domova (4 u sastavu škola) u kojima je bilo smješteno 1.854 učenika te 651 student,

- Centru za dopisno obrazovanje "Birotehnika"

b/ vjerskim srednjim školama s pravom javnosti: 4 srednje škole s 918 učenika u 36 razrednih odjela, od kojih se 2 srednje škole sa 755 učenika u 28 razrednih odjela, na temelju Ugovora Svete Stolice i Republike Hrvatske, financiraju u cijelosti te

c/ privatnim srednjim školama s pravom javnosti: 18 srednjih škola (2 novoosnovane počele radom 2012./2013. školske godine) s ukupno 1.319 učenikom u 96 razrednih odjela.

d/ Srednjoškolsko obrazovanje organizirale su i 3 ustanove u djelatnosti socijalne skrbi s ukupno 320 učenika u 39 razrednih odjela.

U XV. gimnaziji provodi se i međunarodni program IB MYP i program Međunarodne mature IB DIP.

Osim gimnazijskih programa (opća, jezična, prirodoslovno-matematička, klasična, prirodoslovna, ekonomska i umjetnička gimnazija, međunarodni program IBMYP i međunarodna matura IBDIP), u srednjim školama Grada Zagreba u izvještajnom razdoblju provodila su se i 64 različita četverogodišnja strukovna programa, jedan petogodišnji program, jedan troipogodišnji program, 70 trogodišnjih strukovnih programa (obrtničkih, industrijskih i srodnih), 22 tzv. posebna (TES) i prilagođena programa za učenike s teškoćama u razvoju i 43 umjetnička programa (programi likovne umjetnosti i dizajna te glazbeni i plesni programi).

U školskoj godini 2012./2013. u srednjim školama grada Zagreba bila su 723 učenika pripadnika nacionalnih manjina od toga 83 učenika pripadnika romske nacionalne manjine (podaci bez umjetničkih škola i ustanova socijalne skrbi). U učeničkim domovima Grada Zagreba bila su smještena 107 učenika pripadnika nacionalnih manjina.

Sukladno članku 43. Državnoga pedagoškog standarda srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja u Srpskoj pravoslavnoj općoj gimnaziji "Kantakuzina Katarina Branković" s pravom javnosti provodio se model A organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike srpske nacionalne manjine.

Od 55 javnih srednjih škola 35 je radilo u dvije smjene i 20 u jednoj smjeni (od toga 10 samo u jutarnjoj smjeni, a 10 naizmjenice - jedan tjedan u jutarnjoj, drugi tjedan u popodnevnoj).

- Školska godina 2013./2014. (razdoblje rujana - prosinac 2013.)

a/ srednjoškolskim ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb: 65 srednjih škola s ukupno 38.011 učenika u 1.457 razrednih odjela (od toga 55 srednjih škola koje pohađa 36.251 učenik u 1.322 razredna odjela, 3 plesne škole sa 186 učenika u 23 razredna odjela, 5 glazbenih škola koje pohađa 705 učenika u 56 razrednih odjela i Škola primijenjene umjetnosti i dizajna s 588 učenika u 20 razrednih odjela te ustanova za djecu s teškoćama u razvoju s 281 učenikom u 36 razrednih odjela); 14 učeničkih domova (4 u sastavu škola) u kojima je smješteno 1.930 učenika te 574 studenta,

- Centru za dopisno obrazovanje "Birotehnika".

b/ vjerskim srednjim školama s pravom javnosti: 4 srednje škole s 933 učenika u 36 razrednih odjela, od kojih se 2 srednje škole sa 776 učenika u 28 razrednih odjela, na temelju Ugovora Svete Stolice i Republike Hrvatske, financiraju u cijelosti.

c/ privatnim srednjim školama s pravom javnosti: 18 srednjih škola s ukupno 1.199 učenikom u 101 razrednom odjelu.

d/ Srednjoškolsko obrazovanje organiziraju i 3 ustanove u djelatnosti socijalne skrbi s ukupno 341 učenikom u 42 razredna odjela.

U XV. gimnaziji provodi se i međunarodni program IBMYP i program Međunarodne mature IBDIP.

U školskoj godini 2013./2014. u srednjim školama grada Zagreba ima 772 učenika pripadnika nacionalnih manjina od toga 99 učenika pripadnika romske nacionalne manjine (podaci bez umjetničkih škola i ustanova socijalne skrbi). U učeničkim domovima Grada Zagreba smješteno je 105 učenika pripadnika nacionalnih manjina.

Sukladno članku 43. Državnog pedagoškog standarda srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja u X. gimnaziji "Ivan Supek" provodi se model C organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike češke nacionalne manjine a u Srpskoj pravoslavnoj općoj gimnaziji "Kantakuzina Katarina Branković" s pravom javnosti provodi se model A organiziranja i provođenja nastave za učenike pripadnike srpske nacionalne manjine.

Od 55 javnih srednjih škola 34 rade u dvije smjene i 21 u jednoj smjeni (od toga 10 samo u jutarnjoj smjeni, a 11 naizmjenice - jedan tjedan u jutarnjoj, drugi tjedan u popodnevnoj).

Sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 - ispr., 90/11, 5/12, 16/12, 86/12 i 126/12 - pročišćeni tekst i 94/13), Državnom pedagoškom standardu srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine 63/08 i 90/10) te Zagrebačkoj strategiji izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2011. do 2015. (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/11). srednjim školama Grada Zagreba posljednje se četiri godine, kao potpora kvalitetnoj integraciji učenika s teškoćama u razvoju, financiraju **pomoćnici u nastavi/osobni pomoćnici**. U ovom trenutku još uvijek se očekuju daljnji provedbeni propisi koji će dodatno pojasniti uključivanje pomoćnika u srednje škole. Stoga se do njihova donošenja u Gradu Zagrebu pomoćnici uključuju prema kriterijima određenim Programom javnih potreba u srednjem odgoju i obrazovanju Grada Zagreba za 2013. (Službeni glasnik Grada Zagreba 18/12, 16/13 i 24/13).

Škole su same angažirale pomoćnike i s njima sklapale ugovor o djelu za redovitog studenta, ugovor o djelu ili se pomoć učenicima s teškoćama u razvoju pružala u okviru mjere stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja Vlade Republike Hrvatske³⁵. Pomoćnike je u rad uvodio koordinator imenovan najčešće iz reda stručnih suradnika.

Broj pomoćnika i oblik uključivanja pomoćnika mijenjao se tijekom godine. Na kraju školske godine 2012./2013., u lipnju 2013. u 11 srednjih škola i Srednjoj školi - Centru za odgoj i obrazovanje u Zagorskoj bilo je uključeno 19 pomoćnika za 20 učenika od kojih je: 17 osoba bilo uključeno temeljem ugovora o djelu ili ugovora o djelu redovitog studenta koji su financirani temeljem tjednog zaduženja prema suglasnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta; 2 osobe su bile uključene kroz mjeru stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa. Osobama na stručnom osposobljavanju financirani su doprinosi za zdravstveno osiguranje i osiguranje zaštite na radu prema postojećim propisima.

Na kraju prvog polugodišta školske godine 2013/2014. bila su uključena 23 pomoćnika za 21 učenika u 11 srednjih škola i Srednjoj školi - Centru za odgoj i obrazovanje u Zagorskoj, od kojih je 16 osoba sklopilo ugovor o djelu ili ugovor o djelu redovitog studenta te su financirani temeljem tjednog zaduženja prema suglasnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. U Privatnoj gimnaziji i ekonomskoj školi Katarina Zrinski uključena su 2 pomoćnika za dvoje učenika. Ostale osobe uključene su kroz mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koji ih je u potpunosti financirao.

Gradska skupština Grada Zagreba, na 20. sjednici, 20. prosinca 2010., utvrdila je Prijedlog mreže osnovnih škola za područje Grada Zagreba i Prijedlog mreže srednjih škola i

---

³⁵ Vlada Republike Hrvatske (2011.). Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2011 i 2012. Dostupno na <http://www.mrms.hr/wpcontent/uploads/2012/11/nacionalni-plan-za-poticanje-zaposljavanja-za-2011-i-2012-godinu.pdf>

učeničkih domova za područje Grada Zagreba. Na temelju članka 30. stavka 2. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine 101/98, 15/00, 117/01, 199/03, 30/04, 77/09 i 45/10) i članka 10. stavka 3. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10 i 105/10), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici 2. lipnja 2011. godine donijela Odluku o donošenju mreže osnovnih i srednjih škola, učeničkih domova i programa obrazovanja. Njome se utvrđuju školske ustanove koje obavljaju djelatnost odgoja i obrazovanja, sa svim njihovim objektima u kojima se provodi odgoj i obrazovanje, te programi obrazovanja koje školske ustanove ostvaruju, uključujući i posebne programe za učenike s teškoćama.

Gradska skupština Grada Zagreba, na 11. sjednici, 6. veljače 2014. utvrdila je Izmjene Prijedloga mreže osnovnih škola za područje Grada Zagreba i Izmjene Prijedloga mreže srednjih škola i učeničkih domova za područje Grada Zagreba te ih dostavila Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta.

U 2013. započeti su radovi izgradnje Odgojno-obrazovnog centra Kajzerica (osnovna škola i gimnazija), započeti su radovi rekonstrukcije objekta Osnovne škole Pavleka Miškine sa sportskom dvoranom, nastavljeni su radovi izgradnje Osnovne škole Iver sa zatvorenim bazenom i Srednje škole Jelkovec, izgrađen je novi objekt Osnovne škole Alojzija Stepinca (naselje Vrbani III), završena je dogradnja Osnovne škole Brestje, završena je dogradnja Osnovne škole Sveta Klara, čime su stvoreni uvjeti za ukidanje organizacije odgojno-obrazovnog rada u tri smjene u osnovnim školama Grada Zagreba.

Mreža ustanova za visoko obrazovanje

Na Sveučilištu u Zagrebu znanstveno-nastavni i umjetnički rad obavlja se na 28 fakulteta, tri umjetničke akademije, stručnoj Učiteljskoj akademiji, i sveučilišnom studiju - Hrvatskim studijima. Pri Sveučilištu djeluju 33 visoka učilišta.

Ukupan broj studenata upisanih u akademsku godinu 2012./2013. je 122 554 od čega je 26.369 novih studenata i 98.185 studenata viših godina. Raspodjela upisanih studenata prema vrsti studijskih programa je: 43% preddiplomski, 19% stručni, 19% diplomski, 17% integrirani i 2% specijalistički. Godine 2012. u Gradu Zagrebu diplomiralo je 18 469 studenata (od toga 10 618 studentica), dok je u cijeloj Hrvatskoj iste godine diplomiralo 36 964 studenata (od toga 21 991 studentica). Na zagrebačka sveučilišta otpada gotovo polovica studenata u cijeloj Hrvatskoj. Gledano u postocima vidljivo je da i u Zagrebu i u Hrvatskoj žene čine veći udio u diplomiranim nego u ukupnoj studentskoj populaciji. U istoj akademskoj godini u studentskim domovima smješteno je ukupno 9693 studenta, od čega njih 7143 (73,7%) u Zagrebu.

Učeničke i studentske stipendije Grada Zagreba

Grad Zagreb, preko Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, dodjeljuje stipendije učenicima srednjih škola i studentima preddiplomskog, diplomskog i integriranog preddiplomskog i diplomskog studija te doktorandima. Stipendije se dodjeljuju učenicima, studentima i doktorandima prema kriteriju izvrsnosti, učenicima koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potreba obrtništva, učenicima i studentima slabijeg socijalnog statusa, učenicima i studentima s invaliditetom te učenicima i studentima pripadnicima romske nacionalne manjine te učenicima koji su na nekom od službenih svjetskih natjecanja osvojili prvo, drugo ili treće mjesto. U 2013. godini, broj stipendista po obliku stipendije bio je sljedeći:

Tablica 5. Broj stipendista u 2013.

Oblik stipendije	Broj korisnika
<i>Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom</i>	
Stipendija Grada Zagreba za učenike i studente slabijega socijalnog statusa Dodjeljuje se učenicima i studentima koji zbog raznih obiteljskih i socijalnih prilika imaju otežane prilike za obrazovanje	46
Stipendija Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom Dodjeljuje se učenicima i studentima s invaliditetom	37
<i>Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport</i>	
Učeničke i studentske stipendije (za nadarene) Dodjeljuju se učenicima, studentima preddiplomskog i diplomskog studija i studentima poslijediplomskog studija, doktorandi	484
Stipendije za učenike srednjih škola nagrađene na međunarodnim natjecanjima Dodjeljuje se učenicima koji su na međunarodnim natjecanjima osvojili 1., 2. ili 3. mjesto	3
Stipendija Grada Zagreba za učenike koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva	181
Stipendija Grada Zagreba za učenike i studente pripadnike romske nacionalne manjine - cilj Stipendije jest povećati obrazovanost pripadnika ove nacionalne manjine i potaknuti ih na završavanje srednje škole, kao i na nastavak obrazovanja u domeni visokog školstva.	6

Godišnje Grad Zagreb stipendira oko 750 stipendista.

Do školske, odnosno akademske godine 2010./2011. učeničke stipendije odobravane su u visini 50%, studentske u visini 65%, a stipendije studentima poslijediplomskog studija u visini 75% prosječne neto plaće u Gradu Zagrebu za razdoblje I. - VIII. mjesec godine u kojoj se natječaj za Stipendiju raspisuje. Od školske, odnosno akademske godine 2010./2011., učeničke stipendije isplaćuju se u visini 35%, studentske 50% te doktorandske 60% prosječne neto plaće u Gradu Zagrebu za razdoblje I. - VIII. mjesec godine u kojoj se natječaj za Stipendiju raspisuje.

U 2012. godini stipendirano je 445 učenika i studenata prema kriteriju izvrsnosti (236 učenika, 202 studenta i 7 doktoranada); 3 učenika srednjih škola nagrađenih na međunarodnim natjecanjima; 260 učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva, 36 učenika i studenata s invaliditetom (16 učenika i 20 studenata) te 26 učenika i studenata slabijega socijalnog statusa (13 učenika i 13 studenata).

Tijekom 2013. godine stipendiju prima 37 učenika i studenata s invaliditetom (na natječaju za školsku/akademsku godinu 2012./2013. pravo na korištenje stipendije ostvarilo je 9 učenika i 7 studenata, a pravo na nastavak korištenja 9 učenika i 12 studenata), te su osigurana sredstva za dodjelu dvostruko više stipendija učenicima i studentima slabijega socijalnog statusa. Stoga su dodijeljene 23 učeničke stipendije i 23 studentske stipendije.

Do školske godine 2012./2013. dodijeljena je ukupno 2691 stipendija, i to: 1200 stipendija učenicima, 1463 stipendija studentima preddiplomskog, diplomskog i integriranog studija i 28 stipendija doktorandima.

U 2013. godini isplaćuje se oko 290 ranije odobrenih učeničkih i studentskih stipendija prema kriteriju izvrsnosti. Za školsku/akademsku godinu 2012./2013. dodijeljene su 194 stipendije (84 učeničke, 103 studentske i 7 stipendija doktorandima) tako da tijekom 2013. godine stipendiju prima oko 480 korisnika.

Što se tiče učenika koji se obrazuju za deficitarna zanimanja za potrebe obrtništva, tijekom 2013. godine stipendiju prima 181 korisnik (126 korisnika koji su ostvarili pravo na nastavak korištenja stipendije i 55 novih korisnika). U rujnu 2013. Stipendiju je nastavio primati 51 učenik drugih razreda i 50 učenika trećih razreda. Za učenike prvih razreda u listopadu 2013. raspisan je natječaj za dodjelu Stipendije, pa se do kraja godine Stipendija isplaćivala za 101 učenika drugih i trećih razreda.

Od školske/akademske godine 2012./2013. Grad Zagreb dodjeljuje i Stipendiju učenicima i studentima pripadnicima romske nacionalne manjine, a dodijeljene su 4 učeničke i 2 studentske stipendije.

Osim navedenih stipendija, Grad Zagreb dodjeljuje **pomoć djeci zagrebačkih branitelja poginulih ili nestalih u Domovinskom ratu** temeljem *Programa javnih potreba učeničkog i studentskog standarda te sredstava za pomoć djeci zagrebačkih branitelja poginulih ili nestalih u Domovinskom ratu*, a imali su 1990. godine prebivalište u Gradu Zagrebu. U 2012. godini navedenu pomoć koristila su 133 korisnika (9 učenika srednjih škola i 124 studenta). Tijekom 2013. pomoć je primalo oko 120 korisnika.

Mreža usluga za cjeloživotno formalno i neformalno obrazovanje i zapošljavanje

Iako Hrvatska ima relativno velik broj ustanova koje provode programe cjeloživotnog obrazovanja, postotak odraslih osoba u dobi od 24 do 64 godina u **cjeloživotnom obrazovanju je bio 2,4% u 2012. godini**, što je daleko ispod prosjeka EU od 9%. **Europski cilj je prosjek od 15% do 2020. godine.** Obrazovne programe potrebno je orijentirati prema učenju za posao i prilagoditi ih tako da nude mogućnosti prekvalifikacije i dokvalifikacije i razvoj osobnih kompetencija. Potrebno je osigurati potpuni i stalni pristup učenju radi stjecanja i obnavljanja vještina i znanja, kao i omogućiti usavršavanje u strukovnim područjima te pripremu za uspješno sudjelovanje na europskom tržištu rada. Od velike je važnosti i uključiti se u programe EU za Hrvatsku.

U Republici Hrvatskoj više od 460 ustanova izvodi programe formalnog obrazovanja, a više od 1700 različitih institucija (razne tvrtke, udruge, vjerske zajednice, državne institucije, veleučilišta i sveučilišta) izvodi programe neformalnog obrazovanja. U Zagrebu je dostupna široka mreža učilišta, veleučilišta, sveučilišta i udruga koje provode cijeli niz kvalitetnih programa cjeloživotnog obrazovanja. Zbog brzog zastarijevanja znanja i vještina u razvijenim se zemljama sve veći naglasak stavlja na politike cjeloživotnog učenja. Prema raspoloživim se pokazateljima može zaključiti kako je u Hrvatskoj sustav cjeloživotnog obrazovanja još uvijek u začetcima, jer ne postoje pouzdani podatci o institucijama koje pružaju te usluge, kao ni o programima niti o strukturi polaznika.

U 2012./2013. na nacionalnoj razini dolazi do razvoja niza novih mjera za zapošljavanje te otvaranja dvaju novih centara *za usluge u zapošljavanju* Centra za informiranje i savjetovanje o karijeri - CISOK i Centra za mlade. CISOK je otvoren u prostorijama zagrebačkog Pučkoga otvorenog učilišta i tako postaje središnje mjesto pružanja novih usluga profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. Ovaj zagrebački centar prvi je od osam centara što će se otvoriti širom Hrvatske u sklopu projekta financiranog iz prepristupnih EU fondova, IPA IV. - "Razvoj ljudskih potencijala" ukupne vrijednosti 3,7 milijuna eura. Osnovna zadaća novoosnovanog centra je postati središnjim mjestom pružanja usluga profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere što većem broju korisnika. Centri će raditi i na usklađivanju te povezivanju sustava profesionalnog usmjeravanja s istim takvim sustavima u Europskoj uniji.

Uz CISOK, Hrvatski zavod za zapošljavanje otvorio je u Područnom uredu u Zagrebu i Centar za mlade s ciljem da se na jednom mjestu objedine postojeće usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje prilagođene mladima, kao i razviju dodatne usluge s partnerima koji

se bave sličnom problematikom. Ovaj centar trebao bi svoje aktivnosti usmjeriti na procese pripreme za zapošljavanje i planiranje karijere mladih, suradnju s poslodavcima i ostalim zainteresiranim radi definiranja i provedbe aktivne politike zapošljavanja mladih, poticanje mladih na pokretanje vlastitog posla, odnosno samozapošljavanje, razvoj socijalnog poduzetništva u kojem će nositelji biti mlade osobe te poticanje mladih na volonterski rad. U Centru za mlade u Zagrebu radit će 16 savjetnika, a planirano je da se centri otvore u svim regionalnim centrima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Centri za mlade i centri za savjetovanje i informiranje u karijeri dio su inicijativa u sklopu započetih promjena u načinu i unaprjeđivanja rada Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Dosadašnji, još uvijek dominantno administrativni, pristup nezaposlenosti, napustio bi se, odnosno ukinula bi se evidentiranja nezaposlenih redovnim mjesečnim javljanjima i grupnim savjetovanjima, a rad Zavoda za zapošljavanje bit će usmjeren na individualna savjetovanja.

Ova kao i druge inicijative u vezi sa zapošljavanjem mladih je u skladu s tzv. *Europskom garancijom za mlade* koja je koncipirana kao odgovor na nezaposlenost mladih. U godišnjem istraživanju rasta i razvoja (2013), Europska komisija je naglasila da države članice trebaju mladima osigurati uspješnu tranziciju iz sustava obrazovanja u svijet rada te aktivno raditi na razvoju i provedbi programa i shema namijenjenih obrazovanju, zapošljavanju i socijalnom uključivanju mladih. Shema Europske garancije se temelji na preporuci da svakoj osobi mlađoj od 25 godina treba osigurati zaposlenje, naukovanje, pripravništvo ili nastavak obrazovanja u roku od četiri mjeseca po izlasku iz sustava obrazovanja, tj. završetku formalnog obrazovanja ili u slučaju nezaposlenosti. Preporuka je da se Program sastoji od suportivnih mjera i da je prilagođen nacionalnim, regionalnim i lokalnim okolnostima. Ulaskom Republike Hrvatske u EU prihvatili smo Europsku garanciju za mlade kao ključni element poboljšanja položaja mladih na tržištu rada i osiguranja njihove budućnosti te smanjenja rastućeg broja mladih nezaposlenih osoba. Hrvatski zavod za zapošljavanje počeo je provoditi Europsku garanciju za mlade 1. srpnja 2013. te je paket mjera za mlade "Mladi i kreativni" dopunio s dodatnih 11 mjera, ponajprije usmjerenih na mlade do 29 godina.

Europska garancija za mlade službeno počinje s provedbom u Europskoj uniji 1. siječnja 2014. godine, kada će Republici Hrvatskoj biti i dostupna financijska sredstva za zapošljavanje osoba mlađih od 25 godina, a dodatne mjere koje se provode financirat će se iz Europskog socijalnog fonda (ESF) i državnog proračuna.

4.2.2. Mreža usluga u zdravstvu

Prema podacima iz Zdravstveno statističkog ljetopisa Grada Zagreba za 2013. godinu, Zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Grad Zagreb kao jedinica područne (regionalne) samouprave u ostvarenju svojih prava, obveza, zadaća i ciljeva na području zdravstvene zaštite djeluje sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (*Narodne novine* 150/08, 71/10, 139/10, 22/11, 84/11, 154/11, 12/12, 35/12, 70/12, 144/12 i 82/13), te sukladno članku 9. navedenog zakona i Planu zdravstvene zaštite Republike Hrvatske (*Narodne novine* 86/12) donosi Plan zdravstvene zaštite za područje područne samouprave, jednogodišnje i trogodišnje planove promicanja zdravlja i prevencije i ranog otkrivanja bolesti te osigurava popunjavanje mreže javne zdravstvene službe na svom području i organizira rad ustanova kojih je osnivač.

Briga za zdravlje nije samo pravo i obaveza zdravstvenog sustava već cjelokupne zajednice, od pojedinca koji je odgovoran za vlastito zdravlje do lokalne zajednice koja u sklopu svojih ovlasti i djelatnosti prema *Ustavu* ima obvezu "*osobitu skrb posvećivati zaštiti zdravlja ljudi, prirode i ljudskog okoliša*". Temeljem Zakona o zdravstvenoj zaštiti Grad Zagreb kao jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave provodi društvenu skrb za zdravlje građana u skladu s utvrđenim pravima i obvezama, osiguravajući uvjete za očuvanje i

poboljšanje zdravlja stanovništva te ostvarivanje prava zdravstvene zaštite na svom području.

Zdravstvena zaštita obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Svaki građanin Grada Zagreba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Detaljna analiza mreža ustanova u zdravstvu, pokazatelja zdravlja te strateških prioriteta temeljem izrađene Slike zdravlja definirana je *Planom promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti u Gradu Zagrebu za razdoblje 2011.-2014.* (Službeni glasnik Grada Zagreba 18/10).

Planom se sukladno osiguranim financijskim sredstvima te raspoloživim kapacitetima utvrđuju mjere promicanja zdravlja, prevencije i ranog otkrivanja bolesti. Njegovom se provedbom osigurava ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu te se utvrđuju subjekti koji su dužni provoditi navedene mjere zdravstvene zaštite i način njihove provedbe.

Tijekom procesa konzultacija i radionica socijalnog planiranja, istaknut je poseban interes za mjere promicanja zdravlja i prevencije u kontekstu politike socijalnog uključivanja i suzbijanja siromaštva. To su posebno one mjere koje trebaju promicati jednakost u zdravstvu te biti usmjerene na ranjive skupine u populaciji djece i mladih u riziku ili rizičnog ponašanja, starije osobe, te osobe u većem riziku socijalnog isključivanja beskućnika, osoba s invaliditetom, posebno osoba s problemima mentalnog zdravlja, ovisnika o drogama i alkoholu te osoba romske nacionalnosti i drugih koje su ujedno i najčešće korisnici sustava socijalne skrbi ili specifični korisnici socijalno-zdravstvenih usluga.

U analizi pokazatelja dostupnih usluga zdravstvene zaštite među prepoznatim prioritetima koje je potrebno razvijati su izvanbolničke usluge u vezi s mentalnim zdravljem, dostupnosti i priuštivosti patronažne skrbi i usluga zdravstvene njege u kući korisnika te općenito razvojem institucionalnih i izvaninstitucionalnih usluga dugotrajne skrbi za osobe kojima su takve usluge najpotrebnije.

Grad Zagreb je i zdravstveno središte Republike Hrvatske. U Zagrebu je smješteno 43% svih zdravstvenih resursa Republike Hrvatske. U njemu je najveći hrvatski Klinički bolnički centar - KBC Zagreb, zatim KBC "Sestre milosrdnice" i KB Dubrava. U vlasništvu Grada Zagreba su Klinička bolnica "Sveti Duh", Dječja bolnica Srebrnjak, Specijalna bolnica za plućne bolesti, Specijalna bolnica za zaštitu djece s neurorazvojnim i motoričkim smetnjama, Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Psihijatrijska bolnica Sveti Ivan, Klinika za psihijatriju Vrapče, Zavod za hitnu medicinu Grada Zagreba, Zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ustanova za njegu u kući, sedam specijalnih poliklinika i tri doma zdravlja.

Mreža zdravstvenih ustanova u Gradu Zagrebu

Zdravstvena zaštita je organizirana na tri razine koje su međusobno povezane u pružanju zdravstvene skrbi građanima Grada Zagreba. To su primarna, sekundarna i tercijarna zdravstvena zaštita.

Primarna zdravstvena zaštita

Na primarnoj razini zaštitu organiziraju i provode domovi zdravlja, privatni zdravstveni djelatnici, ljekarne, ustanove za hitnu medicinsku pomoć i ispostave Zavoda za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar" (higijensko-epidemiološka, javnozdravstvena djelatnost i djelatnost školske medicine). Tri doma zdravlja (Centar, Zapad, Istok), Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, Zavod za hitnu medicinu i Gradska ljekarna Zagreb zdravstvene su ustanove u vlasništvu Grada Zagreba, dok je Dom zdravlja MUP-a u vlasništvu Republike

Hrvatske. Uz navedene ustanove, zdravstvenu zaštitu provode i privatni zdravstveni djelatnici. Krajem 2013. godine registrirano je ukupno 1.143 zdravstvenih jedinica privatne prakse (ordinacije, laboratoriji, ljekarnička privatna praksa, privatna praksa fizioterapeuta i zdravstvene njege u kući).

Sekundarna zdravstvena zaštita

Na sekundarnoj razini zdravstvenu skrb pružaju specijalne bolnice, poliklinike te dijelom Zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar". Osim nabrojanih ustanova koje su u vlasništvu Grada Zagreba, u zdravstvenoj skrbi za građane punopravno sudjeluju i privatne poliklinike.

Tercijarna zdravstvena zaštita

Na tercijarnoj razini zdravstvenu skrb Zagrepčanima, kao i svim ostalim stanovnicima Hrvatske, pružaju kliničke bolnice, klinički bolnički centri te nacionalni zavodi.

Opća/obiteljska medicina

U 2013. godini u okviru djelatnosti obiteljske medicine u Gradu Zagrebu radilo je 438 timova s punim radnim vremenom, a dva tima s djelomičnim radnim vremenom. U komisiji je bilo 257 timova obiteljske medicine, odnosno njih 58%, tj. liječnici su imali sklopljen ugovor s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje o pružanju zdravstvene zaštite svojim osiguranicima te ugovor s pojedinim domom zdravlja (DZ) o zakupu ordinacije (prostora i opreme) u kojoj rade, a uz propisanu naknadu. U 2013. godini u koncesiji su bila 23 tima manje nego 2012. godine. Udio timova obiteljske medicine zaposlenih u domu zdravlja je 39%, a svega 3% su potpuni privatnici. Zdravstvenu zaštitu pružao je 281 liječnik specijalist, 159 doktora medicine i 429 djelatnika s višom, srednjom i nižom stručnom spremom. Među timovima u koncesiji, specijalista je tripot više od doktora medicine koji su se zadržali unutar domova zdravlja, gdje je broj doktora medicine veći od broja specijalista. U skrbi timova obiteljske medicine registrirano je 658.208 korisnika zdravstvene zaštite, odnosno 86% od ukupno 768.134 osiguranika. Broj osiguranika (obiteljska medicina i zdravstvena zaštita male djece) u Gradu Zagrebu veći je od broja građana Grada Zagreba zato što svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo izabrati liječnika primarne zdravstvene zaštite, neovisno o mjestu stanovanja. Tako se velik broj žitelja Zagrebačke županije liječi kod liječnika primarne zdravstvene zaštite u Gradu Zagrebu. U djelatnosti obiteljske medicine u 2013. godini zabilježeno je ukupno 43.153 posjeta u kući, što je manje od 1% svih odlazaka liječniku obiteljske medicine. U kućnim posjetima pregledano je 42.859 osoba, što je 2% ukupnog broja pregleda.

Preventivni pregledi u obiteljskoj medicini

Podatci godišnjih izvješća iz primarne zdravstvene zaštite u posljednjih dvadesetak godina pokazuju da je broj obavljenih preventivnih i sistematskih pregleda u ordinacijama opće/obiteljske medicine vrlo malen. Takvo zanemarivanje aktivnosti u vezi s očuvanjem i unapređenjem zdravlja, a posvećivanje pažnje dominantno kurativnim aspektima zdravstvene zaštite, rezultiralo je nužnošću mijenjanja zdravstvene politike. Godine 2004. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje pokrenuli su Program provođenja preventivnih pregleda osiguranika starijih od 45 godina s plaćanjem timu opće/obiteljske medicine za pruženu uslugu pregleda. Od tada se program kontinuirano provodi svake godine, a uz određene izmjene u sadržaju i opsegu obavljenih pretraga, dobnoj granici osiguranika ili načinu financiranja izvršitelja - liječnika opće/obiteljske medicine. Tako se 2005. godine dobna granica osiguranika pomiče na 50 godina. Od 2007. godine preventivni pregledi se više ne plaćaju liječnicima obiteljske medicine po usluzi, nego što se

provode u okviru pripadajućega godišnjega novčanog iznosa ("glavarine"), što je imalo znatan utjecaj na smanjenje godišnjeg broja obavljenih pregleda.

Svi osiguranici stariji od 50 godina koji nisu bili kod izabranog liječnika opće/obiteljske medicine najmanje dvije godine imaju pravo na besplatan preventivni pregled i određene laboratorijske pretrage. Osiguranici bi trebali biti adekvatno obaviješteni o svome pravu (medijska kampanja, plakati u domovima zdravlja) te pozivani na liječnički pregled.

U sklopu postupka uzimanja osobne anamneze evidentiraju se navike pušenja i konzumacije alkoholnih pića kao rizičnih čimbenika za nastanak brojnih kroničnih i malignih bolesti. Od ukupno 82 osobe, njih su 23,2% pušači, 4,9% bivši pušači, a 72% nepušači. Udio žena nepušača od 83,7% značajno je veći nego muškaraca nepušača. Od ukupnog broja od 82 preglednih osoba, 73,2% ih je izjavilo da uopće ne pije alkoholna pića. Razlike po spolovima izraženije su nego kod pušenja iako manje nego prijašnjih godina. Ne pije alkoholna pića izjavilo je 90,7% žena u odnosu na 53,8% muškaraca. I muškarci i žene koji konzumiraju alkohol najčešće piju dva do tri pića tjedno. Ukupna konzumacija alkohola podjednaka je kao i u 2012. godini.

Palpatorni pregled dojki

Od 43 pregledane žene palpatorni pregled dojki učinjen je kod 41 žene (95%). Suspektan čvor detektiran je kod jedne žene, a uredan nalaz imalo je 40 žena (93%). Niti jedna žena nije odbila pregled.

Papa test i mamografija

Papa test u posljednje tri godine učinilo je 23 (53%) od ukupno 43 žene. Porastao je broj žena starijih dobnih skupina koje su učinile Papa test u protekle tri godine, što se vjerojatno može povezati s provođenjem Nacionalnog programa prevencije raka vrata maternice kojim su obuhvaćene žene u dobi do 65 godina. Edukacija žena o potrebama redovitoga ginekološkog pregleda nužna je i u starijoj dobnj skupini. U posljednje tri godine mamografiju je učinilo 30 (70%) od 43 žene.

Novootkrivene bolesti

Od ukupno 82 preventivno pregledane osobe, kod 61 (74%) postavljena je sumnja na jednu ili više novootkrivenih bolesti, što je za 29% više u odnosu na 2012. godinu. Za jednu osobu podatci nisu dostavljeni. Udio žena s postavljenom sumnjom na novootkrivene bolesti neznatno je manji (74,3%) nego kod muškaraca (74,1%). Apsolutni brojevi pokazuju da je postavljena sumnja na bolest kod 61 osobe koje u protekle dvije godine nisu imale nikakvih subjektivnih simptoma. U 2013. godini dominiraju endokrine bolesti s udjelom od 46%. Vidljivo je da polovicu izdvojenih pojedinačnih suspektih bolesti čine upravo rizici kardiovaskularnih bolesti koje su ujedno najčešći uzročnik mortaliteta stanovnika Grada Zagreba.

Zdravstvena zaštita dojenčadi i male djece

U 2013. godini zdravstvenu zaštitu dojenčadi i predškolske djece u Gradu Zagrebu pružalo je 60 timova specijalista pedijataru s punim radnim vremenom. Ukupno je osigurano 79.497 djece u dobi od 0 do 18 godina. Od toga ih se 63.940 (80%) koristilo uslugama zdravstvene zaštite. Skrb o bolesnoj djeci školske djece u dobi od 7 do 18 godina u Gradu Zagrebu provode pedijatri, specijalisti opće/obiteljske medicine i doktori medicine primarne zdravstvene zaštite (PZZ) prema izboru roditelja. Od ukupnoga broja od 79.497 osigurane djece u sustavu zdravstvene zaštite dojenčadi i male djece, njih je 69% (54.852) predškolske dobi, a 31% (24.645) školske dobi. Usluge preventivne zdravstvene zaštite, koje uključuju cijepljenja te sistematske preglede i sve ostale preventivne aktivnosti za djecu školske dobi

pruža Odjel školske i sveučilišne medicine pri Zavodu za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar". Prosječan broj osiguranika u timu zdravstvene zaštite male djece bio je 1.325. U djelatnosti zaštite zdravlja male djece u 2013. godini zabilježeno je ukupno 597.679 posjeta, pri čemu je registrirano 358.757 (61%) liječničkih pregleda. Od ukupnoga broja pregleda kod pedijatra, bilo je 89.399 (15%) upućivanja na daljnju specijalističku obradu. Jedno upućivanje specijalistu drugih djelatnosti dolazi na četiri pregleda, odnosno na šest posjeta pedijatru.

Medicina rada

U 2013. godini u djelatnosti medicine rada u Gradu Zagrebu radila su 34 tima s punim radnim vremenom. Zdravstvenu zaštitu pružalo je 30 specijalista medicine rada i 4 liječnika drugih specijalnosti, uz 39 djelatnika s višom, srednjom i nižom stručnom spremom i 17 nezdravstvenih djelatnika (psihologa, socijalnih radnika). Od ukupno 54.704 preventivnih pregleda u djelatnosti medicine rada strukturalno je najviše bilo periodičnih pregleda (30.016 ili 55%), zatim prethodnih (10.184 ili 19%), sistematskih (7.052 ili 13%), ciljanih (6.715 ili 12%) i kontrolnih pregleda (737 ili 1%). U djelatnosti medicine rada utvrđeno je ukupno 24.331 različitih bolesti i stanja.

Hitna medicinska pomoć

U Gradu Zagrebu u 2013. godini u djelatnosti hitne medicinske pomoći angažirano je 112 timova. U Zavodu za hitnu medicinu Grada Zagreba zaposleno je 80 liječnika (33 specijalista i 46 doktora medicine) uz 339 osoba s višom, srednjom i nižom stručnom spremom. Zavod raspolaže s 92 sanitetska vozila i 9 ostalih vozila. U Gradu Zagrebu hitna medicinska pomoć osigurana je za 1.002.494 osobe koje prema procjeni Državnog zavoda za statistiku stanuju i privremeno borave na području Grada Zagreba. Prosječno je jedan tim hitne medicinske pomoći skrbio za 8.950 osoba.

Zaštita i liječenje zubi

U 2013. godini u djelatnosti za zaštitu i liječenje usta i zubi u Gradu Zagrebu radilo je 538 timova s punim radnim vremenom i 21 tim s djelomičnim radnim vremenom. Ugovor s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje (HZZO) imalo je 234 timova dentalne medicine (42%) u koncesiji, 150 timova (27%) djelovalo je unutar domova zdravlja, dok je 175 timova dentalne medicine (31%) bilo bez ugovora s HZZO-om. Zdravstvenu zaštitu pružalo je 538 doktora dentalne medicine i 21 specijalist dentalne medicine uz 435 djelatnika s višom, srednjom i nižom stručnom spremom. Ukupni broj osiguranika u skrbi liječnika dentalne medicine bio je 908.813. Svega 309.546, odnosno 34% osiguranika koristilo se uslugama liječnika dentalne medicine. Prosječan broj osiguranika po timu za zaštitu i liječenje usta i zubi bio je 1.549.

Zdravstveni pokazatelji u populaciji školske djece i mladih

Djeca i mladi su zbog specifičnosti razdoblja rasta, sazrijevanja i školovanja osobito osjetljiva populacijska skupina i nedvojbeno zahtijevaju specifičan pristup, što uključuje odgovarajuću zdravstvenu skrb. Službe koje se bave djecom i mladima trebaju biti otvorene, dostupne, raspoložive, djelotvorne te djelovati na načelima pravičnosti, uz zajamčenu povjerljivost, a osoblje treba biti posebno educirano, sa znanjem iz adolescentne psihologije i razvoja, imati razvijene interpersonalne vještine te biti senzibilizirano za različitosti.

Temeljne zadaće službe su rano utvrđivanje i prepoznavanje bolesti i poremećaja, prevencija rizičnih i društveno neprihvatljivih ponašanja, usvajanje zdravih načina življenja, razvoj odgovornosti za vlastito zdravlje, zaštita mentalnog zdravlja, osobito u vezi sa školom i školskim okruženjem, zaštita reproduktivnog zdravlja uključujući odgovorno spolno ponašanje i pripremu za roditeljstvo.

Prema Mreži javne zdravstvene službe u Gradu Zagrebu sistematizirano je 37 timova školske i adolescentne medicine. U 2013. godini su za Grad Zagreb bila ugovorena 33 tima u kojima su radili 31 specijalist školske medicine, 2 doktora medicine te 22 medicinske sestre više i 11 medicinskih sestara srednje stručne spreme. Služba se ukupno skrbi o 162.557 učenika i studenta, što je 4.925 korisnika po timu. Budući da je to daleko više od standarda i hrvatskog prosjeka (koji prema posljednjim podacima iznosi 3.598), u sljedećem će se razdoblju Mreža popunjavati u skladu s predviđenim normativima. Očekuje se mogućnost ne samo kvantitativnog nego i kvalitativnog napretka u obavljanju predviđenog programa.

Sistematski pregledi

Sistematski pregledi se provode u svrhu praćenja rasta i razvoja te kontrole zdravstvenog stanja i utvrđivanja poremećaja zdravlja. Obavljaju se u osnovnim, srednjim školama i na prvoj godini fakulteta. U svakom od uzrasta, odnosno razreda, usmjereni su na specifične značajke razvojnog razdoblja. Obveza provođenja sistematskog pregleda djeteta prije upisa u prvi razred osnovne škole regulirana je važećim zakonskim propisima. Pregled je usmjeren, ne samo sagledavanju i procjeni zdravstvenog stanja, već i procjeni psihofizičke spremnosti za školu i obrazovanje.

Ostali preventivni pregledi

Ostali se preventivni pregledi obavljaju prema medicinskoj indikaciji, na zahtjev korisnika, institucije ili ustanove. Obuhvaćaju kontrolne preglede nakon preventivnih pregleda, namjenske preglede za utvrđivanje zdravstvenog stanja i sposobnost za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture te niz namjenskih pregleda na zahtjev, a uz izdavanje potvrda i mišljenja.

Cijepljenje i docjepljivanje

Provodi se prema obveznom godišnjem programu cijepljenja, a uključuje i pregled prije cijepljenja radi utvrđivanja kontraindikacija. Obavljeno je ukupno 63.779 cijepljenja u osnovnoj, 9.036 u srednjoj školi te za 14 studenata. Zbog prisutne percepcije da su odbijanja redovitog programa cijepljenja sve proširenija, a kako je odgovarajući obuhvat predviđene kohorte preduvjet za učinkovito djelovanje cijepljenja kao preventivne populacijske mjere, istraženo je zbog kojih razloga i koliko djece nije cijepljeno.

U 2013. Grad Zagreb je pokrenuo projekt ***Check point Zagreb*** u suradnji s Hrvatskom udrugom za borbu protiv HIV-a i virusnog hepatitisa HUHIV pa je tako osigurao uslugu testiranja na hepatitis C i HIV oralnim testovima na slinu te uslugu savjetovanja i psihosocijalne podrške. Kako je u Hrvatskoj testirano na virus HIV-a tek oko 2 % spolno aktivne populacije, što je oko četiri puta manje od europskog prosjeka, a ne postoji ni kvalitetna promocija testiranja kao i dostupnost izvaninstitucionalnog testiranja, Check point - harm reduction centar će uvelike doprinijeti povećanju broja testiranih osoba kako na virus HIV-a, tako i na virus hepatitisa C, a u daljnjoj fazi razvoja i povećanje testiranja na druge spolno prenosive bolesti. Prema planovima, u prvoj fazi djelovanja centar će u suradnji s Hrvatskim Crvenim križem i Klinikom za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" Zagreb omogućiti izvaninstitucionalno testiranje na HIV i hepatitis C za minimalno 1000 korisnika godišnje. Dodatna vrijednost ove usluge je mogućnost da se testiranje obavi anonimno, bez uputnice, neugodnih pitanja i moguće diskriminacije.

4.2.3. Mreža usluga u sustavu socijalne skrbi

Proces socijalnog planiranja obuhvatio je razdoblje od gotovo dvije godine, a radionice sa sudionicima socijalnog planiranja na području Grada Zagreba održane su krajem 2012. godine. Stoga se u analizi mreže usluga dio podataka odnosi na 2011., a dio na 2012. godinu, dok su za područja u kojima su značajne promjene u trendovima podatci naknadno ažurirani s 2013. godinom ili su prikazani trendovi za navedeno razdoblje. Također, u navedenom razdoblju izmjenjena je zakonska regulativa u pojedinim područjima, što se u tekstu navodi u kontekstu promjena do kojih je došlo donošenjem novih zakona, pravilnika, strategija ili drugih dokumenata na lokalnoj i nacionalnoj razini.

4.2.3.1. Novčane pomoći i usluge Grada Zagreba

Grad Zagreb svojim građanima osigurava pomoć propisane *Zakonom i Odlukom o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/12 i 4/13, u daljnjem tekstu Odluka)* u okviru zakonskih obaveza te one iznad zakonskog standarda za koje se utvrđuju kriteriji za njihovo ostvarivanje. Odlukom su obuhvaćene: 1. novčana pomoć; 2. pomoć u naravi; 3. pomoć u smještaju i 4. drugi oblici pomoći. Osim navedenoga, Odlukom o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (*Službeni glasnik Grada Zagreba 8/09, 20/10, 6/11, 12/11 i 17/11*), Grad Zagreb isplaćuje novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta obiteljima s jednim, dvoje, troje i više djece. U tekstu u nastavku upotrebljavani su termini iz važeće Odluke o socijalnoj skrbi (*Službeni glasnik Grada Zagreba 10/12 i 4/13*), a koja su u postupku usklađivanja s novim Zakonom o socijalnoj skrbi (*Narodne novine 157/13*).

Tablica 6. Prikaz broja korisnika novčanih pomoći i usluga Grada Zagreba tijekom 2011., 2012. i 2013. godine

Oblik pomoći	Broj korisnika 2011.	Broj korisnika 2012.	Broj korisnika 2013.
Novčana pomoć umirovljenicima	17 698	14 008	13 451
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i osobne invalidnine	7 731	8 291	8 877
Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac)	368	355	344
Pomoć za podmirenje troškova stanovanja	1 738	1 931	2 049
Pomoć za ogrjev	910	883	923
Pomoć djeci u mliječnoj hrani	138	128	179
Novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta	20 556	22 414	24 961
Prehrana u pučkoj kuhinji	3 911	4 011	4 776
Pomoć u obiteljskim paketima	2 603	2 941	3 164
Ljetovanje i zimovanje za djecu	2 250	2 250	2 250
Pomoć i njega u kući	426	489	466
Zdravstvena zaštita	3 203	3 264	3 031
Besplatna godišnja ili mjesečna pokazna karta ZET-a	134 948	122 328	118 026

Izvor: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, 2014.

Novčana pomoć umirovljenicima

Pravo na novčanu pomoć umirovljenicima je pomoć Grada Zagreba koja se provodi u kontinuirano od ožujka 1996. godine, uz uvjet da je mirovina ili mirovina i ukupni prihod jednak ili manji od 1.500,00 kn mjesečno. Odlukom iz 2012., kao osnovni kriteriji za ostvarivanje pomoći utvrđeno je prijavljeno prebivalište u Gradu Zagrebu najmanje pet godina neprekidno prije podnošenja zahtjeva. Izmjena kriterija prebivališta bila je rezultat uočenih fiktivnih prijavljivanja prebivališta u Gradu Zagrebu u svrhu ostvarivanja navedenog prava.

Novčana pomoć umirovljenicima odobrava se u iznosu od 200,00 kn, 300,00 kn, odnosno u visini od 400,00 kn mjesečno, ovisno o visini mirovine. Svake godine za Uskrs i Božić korisnicima navedenog prava odobrava se uskrsnica i božićnica u iznosu od 100,00 kn. Broj korisnika umirovljeničke pomoći u 2013. bio je 13 451.

Navedena mjera je osobno pravo umirovljenika koji ne ostvaruje ukupna mjesečna primanja veća od zadanog kriterija (1.500,00 kn), no podatci o drugim socijalnim prilikama u kojima korisnik živi (broj članova njegove obitelji, prihodi po članu obitelji i sl.) nisu dostupni, što onemogućuje praćenje učinkovitosti i ciljanosti mjere na ona kućanstva i korisnike mirovina koji žive ispod linije siromaštva.

Korisnici doplatka za pomoć i njegu i osobne invalidnine

Pravo na novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine ostvaruju korisnici doplatka za pomoć i njegu i korisnici osobne invalidnine utvrđeni prema Zakonu o socijalnoj skrbi, a pomoć se odobrava u iznosu od 100,00 kn ili 200,00 kn, ovisno o opsegu priznatog prava Centra za socijalnu skrb Zagreb.

Broj korisnika prava na novčanu pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine kontinuirano raste te ih je u prosincu 2013. bilo 8 877.

Novčana pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije i nemoćne osobe

Pravo na novčanu pomoć za osobne potrebe (džeparac) korisnicima doma za starije i nemoćne osobe ostvaruju korisnici stalnog smještaja u domu za starije i nemoćne osobe, a kojima je pravo na novčanu pomoć za osobne potrebe (džeparac) utvrđeno rješenjem Centra za socijalnu skrb Zagreb u iznosu od 100,00 kn.

Grad Zagreb je osigurao dodatno za svakog korisnika mjesečno iznos od 200,00 kuna, a u prosincu 2013. godine bilo je 344 korisnika tog prava.

Na konzultacijskim radionicama tijekom socijalnog planiranja, utvrđena je potreba da se sve tri navedene pomoći redefiniraju u razdoblju 2014. - 2020. Predloženo je da se revizijom korisnika novčane pomoći umirovljenicima u obzir uzmu pokazatelji siromaštva starijih osoba za Grad Zagreb (drugi socijalni uvjeti u kojima korisnik živi, odnosno ukupni prihodi kućanstva na temelju čega bi se odredili novi kriteriji za odobrenje navedenog prava te odredili razredi isplate u skladu s pokazateljima).

Također je predloženo da se novčana pomoć za osobne potrebe korisnika doma za starije i nemoćne osobe ukine s obzirom na to da je korisnik navedene pomoći zbrinut u ustanovi te mu je određen iznos za osobne potrebe (džeparac). To se opravdava i zakonskom mogućnošću Centra za socijalnu skrb koji po zahtjevu doma može isplatiti jednokratnu novčanu pomoć za potrebe korisnika, a koje ne može ostvariti u okviru smještaja.

Analize sustava novčanih pomoći treba napraviti s obzirom na očekivano ukupno smanjivanje siromaštva do 2020. godine, a koje treba precizirati kvantitativno te posebno u odnosu na projekciju očekivanog smanjivanja siromaštva ciljnih skupina u većem riziku

siromaštva; nezaposlenih i neaktivnih, djece i mladih, jednoroditeljskih obitelji, osoba starijih od 65 godina te osoba s invaliditetom. U suradnji sa stručnjacima potrebno je provoditi redovne i periodične procjene učinaka novčanih pomoći na ciljne skupine i uzeti u obzir pojednostavljenje naknada s obzirom na promjene koje su uvedene temeljem novog Zakona o socijalnoj skrbi, Zakona o minimalnoj plaći te drugih relevantnih pokazatelja povezanih s tržištem rada s obzirom na potencijalne rizike u vezi s destimulativnim učincima socijalnih pomoći na zapošljavanje.

Novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta

Novčana pomoć za opremu novorođenog djeteta je pomoć koju, u okviru Programa pronatalitetne politike Grada Zagreba, osigurava Grad Zagreb. Odlukom o novčanoj pomoći za opremu novorođenog djeteta (*Službeni glasnik Grada Zagreba 8/09, 20/10, 6/11, 12/11 i 17/11*) utvrđeni su uvjeti, visina novčane pomoći, način ostvarivanja i korištenja prava na novčanu pomoć za opremu novorođenog djeteta.

Navedeno pravo može ostvariti i koristiti roditelj za dijete rođeno nakon 31. ožujka 2009., koji je državljanin Republike Hrvatske s prijavljenim prebivalištem u Gradu Zagrebu najmanje pet godina neprekidno prije rođenja djeteta i dalje neprekidno, sve do isplate novčane pomoći u cijelosti te ako drugi roditelj ima prijavljeno prebivalište u gradu Zagrebu ili ako je drugi roditelj stranac s privremenim ili stalnim boravkom u Gradu Zagrebu u vrijeme podnošenja zahtjeva i dalje, neprekidno do isplate novčane pomoći u cijelosti.

Visina novčane pomoći od 1. srpnja 2011. za prvo dijete podnositelja zahtjeva iznosi 1.800,00 kuna, što će se isplatiti u dva jednaka obroka, za drugo dijete 3.600,00 kuna, što će se isplatiti u četiri jednaka obroka te za treće i svako daljnje dijete 54.000,00 kuna, što će se isplatiti u jednakim godišnjim obrocima tijekom 6 kalendarskih godina.

U 2013. godini navedenu pomoć ostvarivao je 24 961 korisnik.

Tijekom konzultacijskog procesa rasprava se vodila i o povezanosti pomoći djeci u mliječnoj hrani i pomoći u opremi za novorođeno dijete, a što je za treće i svako sljedeće dijete u visokom iznosu u odnosu na druge županije u Republici Hrvatskoj, što bi se trebalo posebno pratiti u kontekstu planiranja drugih mjera za iduće razdoblje. Također, potrebno je procijeniti učinke ove primarno populacijske mjere, s obzirom na prosječan broj djece i veličinu obitelji te druge mjere što se smatraju važnim populacijskim mjerama u Gradu Zagrebu (dostupno stanovanje, zapošljavanje, usluge predškolskog obrazovanja i dr.).

Dio sudionika konzultacijskog procesa smatra kako je u gradu Zagrebu bitno lakše osiguravati egzistenciju dobivanjem razgranatih paketa socijalnih pomoći i usluga - pomoć za uzdržavanje, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, obiteljski paket/prehrana u pučkoj kuhinji, pomoć djeci u mliječnoj hrani, dodjela gradskih stanova u najam, dječje ljetovanje te ostvarivanje drugih prava, besplatni i prioritetni upis djeteta u jaslice/vrtić; besplatan obrok u školi itd. nego li se za sve te potrebe brinuti aktivnim uključivanjem na tržište rada (zapošljavanjem).

Pomoć u naravi

Pomoć djeci u mliječnoj hrani

U 2013. godini pomoć u mliječnoj hrani dobilo je ukupno 179 djece. Navedenu pomoć ostvaruje roditelj/skrbnik koji živi u kućanstvu s djetetom u dobi do 12 mjeseci, ako je po procjeni pedijatra utvrđena potreba za dodatnom prehranom, a prihod po članu kućanstva ne smije prijeći iznos od 200% osnovice (1.200,00 kn).

U planiranju prioriteta za 2014. - 2020., pomoć u prehrani je važna mjera usmjerena na očuvanje zdravlja i suzbijanje siromaštva djece, ali potrebna je dodatna analiza kriterija u vezi s ovom mjerom s obzirom na mali broj korisnika, a pritom vodeći računa o prioritetima smanjivanja/iskorjenjivanja dječjeg siromaštva.

Prehrana u pučkoj kuhinji i pomoć u obiteljskim paketima

U pučkoj kuhinji organizira se svakodnevna priprema obroka u kuhinji Dobrog doma u Kosnici, a potom se distribuira na tri lokacije: Branimirova 35, Cerska 3 i Alfirevićeva 6, s podjelom ručka u Prenočištu Gradskog društva Crvenog križa Zagreb u Kosnici bb.

Pravo na prehranu u pučkoj kuhinji prema *Odluci o socijalnoj skrbi (Narodne novine 10/12 i 4/13; u daljnjem tekstu: Odluka)* mogu ostvariti korisnici pomoći za uzdržavanje te osobe koje uputi nadležni centar za socijalnu skrb temeljem uputnice. Broj korisnika prava na prehranu u pučkoj kuhinji u prosincu 2013. godine bio je 4 852.

Pomoć u obiteljskim paketima ostvaruje se podjelom obiteljskih paketa koji sadržavaju namirnice, sredstva za čišćenje i održavanje osobne higijene, a ostvaruje je obitelj ili skrbnik troje i više maloljetne djece te jednoroditeljska obitelj s jednim ili više djece ako su korisnici pomoći za uzdržavanje te osobe koje uputi nadležni Centar za socijalnu skrb temeljem uputnice.

Pomoć ostvaruje i obitelj hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata ako redoviti ukupni mjesečni prihodi hrvatskog branitelja i članova njegova kućanstva ne prelaze 230% od osnovice propisane Odlukom.

U prosincu 2013. godine obiteljskim paketima je obuhvaćeno 2 244 korisnika.

Osim navedenih pomoći u paketima, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom dijeli i prigodne poklon-pakete djeci do 12 godina u povodu Uskrsa i Sv. Nikole, i to korisnicima obiteljskih paketa, prehrane u pučkoj kuhinji, djeci smještenoj u bolnicama, domovima i drugim ustanovama te djeci hrvatskih branitelja. Za Uskrs i Sv. Nikolu u 2013. godini osigurano je po 3 600 prigodnih poklon-paketa.

Tijekom socijalnog planiranja, predloženo je da se određeni broj radnosposobnih korisnika pučke kuhinje prebace na pomoć u obiteljskim paketima. Također, za razdoblje 2014. - 2020. i dalje je prioritet osiguranje pomoći u hrani u okviru mjera suzbijanja siromaštva.

U planiranom razdoblju treba ponovno pristupiti razradi kriterija za ostvarivanje prava na prehranu u pučkoj kuhinji s obzirom na to da je radnosposobne korisnike potrebno usmjeravati na samostalno pripremanje obroka, što upućuje na potrebu osiguranja dostupne mreže socijalnih samoposluga/bonova za hranu, odnosno potrebno je redefiniranje dosadašnjih sadržaja namirnica u obiteljskim paketima. Prehrana u pučkoj kuhinji trebala bi biti usmjerena na korisnike u statusu beskućnika kao i na korisnike koji ne mogu samostalno pripremati obroke zbog bolesti ili starosti.

Usluge ljetovanja

Besplatno ljetovanja i zimovanje imaju djeca predškolskog uzrasta i školskog uzrasta do završetka osnovne škole iz obitelji slabijega imovinskog stanja, djeca hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i djeca s teškoćama u razvoju. Ljetovanje je dosada organizirano u odmaralištima u vlasništvu Zagrebačkog holdinga d.o.o., Podružnica Vladimir Nazor (odmarališta *Loda* u Skradinu, *Zlatokrila* u Velom Lošinju, *Stoimena* u Crikvenici i *Cvrčak* u Dugoj Uvali). U 2013. ovom uslugom bilo je obuhvaćeno ukupno 2250 djece.

Početak provedbe mjere bilo je predviđeno i organiziranje zimovanja, međutim zbog slabog interesa, s obzirom na to da se organiziralo tijekom božićinih blagdana i novogodišnjih praznika, zimovanje se više ne organizira.

Tijekom konzultacijskih sastanaka predloženo je da se prikupe dodatne informacije o učincima ove mjere, a u razdoblju 2014. - 2020. treba utvrditi budući opseg i provedbu ove mjere u cilju iskorjenjivanja, odnosno smanjivanja siromaštva posebnih skupina djece i mladih te siromaštva i socijalne isključenosti djece s teškoćama u razvoju i djece branitelja.

Pravo na besplatnu godišnju ili mjesečnu pokaznu kartu ZET-a

Odlukom o socijalnoj skrbi (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/12 i 4/13) propisani su uvjeti za ostvarivanje prava na besplatnu godišnju ili mjesečnu pokaznu kartu ZET-a. U 2013. godini navedeno pravo ostvarilo je ukupno 118 026 korisnika.

Pravo na *besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a* ostvaruju umirovljenici čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn mjesečno, korisnici pomoći za uzdržavanje nesposobnih za rad i privređivanje, osobe s invaliditetom koje nisu zaposlene i pratitelji slijepih osoba, osobe starije od 65 godina života, a koji nisu korisnici mirovine čiji su ukupni prihodi jednaki ili manji od 3.200,00 kn, preko nadležnog Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom. U 2013. godini u evidenciji Ureda, prema ovim kriterijima bilo je 89609 korisnika.

Pravo na *besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a* ostvaruju i dobrovoljni darivatelji krvi, i to muškarci koji su krv dali trideset i više puta i žene koje su krv dale dvadeset i više puta, preko nadležnog Gradskog ureda za zdravstvo. U 2013. godini navedeno pravo ostvarilo je 2740 korisnika.

I članovi obitelji smrtno stradaloga, zatočenog ili nestalog hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, ostvaruju pravo na *besplatnu godišnju pokaznu kartu ZET-a* preko nadležnog Gradskog ureda za branitelje. U 2013. godini navedeno pravo ostvarilo je 823 korisnika.

Pravo na *besplatnu godišnju ili mjesečnu pokaznu kartu ZET-a*, ako to pravo ne ostvaruju po drugoj osnovi, imaju učenici i studenti čiji su ukupni mjesečni prihodi po članu kućanstva jednaki ili manji od 2.000,00 kuna. U 2013. godini pravo na besplatnu godišnju ili pokaznu kartu ZET-a ostvario je 13 522 učenika i studenta preko nadležnog Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport.

Pravo na *besplatnu mjesečnu pokaznu kartu ZET-a*, ako to pravo ne ostvaruju po drugoj osnovi, imaju nezaposlene osobe čiji su ukupni mjesečni prihodi po članu kućanstva jednaki ili manji od 2.000,00 kuna.

U 2013. godini pravo na besplatnu mjesečnu pokaznu kartu ZET-a ostvarilo je 11332 nezaposlene osobe preko nadležnog Gradskog ureda za gospodarstvo, rad i poduzetništvo.

Tijekom konzultacijskih sastanaka, predloženo je da se prikupe dodatne informacije o učincima ove mjere te redefiniraju kriteriji u razdoblju 2014. - 2020., jer je navedenom mjerom propisan visok dohodovni cenzus.

Naknada za troškove stanovanja

Grad Zagreb od 1. studenoga 1998. godine osigurava sredstva i obavlja poslove u vezi s ostvarivanjem prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi.

Prethodnim Zakonom o socijalnoj skrbi bili su određeni korisnici navedenog prava, površina stambenog prostora kojim se zadovoljavaju osnovne stambene potrebe, visina prihoda i dr. Osnovica na temelju koje se utvrđivala visina pomoći za podmirenje troškova

stanovanja bila je tadašnja osnovica za određivanje iznosa pomoći za uzdržavanje (500,00 kn) što ju je odredila Vlada RH, a Grad Zagreb je uvećao za 20%.

Naime, svjesni činjenice da socijalna davanja propisana na državnoj razini nisu dostatna, Grad Zagreb povećao je osnovicu na temelju koje se utvrđuje visina pomoći za podmirenje troškova stanovanja, za 20 % te je ona iznosila 600,00 kuna.

Visina prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja tako je ovisila je o broju članova obitelji, radnoj sposobnosti/nesposobnosti, starosti djece, samohranosti roditelja te je svakom članu obitelji pripadao određeni postotak od zadane osnovice, a Ured je podmirivao troškove stanovanja u visini do 50% nominalnog iznosa.

Napominjemo da je novim Zakonom koji se primjenjuje od 1. siječnja 2014. godine, osnovni kriterij za ostvarivanje **prava na naknadu za troškove stanovanja** priznato pravo na zajamčenu minimalnu naknadu rješenjem Centra za socijalnu skrb te se **pravo na naknadu za troškove stanovanja priznaje korisniku zajamčene minimalne naknade do polovice iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu.**

Broj nositelja prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja u prosincu 2013. godine bio je 2049 korisnika. Korisnicima navedenog prava koji se griju na drva, jednom godišnje osigurava se iz decentraliziranih sredstava novčani iznos za podmirivanje troškova ogrjeva u visini 3 m³ drva. U 2013. godini isplaćeno je ukupno 909 pomoći za ogrjev u iznosu od 950,00 kn.

Tijekom socijalnog planiranja utvrđeno je kako sve veći broj građana grada Zagreba nije u mogućnosti podmirivati troškove stanovanja te kontinuirano raste broj zahtjeva za ostvarivanje ove vrste pomoći. Unatoč podnesenim zahtjevima, značajno je manji broj osoba/obitelji koje su ostvarile pomoć za podmirenje troškova stanovanja nego što je realan broj građana koji žive ispod linije siromaštva u Gradu Zagrebu. To se može obrazložiti činjenicom da određeni broj osoba/obitelji koje ne ostvaruju nikakve prihode, a u tretmanu su Centra za socijalnu skrb kao korisnici prava na pomoć za uzdržavanje ujedno nisu korisnici prava na pomoć za podmirenje troškova stanovanja u Gradu Zagrebu, s obzirom na to da nisu zadovoljavali zakonske uvjete kojima je bila propisana površina stambenog prostora, odnosno pomoć nisu ostvarili zbog nereguliranoga stambenog statusa.

Primjerice, jednako tako prema trenutno važećem Zakonu, građani koji su ostvarili pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, ne mogu ujedno ostvariti pravo na naknadu za podmirenje troškova stanovanja s obzirom na to da nemaju prijavu prebivališta na unajmljenom stanu (najmodavci ih ne žele prebivališno prijaviti niti s njima sklopiti ugovor o najmu stana), odnosno koriste stanove bez valjane pravne osnove.

Prema nalazima Ekonomskog instituta u Zagrebu³⁶, siromaštvo je najvećim dijelom povezano s kućanstvom kojem je nositelj nezaposlena ili neaktivna osoba. To znači da se radi o ljudima koji su nedobrovoljno ili dobrovoljno isključeni iz tržišta rada, a u kontekstu zaduženosti te osobe ili nisu bile kreditno sposobne ili su postale nesposobne otplaćivati postojeći dug nakon što su izgubile posao. Točnije, prema ovom istraživanju, "dužničku krizu", tj. kreditnu obavezu većinom imaju kućanstva sa srednjim i visokim dohodcima, a ne siromašna, tj. kućanstva s niskim prihodima.

Podatci Ekonomskog instituta Zagreb pokazuju kako su srednje bogata kućanstva preuzela najveći kreditni teret i da su takva kućanstva u kojima je nositelj kućanstva visoko i više obrazovana osoba, bila sklonija uzimati kredite te da takva kućanstva imaju ujedno i najveći potencijalni rizik neredovite otplate kredita. Naime, nezaposlenost i sve skuplji život brojne je Zagrepčane doveo u situaciju da ne mogu platiti ni osnovne režijske troškove. Zbog

---

³⁶ EIZG, Danijel Nestić, 2013., Izlaganje "Recesija i siromaštvo u Hrvatskoj"

njihova nepodmirenja, od početka 2013. godine bez električne energije ostala su 29.982 potrošača, bez plina 350, a bez vode ostalo je 225 potrošača.

Vidljivo je da najveći broj građana Grada Zagreba najviše duguje HEP-Elektri što potvrđuje i broj isključenih potrošača, kao i broj 166.460 poslanih opomena zbog neplaćanja i 1.123 tužbe pred ovrhu podnesenih početkom ove godine (Večernji list, 14. 5. 2013). Slijedom navedenoga, ovu zakonsku obavezu i mogućnosti financiranja navedene pomoći iznad zakonskog standarda treba koncipirati u skladu s pokazateljima linije siromaštva i u skladu s proračunskim mogućnostima tako da se osigura fleksibilniji pristup pomoći kroz tzv. interventne, kratkoročne i jednokratne oblike pomoći.

Nadalje, zbog veće učinkovitosti ove mjere predlaže se ograničiti potrošnju pojedinih troškova stanovanja (npr. potrošnju vode, struje, plina) po broju članova kućanstva, odnosno odrediti energetske minimume. Predloženo se smatra opravdanim iz razloga što je potrošnja vode, struje i plina koje Grad podmiruje korisnicima bitno veća od prosječne, s obzirom na to da pojedini korisnici da bi iskoristili pomoć u cijelosti, ne štete te troše više od prosjeka. To rezultira nepotrebnim trošenjem proračunskih sredstava. Napominjemo da je temeljem Zakona o energiji iz studenoga 2012., Vlada RH trebala donijeti uredbu kojom se i u Hrvatskoj, sukladno direktivama EU, treba definirati energetska siromaštva, ali i mjere pomoći kojima bi se to siromaštvo ublažilo.

Nezaposlenost je za 9,5 posto veća nego prije dvije godine. Veliki broj stanovnika je blokiran, gotovo 315 000 ljudi, a njihov ukupan dug je 25,66 milijardi kuna, duplo veći nego prije dvije godine. Plaće su za 3 posto manje nego prije dvije godine. Treba istaknuti da su prosječne plaće u svim hrvatskim županijama ispod hrvatskog prosjeka, negdje i 25 posto manje, osim u Zagrebu. Kupovna moć je manja za 20 posto. Stoga je nužno što prije donijeti Zakon o stečaju potrošača, čije je donošenje Hrvatska udruga radničkih sindikata inicirala još 2009., vodeći računa da se građanin dodatno ne optereti. Podržavaju i oprost duga dijelu građana. Hrvatska je postala zemlja umirovljenika. U pet godina njihov broj je porastao za preko 54 tisuće, a zaposlenih u poduzećima je manje za gotovo 125 tisuća. Gotovo 540 tisuća umirovljenika prima mirovinu manju od 2 000 kuna, a preko 167 tisuća prima manje od 1000 kuna. Posljedica svega je to da je više od trećine stanovništva Hrvatske u riziku od siromaštva, a preko 20% živi ispod praga siromaštva, dok 30% građana ne može plaćati režije (izvor: Hrvatska udruga radničkih sindikata, svibanj 2014.).

U planiranom razdoblju 2014. - 2020., u skladu s novim Zakonom te mjerljivim ciljevima smanjivanja siromaštva za Grad Zagreb, potrebno je postupno razraditi nove kriterije za ovu vrstu socijalne pomoći, pogotovo zbog uvođenja nove kategorije - ekonomski zaštićenog kupca (u vezi s potrošnjom energenata).

Također, u procesu kreiranja kvalitetnog okvira socijalne politike i fleksibilnijeg odgovora na krizu treba voditi računa o redovnom praćenju statističkih pokazatelja, provoditi periodične analize i *ad hoc* istraživanja te temeljiti odluke na podacima i nalazima recentnih istraživanja.

Rješavanje stambenog zbrinjavanja - dodjela gradskih stanova u najam

Grad Zagreb rješava stambena pitanja građana koji na području Grada prije podnošenja zahtjeva prebivaju najmanje deset godina i nemaju u vlasništvu kuću ili stan i nisu se prodajom, darovanjem, zamjenom ili otuđenjem stana ili kuće sami doveli u nepovoljan stambeni položaj, a zbog svog slabijeg imovnog stanja ne mogu sami riješiti svoje stambeno pitanje, sukladno odredbama Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09, 3/12, 15/12 i 22/13), i to: prema redosljedu podnositelja zahtjeva raspoređenih na Konačnu listu reda prvenstva za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba ili izvan liste na obrazloženi prijedlog Povjerenstva za davanje stanova u najam osobama koje se nalaze u

iznimno teškom socijalno-zdravstvenom položaju, pod uvjetom da je njihovo stambeno zbrinjavanje podržano pozitivnim mišljenjem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, odnosno Gradskog ureda za branitelje.

Navedenom su odlukom propisani uvjeti, postupak i mjerila za davanje u najam stanova u vlasništvu Grada Zagreba. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je tijekom 2012. godine zaprimio 108 zahtjeva za izdavanje mišljenja za dodjelu gradskog stana u najam izvan liste reda prvenstva. Od ukupnog broja izdano je 90 mišljenja, a 1 zahtjev je odbijen. Za izdavanje mišljenja za dodjelu gradskog stana u najam, preko Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, važno je ispunjenje socijalno-zdravstvenih uvjeta (potpuna i trajna nesposobnost za rad, odnosno 100% tjelesna ili opća nesposobnost za rad ili je nalazom i mišljenjem tijela vještačenja u postupku ostvarivanja prava iz socijalne skrbi utvrđeno teže tjelesno ili mentalno oštećenje i psihička bolest i potpuna ovisnost o tuđoj njezi i brizi), uz uvjet da su pri Centru za socijalnu skrb korisnici doplatka za pomoć i njegu, osobne invalidnine ili prava na pomoć za uzdržavanje, a obuhvaćene su također i osobe kojima je zbog gluhoće utvrđeno pravo na doplatu za njegu te žrtve obiteljskog nasilja pod određenim uvjetima (kriterij visine prihoda i pravomoćnost presude).

Grad Zagreb, stanove iz fonda javno najamnih stanova daje u najam sukladno odredbama Odluke o najmu javno najamnih stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 7/09), postupajući po Konačnoj listi reda prvenstva za davanje u najam javno najamnog stana, koju po provedenom natječaju utvrđuje gradonačelnik Grada Zagreba.

S obzirom na to da Grad Zagreb brojem dodijeljenih gradskih stanova u najam ne može pratiti sve veći broj zahtjeva za rješavanje stambenih pitanja građana temeljem liste izvan reda prvenstva kao i temeljem konačne liste reda prvenstva, nameće se potreba iznalaženja načina za vidom privremenog, stalnog ili prijelaznog oblika smještaja za više različitih skupina korisnika.

Tijekom konzultacija i socijalnog planiranja na radionicama, predloženo je da se u okviru mjera smanjivanja siromaštva i socijalne isključenosti u razdoblju 2014. - 2020. izradi Strategija socijalnog stanovanja koja će obuhvatiti povećani udio stambenog fonda s povoljnim najmom, ali i osigurati usluge stanovanja povezano s korisnicima socijalnih usluga i transformacijom ustanova i deinstitutionalizacijom sustava socijalne skrbi.

Usluge povezane sa socijalnim stanovanjem i stambenim zbrinjavanjem (*housing related support*) odnose se najčešće na pomoć ljudima u njihovim domovima ili na pomaganje ugroženim pojedincima i obiteljima da steknu dom. **U novije vrijeme rasprave se sve više vode oko važnosti socijalnog stanovanja u smislu socijalne integracije socijalnih skupina kojima prijete socijalna isključenost, deinstitutionalizacija te iz perspektive kvalitete stambenog okoliša.**³⁷

Pri tom se pokazuje potreba da se programi socijalnog stanovanja sve uže povezuju s drugim programima države, posebno u kontekstu politike socijalnog uključivanja da se usluge stanovanja obvezno integriraju s drugim uslugama socijalne politike. Politika socijalnog stanovanja Grada Zagreba koordinirana s nadležnim ministarstvima treba igrati stratešku ulogu u suzbijanju siromaštva, integraciji etničkih manjina, azilanata, osoba s invaliditetom, starijih osoba te obitelji i djece i mladih kojima prijete rizik socijalne isključenosti ili odvajanje iz obitelji zbog gubitka doma. Dostupno, sigurno i primjereno stanovanje izravno utječe na opseg korištenja drugih socio-zdravstvenih usluga pa strategije stambene skrbi moraju biti usklađene s nacionalnim i lokalnim politikama skrbi o beskućnicima, djeci,

---

³⁷ Bežovan, G.,(2005.), "Procjena standarda stanovanja u Zagrebu kao razvojnog resursa", Revija za socijalnu politiku, 12(1), 23-44

mladima i obiteljima, sa strategijama postizanja održivih zajednica, aktivnog uključivanja odraslih, starijih osoba te opće zdravstvene skrbi.

Cilj stambenog zbrinjavanja i stambene skrbi mora biti prevencija, odnosno planiranje mjera koje će, provedu li se pravovremeno, spriječiti usložnjenije i gomilanje problema te posljedičnu potrebu za dugotrajnim i skupljim mjerama socijalne i zdravstvene skrbi. Nužno je ulagati da bi se uštedjelo na skupljim uslugama rješavanja akutnih problema; osigurati da su usluge definirane u skladu s potrebama korisnika te da su usmjerene na ciljeve koji se žele postići te uključiti pružatelje usluga i njihove korisnike u planiranje, pružanje i procjenu uspješnosti usluga.

Prioritetni korisnici usluga socijalnoga stanovanja i stambenog zbrinjavanja te pomoći u kućanstvu su mladi koji napuštaju ustanove socijalne skrbi i udomiteljske obitelji, osobe s invaliditetom (uključujući i osobe s mentalnim oboljenjima) u procesu prijelaza iz institucionalne skrbi na održive usluge u zajednici, beskućnici, starije osobe kojima su potrebne usluge pomoći u vlastitom domu, osobe izložene obiteljskom nasilju, odrasle osobe, bivši prijestupnici ili osobe u riziku od počinjenja prijestupa, azilanti te obitelji/osobe koje su se našle u teškoj životnoj situaciji ili se nenadano ostale bez krova nad glavom.

Svim ranjivim skupinama stambena sigurnost omogućuje socijalno uključivanje, povećanje samopouzdanja, osjećaj sigurnosti, manje straha od kriminala, bolje uvjete za održavanje vlastitog fizičkog i mentalnog zdravlja, razvijanje sposobnosti održavanja vlastitog doma, mogućnost izobrazbe, bolji pristup socijalnim i zdravstvenim službama, smanjenje asocijalnih oblika ponašanja, razvijanje obiteljskog života itd. Za svaku skupinu potrebno je postaviti ciljeve koje treba postići stambenim zbrinjavanjem, kao i predvidjeti poželjne pozitivne učinke na širu zajednicu, uključujući uštede na složenijim oblicima socijalne i zdravstvene skrbi, što treba ostvariti u koordinaciji centara za socijalnu skrbi i pružatelja usluga koje će osigurati druge integrirane usluge uz stanovanje.

Za osobe s invaliditetom osiguravanje održivog stanovanja u svrhu prevencije institucionalizacije prilika je za daljnji napredak, ponovno stjecanje i održavanje samostalnosti, olakšan pristup daljnjoj obuci i poboljšanje mogućnosti zapošljavanja, bolju mogućnost održavanja zdravlja. Za širu zajednicu to znači potrebu za manjim angažmanom skrbnika, smanjenim brojem skupih medicinskih usluga i smještaja u institucijama te smanjenu ovisnost korisnika o socijalnoj pomoći.

Žrtve obiteljskog nasilja, beskućnici, azilanti koji na vrijeme dobiju stabilan odgovarajući smještaj manje su izložene riziku od budućih zlostavljanja, sigurniji su za svoj život i dobrobit, lakše će održati fizičko i mentalno zdravlje te dobiti nužne uvjete za integraciju kroz učenje i zapošljavanje. Šira zajednica će njihovo zbrinjavanje osjetiti smanjenjem broja kaznenih djela, manjim policijskim intervencijama, smanjenjem potreba za raznim oblicima privremenog smještaja i skloništa, manjim ekstremnim siromaštvima i isključenosti te ovisnosti o socijalnim pomoćima i općim zdravstvenim poboljšanjem populacije.

Odrasli, bivši prijestupnici ili osobe u riziku od počinjenja prijestupa koji pravovremeno dobiju pomoć za trajan stambeni smještaj rjeđe ponavljaju prijestupe, odnosno rjeđe počinjaju prijestupe, lakše ulaze u programe doškoloovanja i izobrazbe te bolje održavaju zdravlje. Šira zajednica profitira od manje stope kriminala, rasterećenja kaznenih institucija i policijskih snaga, smanjene zlorabe droga i manjim izdavanjima za razne oblike socijalne pomoći.

Raznim oblicima pomoći starijim osobama u kućanstvima, omogućuje im se ostanak u vlastitim domovima, viši stupanj psihološke i fizičke dobrobiti, osjećaj pripadnosti zajednici i upravljanja vlastitim životima. Ujedno se smanjuju troškovi smještaja u domovima za starije i nemoćne, skraćuje trajanje hospitalizacija i odgođenih otpuštanja iz zdravstvenih ustanova.

Mlade kao posebno značajnu skupinu, treba posebno tretirati u okviru politika/strategija povoljne mogućnosti najma stana te u kontekstu stambenog zbrinjavanja i socijalnog stanovanja kada se radi o posebno ranjivim skupinama mladih. Velika većina mladih ljudi koji prelaze iz maloljetničkog statusa u status odrasle osobe, a pripadaju ranjivim skupinama, ne može riješiti stambeno pitanje i započeti samostalan život bez aktivne pomoći društva.

Prema dostupnim pokazateljima o beskućništvu te mišljenju dionika socijalnog planiranja, jedan od prioriteta je rješavanje stambenog pitanja, zapošljavanja, prekvalifikacije i drugi oblici usluga podrške za uključivanje u širu društvenu zajednicu mladih koji su u dobi do 29 godina života, a koji su nekad bili smješteni u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili odgojnim domovima te udomiteljskim obiteljima. S navršenih 18 - 21 godine života ta skupina posebno osjetljivih mladih najčešće je prepuštena sama sebi. Bez stabilnoga i održivog stambenog smještaja mladima su ograničene mogućnosti daljeg obrazovanja, uključivanja u tržište rada, uključivanje u društveni život i usvajanje nekih bazičnih životnih vještina. Pravovremenim stambenim zbrinjavanjem mladih ljudi dalekosežno se potiče njihovo konstruktivno uključivanje u društvo kao samostalnih i odgovornih individua.

Nadalje, iako je predloženo da se privremenim smještajem, temeljem Odluke o socijalnoj skrbi Grada Zagreba, omogućiti određenom broju građana stambeno zbrinjavanje na određeni rok, treba predvidjeti mogućnost stambenog zbrinjavanja za obitelji koje su zbog izvanrednih životnih okolnosti (uzrokovanih ekonomskom krizom ili drugim razlozima) ostale bez prihoda i mogućnosti da se same stambeno zbrinu i podmiruju troškove stanovanja.

Krajnji cilj je dugoročno smanjiti broj i obuhvatnost najskupljih sociozdravstvenih usluga (hospitalizacija, palijativna skrb, domovi za stare i nemoćne) i povećati opseg i dostupnost usluga niže složenosti i koštanja (savjeti, informacije, koordinacija, skloništa, podrška prema potrebi, društvena aktivnost i uključenost, podrška stambenom zbrinjavanju). Preventivno djelovanje svakako mora biti u središtu politika stanovanja i posebnih strategija i akcijskih planova. Povezanost socijalne skrbi i zdravstvene skrbi najdjelotvornije se manifestiraju upravo u preventivnom djelovanju. Rano djelovanje smanjuje potrebe za kriznim djelovanjem i smanjuje troškove intervencija, rasterećujući tako javne zdravstvene i socijalne fondove. Usluge stambenog zbrinjavanja također moraju biti fleksibilne da bi pomoć bila pružena kada je najpotrebnija.

Navedene prioritete treba definirati u budućem akcijskom planu za transformaciju ustanova i deinstitucionalizaciju kao i dokumentu politike socijalnog stanovanja za iduće petogodišnje razdoblje (2015. - 2020). U okviru politike socijalnog stanovanja te *Akcijskog plana* treba predvidjeti sve modalitete stanovanja koje treba uključiti: a) privremene kratkoročne tzv. interventne smještaje, b) prijelazne oblike stanovanja, tzv. tranzicijsko stanovanje i dugotrajne oblike stanovanja u svrhu osiguranja usluga naknadne skrbi i održivih usluga stambenih zajednica zbog prijelaza s institucijske skrbi na usluge u zajednici, c) sufinanciranje stambenih jedinica u vlasništvu građana u svrhu razvoja usluga u zajednici, d) sufinanciranje prilagodbe stanova i kuća za osobe s invaliditetom te druge modalitete kojima je cilj unaprijediti njihovo psihofizičko zdravlje, povećati im kvalitetu života, pomoći im u punoj integraciji u društvo i povećanju mogućnosti zaposlenja te spriječiti usloznjavanje njihovih problema.

Za potrebe socijalnog planiranja i usluga u sklopu nacionalne politike deinstitucionalizacije okvirno je utvrđena potreba do 200 stambenih jedinica. U tijeku pripreme ovih dokumenata bit će potrebno dodatno utvrditi minimalni broj potrebnih gradskih stanova za ove oblike socijalnog stanovanja, stambenog zbrinjavanja građana i korisnika sustava socijalne skrbi te izraditi projekcije sredstava koja za to treba osigurati iz gradskog

proračuna, proračuna središnje države te fondova EU - Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) i Europskog socijalnog fonda (ESF).

Drugi oblici pomoći i usluga

Pravo na pomoć i njegu u kući kao jedno od prava Grada Zagreba provodi se od 2004., a za korisnike je u cijelosti besplatna. Može se odobriti osobi kojoj je zbog zdravstvenog stanja ili starosti prijeko potrebna pomoć i njega druge osobe, a koju joj nemaju mogućnosti pružiti članovi obitelji i djeca ili nema osiguranu pomoć i njegu temeljem ugovora o doživotnom uzdržavanju, ako prihod po članu obitelji ne prelazi 400% osnovice (iznos od 2.400,00 kn) te ako to pravo ne ostvaruje temeljem rješenja Centra za socijalnu skrb Zagreb. Obuhvaća organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene i zadovoljavanje drugih svakodnevnih potreba. Ukupni broj korisnika ove mjere u prosincu 2013. godine bio je 466.

Tijekom konzultacija sa sudionicima utvrđena je potreba za sveobuhvatnom analizom dostupne usluge pomoći i njege u kući koju je u ukupnoj mreži usluge, bez obzira na pružatelje, potrebno proširiti te standardizirati u razdoblju 2014. - 2020.

Zdravstvena zaštita

Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom je sukladno odredbama *Pravilnika o mjerilima i postupku za utvrđivanje nesposobnosti za samostalan život i rad i nedostatak sredstava za uzdržavanje za osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj kojima se zdravstvena zaštita ne osigurava po drugoj osnovi (Narodne novine 39/02; u daljnjem tekstu Pravilnik)* provodio postupak utvrđivanja prava na zdravstvenu zaštitu zdravstveno neosiguranih osoba. Radi se najčešće o osobama koje nisu obuhvaćene obveznim zdravstvenim osiguranjem, a iz razloga što u roku od 30 dana nakon završetka škole, gubitka posla, izlaska iz zatvora i dr. nisu zatražile pravo na zdravstveno osiguranje pri nadležnom Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje.

Troškovi zdravstvenog osiguranja pokrivaju se iz državnog proračuna, a Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom snosi troškove provođenja postupka vještačenja za osobe koje su upućene na prvostupanjsko tijelo vještačenja iz domene socijalne skrbi (u daljnjem tekstu: PTV) za utvrđivanje radne sposobnosti.

Tijekom 2013. godine osiguran je 3031 korisnik, od čega su postupkom vještačenja obuhvaćene ukupno 154 osobe. Praksa je pokazala da se 10% osiguranika upućuje na Komisiju prvostupanjskog tijela vještačenja ako postoje medicinske indikacije za liječenje, upravo s ciljem iznalaženja mogućnosti zdravstvenog osiguranja za osobe koje nisu pokriveno obveznim zdravstvenim osiguranjem. Navedenom regulativom nepotrebno se troše materijalna sredstva i opterećuje gradski i državni proračun, jer se postupak vještačenja ponavlja s obzirom na to da se nalazom i mišljenjem PTV-a određuje **privremena nesposobnost za rad** (primjerice na razdoblje od 1 do 3 godine).

Važno je napomenuti da je 1. srpnja 2013. godine stupio na snagu *Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 80/13 i 137/13)* koji u zakonskim odredbama, što se odnose na rok prijave (30 dana) nije donio nikakvih promjena.

Nakon stupanja na snagu novih propisa iz područja socijalne skrbi te provedenih analiza i simulacija učinaka različitih opcija za područje Grada Zagreba, zahtijevat će se i izrada koncepta novog paketa socijalnih naknada Grada Zagreba. Prijedlozi bi trebali biti dovršeni najkasnije do kraja 2014. te bi se trebali redovito usklađivati i dopunjavati temeljem prikupljanja podataka, ciljanih analiza te neposrednog rada s korisnicima. U procesu kreiranja ovog dokumenta i drugih akcijskih planova i strateških dokumenata u idućem periodu kao i

pri izmjenama Odluke o socijalnoj skrbi, potrebno je poseban naglasak staviti na jednoroditeljske obitelji, na samce i male obitelji (od 3 do 4 člana u kućanstvu). To se procjenjuje neophodnim i stoga što je praksa pokazala da su obitelji s više djece u Gradu Zagrebu do sada bile u značajnoj mjeri "zaštićenije" zbog izrazito visokih socijalnih naknada koje ostvaruju osnovom različitih pravnih propisa posredstvom Centra za socijalnu skrb, gradskih ureda, Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje i dr. Kod tih se skupina javlja rizik "zamke nezaposlenosti", čime se destimulira traženje zaposlenja i izlazak iz kruga socijalnih pomoći.

4.2.3.2. Prava i usluge Centra za socijalnu skrb Zagreb

Centar za socijalnu skrb Zagreb (u daljnjem tekstu: Centar) ustanova je socijalne skrbi u nadležnosti države (ministarstva) te se većim dijelom financira iz državnog proračuna, a manjim dijelom iz proračuna Grada Zagreba kojim se osiguravaju sredstva za materijalne i financijske rashode. Centar za socijalnu skrb ključna je služba u sustavu socijalne skrbi koja obavlja više od 146 funkcija koje se u širem smislu mogu podijeliti na javne ovlasti u području socijalne skrbi, obiteljsko-pravne i kazneno-pravne zaštite, stručno-analitičkih poslova, financijskih i drugih poslova.

Od 1. siječnja 2014. godine, stupanjem na snagu novog *Zakona o socijalnoj skrbi*, Centar je organiziran kroz 12 podružnica i Ured zajedničkih poslova. Prema ranijem *Zakonu o socijalnoj skrbi (Narodne novine 33/12)* bilo je propisano pravo na pomoć za uzdržavanje, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, jednokratna pomoć, potpore za obrazovanje, osobna invalidnina, doplatka za pomoć i njegu, status roditelja njegovatelja, naknada do zaposlenja te socijalne usluge (prva socijalna usluga, usluge savjetovanja i pomaganja, obiteljske medijacije, pomoći i njege u kući, stručne pomoći u obitelji, rane intervencije, pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja (integracija), usluge boravka i smještaja te stručne potpore u obavljanju poslova i zapošljavanju).

Od 1. siječnja 2014. primjenjuje se novi *Zakon*, kojim su propisana prava i usluge u sustavu socijalne skrbi. Osim navedenih prava i prava na troškove ogrjeva, koja se i dalje priznaju, uveden je institut zajamčene minimalne naknade koji obuhvaća dosadašnju pomoć za uzdržavanje te braniteljske opskrbinine i produženu novčanu naknadu. Zakonom je propisano i priznavanje socijalnih usluga koje su u odnosu na prijašnji *Zakon o socijalnoj skrbi* ponešto promijenjene terminološki, a uključuju prvu socijalnu uslugu, savjetovanje i pomaganje, pomoć u kući, psihosocijalnu podršku, ranu intervenciju, pomoć pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja, boravak, smještaj i organizirano stanovanje.

Prema izvještaju Ministarstva socijalne politike i mladih, (prema odredbama prijašnjih *Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine 57/11 i 33/12)*) na dan 31. prosinca 2012. pomoć za uzdržavanje dobivalo je 10 300 osoba, što je 9,4% više nego u 2011. godini. To znači da je, slično kao i prethodnih godina, 1,3% stanovnika Grada Zagreba ostvarivalo pomoć za uzdržavanje.

Udio korisnika pomoći za uzdržavanje u Gradu Zagrebu znatno je manji (1,3%) od prosjeka u Republici Hrvatskoj (2,6%). Povežemo li te podatke sa **stopom siromaštva**, vidimo da je sustavom socijalne skrbi obuhvaćen daleko niži broj korisnika te velik broj onih u riziku od siromaštva ostaje izvan sustava.

Tablica 7. Pokazatelji siromaštva i nejednakosti

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
HRVATSKA						
Stopa rizika od siromaštva (%)	19,0	18,9	20,2	20,6	21,1	20,5
Prag rizika od siromaštva (kune)						
- jednočlano kućanstvo	22 311	23 327	26 703	25 200	24 240	24 122
- kućanstvo s 2 odrasle osobe i 2 djece	46 853	46 853	56 076	52 920	50 904	50 656
<i>Stopa rizika od siromaštva prema najčešćem statusu aktivnosti (%)</i>						
- zaposlenici	4,2	4,1	5,2	5,0	5,3	4,9
- samozaposleni	24,1	28,0	26,7	12,7	17,6	17
- nezaposleni	35,8	33,8	42,0	44,7	42,5	42,9
- umirovljenici	24,8	24,7	25,8	23,2	22,2	21,8
- ostali neaktivni	30,7	27,3	30,2	35,0	33,0	31,9
Ginijev koeficijent	0,30	0,30	0,29	0,32	0,31	0,31
EU 27						
Stopa rizika od siromaštva (%)	17,0	16,5	-	16,4	16,5	-
<i>Ginijev koeficijent</i>	0,31	0,31	-	0,31	-	-

**zbog različite metodologije, podatci za Hrvatsku i za EU 27 nisu sasvim usporedivi.

Izvor: *Socijalna slika Grada Zagreba 2012.*

Prema podacima iz Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.), što ju je usvojila Vlada Republike Hrvatske u ožujku 2014. godine, veliki dio populacije u Hrvatskoj (15,4%) živi u uvjetima teške materijalne oskudice i ne može zadovoljiti temeljne životne potrebe. Također, na području Hrvatske postoje velike socijalne razlike i ograničeni pristup mogućnostima poboljšanja životnih uvjeta. Postotak osoba koje žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti iznosi 32,3% (prema podacima za 2012. godinu).

Na području Grada Zagreba također su evidentirane značajne razlike među pojedinim gradskim četvrtima, odnosno podružnicama Centra. Tako je u odnosu na broj stanovnika (Popis stanovnika iz 2011.), najveći broj primalaca pomoći za uzdržavanje evidentiran na području Podružnice Peščenica (ukupno 1846 osoba), a u ukupnom broju primalaca pomoći za uzdržavanje najveći broj ima Podružnica Dubrava (ukupno 2458 osoba). U 2012. godini dodijeljeno je ukupno 12 894 jednokratnih pomoći za 7292 korisnika. Potporu za obrazovanje dobilo je 1168 korisnika, osobnu invalidninu ostvarilo je 3255 korisnika, a doplatak za pomoć i njegu ostvarila su 6992 korisnika. Status roditelja njegovatelja ostvarila je 291 osoba. Uslugu pomoći i njege u kući ostvarilo je 167 korisnika, a uslugu stručne pomoći u obitelji (patronaža) 123 osobe. Uslugu pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja ostvarilo je 177 korisnika. U 2012. godini pomoć za podmirivanje troškova stanovanja primalo je 1858 osoba, a pomoć za troškove ogrjeva ostvarila su 883 korisnika.

Tablica 8. Broj korisnika i pomoći iz sustava socijalne skrbi (pregled po podružnicama CZSS), stanje 31. prosinca 2012.

PRAVO	PODRUŽNICE CENTRA ZA SOCIJALNU SKRB ZAGREB											ukupno CZSS ZAGREB
	Centar	Črnomerec	Dubrava	Maksimir	Medveščak	Novi Zagreb	Peščenica	Sesvete	Susedgrad	Tršćanjka	Trnje	
Stalna pomoć - ukupno (samaca i obitelji)	283	165	1 026	231	162	591	694	502	479	832	272	5 237
- obuhvaćenih osoba	425	178	2 458	338	247	1 211	1 846	1 149	911	1 025	512	10 300
Jednokratna pomoć - ukupno pomoći	235	531	2 924	916	337	1 870	1 060	931	938	2 362	790	12 894
- korisnici (samci i obitelji) - jednom ili više puta odobrena pomoć	235	502	1 817	367	191	1 102	817	750	317	969	225	7 292
Doplatak za pomoć i njegu	399	240	1 080	366	327	1 315	620	912	674	734	325	6 992
Pomoć i njega u kući	17	17	35	4	9	23	12	-	36	3	11	167
Osobna invalidnina	100	199	584	208	120	512	299	303	409	354	167	3 255
Potpore za obrazovanje	2	71	468	1	36	155	223	-	18	122	72	1 168
Usluge stručne pomoći u obitelji	20	9	29	7	2	14	19	10	11	2	-	123
Pravo na status roditelja njegovatelja	4	22	68	19	6	57	19	38	29	25	4	291
Smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli)	21	37	124	49	30	108	75	65	66	70	28	673
Smještaj u obiteljski dom (djeca i odrasli)	2	8	13	9	5	14	7	10	10	13	3	94
Usluge pomoći pri uključivanju u programe odgoja i obrazovanja	2	7	3	3	1	9	1	1	2	148	-	177
Smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli)	153	177	213	60	193	347	153	220	218	548	247	2 529

Izvor: Socijalna slika Grada Zagreba 2012.

Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih u 2012. godini, skrb izvan vlastite obitelji ostvarilo je ukupno 3296 korisnika; 673 korisnika bilo je smješteno u udomiteljske obitelji, 94 osoba je smješteno u obiteljske domove, a 2529 bilo je smješteno u domovima socijalne skrbi.

Trendovi u Gradu Zagrebu za razdoblje od 2009. do 2012. godine pokazuju da je pao udio broja korisnika smještenih u domove socijalne skrbi te povećao se broj korisnika smještenih u udomiteljske obitelji, kao i onih smještenih u obiteljske domove.

Tablica 9. Korisnici smještaja u Gradu Zagrebu u 2009., 2010., 2011. i 2012.

Godina	Ukupno korisnika skrbi izvan obitelji	Dom socijalne skrbi	Udomiteljstvo	Obiteljski dom
2009.	3501	2840	609	52
2010.	3782	3117	616	49
2011.	3475	2765	630	80
2012.	3296	2529	673	94

Bez obzira na značajno povećanje smještaja u obiteljske domove, ukupno smanjenje broja korisnika izvan obitelji u protekle četiri godine je doprinijelo provedbi politike deinstitutionalizacije sustava socijalne skrbi u gradu Zagrebu. Promjena u vezi sa smještajem u obiteljske domove vjerojatno je povezana s donošenjem *Zakona o udomiteljstvu (Narodne novine 79/07)* kojim je regulirano da udomitelji za djecu i mlade mogu na skrb primiti do 3 korisnika, a udomitelji za odrasle i starije osobe do 4 korisnika. Stoga je određeni broj udomitelja preregistrirao svoju djelatnost iz udomiteljske obitelji u obiteljski dom.

Prema podacima Centra u 2013. godini bilo je smješteno 643 djece i mladih, te 2.120 odraslih i starijih osoba. Još uvijek je značajno više smještene djece iz Grada Zagreba u domove socijalne skrbi (60%) u odnosu na alternativne oblike, npr. udomiteljstvo (39,3%).

Tablica 10. Djeca i odrasle osobe prema smještaju s područja Grada Zagreba u 2013. godini

Korisnici smještaja	Dom socijalne skrbi	Udomiteljstvo	Obiteljski dom	Ukupno
Djeca	387	253	3	643
Odrasle osobe	1 658	372	90	2 120
Ukupno	2 045	625	93	2 763

U vezi s uslugom savjetovanja važno je ubuduće razdvojiti usluge višekratne psihosocijalne podrške, usluge stručnog savjetovanja ili usluge povezane s aktiviranjem korisnika novčanih pomoći da se zaposle, od tzv. prvih usluga kojima je cilj procjena ili kratkotrajna podrška i usmjeravanje korisnika.

Prema procjenama socijalnih radnika iz centara za socijalnu skrb tijekom socijalnog planiranja, relativno su dobro razvijeni smještajni kapaciteti za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi te za djecu i mlade s teškoćama u razvoju. Kod djece i mladih s teškoćama u razvoju karakteristično je smještanje u ustanove koje se nalaze u blizini rubnih gradskih područja, koja po administrativnom ustrojstvu ulaze u područje Zagrebačke županije. To je osobito slučaj s korisnicima s područja Velike Mlake, Velikog Polja i Klare koji dijelom administrativno spadaju u Grad Zagreb, a dijelom u Zagrebačku županiju. Zbog bolje prometne povezanosti korisnici tih naselja smještaju se u ustanove na području grada Velike Gorice. Za djecu s problemima u ponašanju, jaz u mreži usluga smještaja puno je veći.

Na području Grada Zagreba utvrđeni su nedostaci u smještajnim kapacitetima za određene korisničke skupine. Prema procjenama Centra izrazit problem skrbi za odrasle osobe te stare i nemoćne je nedostatak institucionalnih oblika smještaja za osobe s mentalnim oštećenjem, osobe oboljele od Alzheimerove bolesti, osobe ovisne o alkoholu s višestrukim smetnjama, beskućnike, te palijativni smještaj za osobe u terminalnoj fazi bolesti.

Od alternativnih oblika skrbi, osim udomiteljstva, potrebno je razvijati dnevne i poludnevne boravke za osobe s mentalnim oštećenjem, osobe s intelektualnim teškoćama te

osobe oboljele od Alzheimerove bolesti. Usluge dnevnog i poludnevnog boravka potrebno je organizirati na više lokacija u gradu kako bi bile dostupne svim korisnicima. Također, postoji potreba organiziranja noćnog oblika skrbi, odnosno prenoćišta, kakvo sada funkcionira u objektu Kosnica i pruža usluge smještaja za beskućnika, ali nije dostatno.

U Zagrebu je preko dežurnog telefona Centra za socijalnu skrb Zagreb (izvan redovnog radnog vremena, vikendima i blagdanima) u pripravnosti dvoje stručnih radnika ako je potrebno njihovo prisustvo u policijskim intervencijama u slučajevima kada su u gradu zatečeni strani maloljetni državljani, maloljetne osobe u bijegu od kuće ili ustanove, maloljetnici ili djeca, zatečeni u počinjenju kaznenih djela, a čiji roditelji nisu dostupni policiji. Ujedno je osiguran hitan prihvat takve djece, međutim takva usluga nije osigurana za odrasle osobe pa postoji potreba hitnog zbrinjavanja ostalih skupina u riziku. Kao posebnu potrebu obitelji koje skrbe za stare i nemoćne, osobe s mentalnim oštećenjem te osobe s invaliditetom, Centar ističe formiranje mobilnih timova koji bi pružali podršku korisniku i obitelji te tako omogućili ostanak korisnika u njegovu domu.

Na području nadležnosti Centra na dan 31. prosinca 2012. registrirano je ukupno 220 udomiteljskih obitelji (od čega je 84% udomitelja za djecu i 16% za odrasle). Na dan 31. prosinca 2013. registrirane su 232 udomiteljske obitelji, od čega 192 udomiteljske obitelji za djecu i 40 udomiteljskih obitelji za odrasle osobe.

Sve udomiteljske obitelji imaju dozvolu za rad, zadovoljavaju sve kriterije i obaveze propisane zakonom o udomiteljstvu. Svi novi udomitelji prije dobivanja dozvole obvezni su završiti osposobljavanje, a tijekom bavljenja udomiteljstvom prolaze redovne dodatne edukacije najmanje jednom godišnje. Ured zajedničkih poslova Centra ima dva tima za udomiteljstvo, koji pruža podršku i edukaciju udomiteljskim obiteljima. S obzirom na nedostatak udomiteljskih kapaciteta za određene skupine korisnika na području RH te na činjenicu da Grad Zagreb tradicionalno nije zastupljen u većoj mjeri u razvoju udomiteljstva, opravdano je zaključiti kako postoji potreba za većim ulaganjima u razvoj ove alternativne usluge na području grada. Procjena djelatnika Centra je da je potrebno ulagati u lokalne medijske kampanje koje bi utjecale na regrutiranje potencijalnih udomitelja te veći angažman stručnjaka u organiziranju i zagovaranju udomiteljstva na javnim i stručnim tribinama. Kao posebno deficitarne oblike udomiteljstva, Centar navodi udomiteljstvo za osobe s mentalnim oštećenjem, starije osobe s kombiniranim smetnjama, osobe s invaliditetom, djecu s poremećajima u ponašanju te udomiteljstvo za odrasle osobe u postpenalnoj situaciji. S obzirom na kompleksnost problema i potreba ovih kategorija korisnika, za rad s kojima su potrebna specifična znanja i vještine, ponovno se naglašava potreba uvođenja profesionalnog udomiteljstva.

Sukladno navedenom, u razdoblju od 1. listopada 2013. do 31. siječnja 2014., Centar je provodio kampanju o udomiteljstvu na području Grada Zagreba s ciljem senzibilizacije javnosti za pitanje udomiteljstva i povećanje smještajnih kapaciteta u udomiteljskim obiteljima. Kampanja se provodila uz financijsku potporu Grada Zagreba (Ureda) te će se i nadalje nastaviti njezino provođenje.

Reformske inicijative u centrima za socijalnu skrb

Unatrag nekoliko godina, u okviru reforme sustava socijalne skrbi, Centar je prošao kroz niz organizacijskih promjena temeljenih na promjeni paradigme samoga socijalnog rada koja u fokus stavlja korisnika i njegove individualne potrebe, gdje socijalni radnik ima ulogu osobe koja osigurava različite usluge prilagođene potrebama korisnika, a koje nužno ne moraju biti u sustavu socijalne skrbi već ih mogu osigurati i drugi pružatelji (*case management*). Takve promjene u načinu rada i pristupu korisnicima zahtijevaju dodatne napore na jačanju kapaciteta stručnjaka u centrima za socijalnu skrb.

Tijekom socijalnog planiranja, socijalni radnici su istaknuli potrebu kontinuirane supervizije, a kao najdeficitarnije područje koje zahtijeva dodatnu edukaciju vide područje zaštite djece, mladih i obitelji. Pritom ponajprije ističu potrebu za edukacijom u sveobuhvatnoj obiteljskoj procjeni i izradi roditeljskih planova skrbi, edukaciji za voditelje nadzora nad obavljanjem roditeljske skrbi, edukaciji u specifičnim tehnikama obiteljske i sistemske terapije te izobrazbi iz područja obiteljske medijacije. Od ostalih edukacija navode potrebu za dodatnom obukom za rad s "nedobrovoljnim" korisnicima, savjetodavni rad i izradu individualnih planova.

Promjenom Obiteljskog zakona promijenit će se područje obiteljsko-pravnih odnosa i mjera obiteljsko-pravne zaštite, koje u sklopu svoje nadležnosti provodi i Centar.

U svrhu boljeg planiranja dodatnih edukacija, Centar predlaže osnivanje razvojno-analitičke službe zadaća koje bi bila razvoj strategije ulaganja u ljudske resurse u centrima za socijalnu skrb, da bi se izbjegla dosadašnja praksa stihijskog provođenja različitih edukacija, bez obzira na potrebe i reformske prioritete.

Osim ulaganja u ljudske resurse, predstavnici Centra procjenjuju da su u idućem strateškom razdoblju potrebna značajna ulaganja u adaptacije i uređenja poslovnih prostora podružnica u kojim djeluje Centar. Trenutno, većina poslovnih prostora ne omogućava uvjete sukladno načelu privatnosti rada s korisnicima te ne postoje uvjeti za individualni ili grupni rad.

Tijekom socijalnog planiranja, predstavnici Centra su istaknuli potrebu boljeg umrežavanja različitih sustava zbog integracije i prevencije socijalnog isključivanja svih korisničkih grupa. Tu se prije svega misli na umrežavanje škola, zdravstva, policije i sudstva na gradskoj razini s Centrom, da bi se poboljšala suradnja od prijenosa informacija do zajedničkog planiranja intervencija prema korisniku. Od trenutnih teškoća ističu se nerealna očekivanja suradničkih ustanova, ponajprije škola te potreba dodatnih ulaganja u informiranje o nadležnostima i tretmanskim mogućnostima Centara. Suradnju s udrugama koje se trenutno javljaju kao pružatelji usluga, centri za socijalnu skrb ocjenjuju zadovoljavajućom, iako su svjesni ograničenosti kapaciteta i izazova u osiguravanju održivosti usluge, zbog čega postoji rizik da korisnici ostanu bez već postojećih usluga.

4.2.3.3. Analiza mreže usluga na području Grada Zagreba prema prioritetnim korisnicima u kontekstu nacionalne politike transformacije ustanova i deinstitucionalizacije

Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi

Prema podacima Centra prikupljenim tijekom socijalnog planiranja, u 2011., bilo je 485 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi smješteno izvan obitelji. Njih 247 (51%) smješteno je u dom socijalne skrbi, 234 (48%) u udomiteljske obitelji, a 4 djece smješteno je u obiteljskom domu (1%).

U ukupnom broju djece na skrbi izvan vlastite obitelji, 191 dijete je uzrasta 0 - 7 godina, od čega je 36% (69) djece uzrasta 0 - 3 godine, a 64% (122) djece uzrasta 4 - 7 godina. U domovima socijalne skrbi nalazi se 67 djece. U udomiteljskoj obitelji je 123 djece, a samo četvero djece smješteno je u obiteljski dom. Zakon o socijalnoj skrbi nalaže zbrinjavanje djece do 7 godina u udomiteljske obitelji pa je potrebno prioritetno ostvariti mogućnosti za udomljavanje 67 djece koja se nalaze u domskom smještaju.

U 2011. prema podacima Centra, 280 djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi bilo je izdvojeno iz obitelji, od čega je 137 djece (49%) smješteno u dom socijalne skrbi, 139 djece (50%) u udomiteljske obitelji, a 4 djece (1%) u obiteljske domove. Od ukupnog broja izdvojene djece 40% (113) bilo je smješteno izvan područja Zagreba. Najveći broj djece

smješteno je u udomiteljske obitelji, ukupno 64 djece (57%). U domove socijalne skrbi smješteno je 48 djece (43%), a jedno dijete smješteno je u obiteljskom domu, u drugim županijama.

U prvih 11 mjeseci 2012. godine uočljivo je povećanje od 3% broja djece izdvojene iz obitelji u odnosu na 2011 pa je ukupan broj izdvojene djece 289. Mrežu alternativne skrbi čine 184 udomiteljske obitelji, od kojih 114 ima smješteno jedno dijete. Od toga je srodničkih obitelji za djecu 103, a nesrodničkih 80.

Tablica 11. Usluge smještaja za djecu i mlade bez roditeljske skrbi u ustanovama u Gradu Zagrebu

Naziv ustanove	Pružatelj (država/nevladina organizacija/ privatni sektor)	Ukupan broj korisnika	Raspoloživi kapacitet	Broj korisnika iz Zagreba (broj iz drugih županija)	Broj zaposlenih u organizaciji
Dječji dom Zagreb (djeca 0 - 7 god)	Država	60	35	35 (25)	85
Dječji dom Zagreb Podružnica A. G. Matoš	Država	42	33	14 (28)	17
Dječji dom Zagreb Podružnica I. G. Kovačić	Država	30	30	10 (20)	16
Caritas Zagrebačke nadbiskupije	Vjerska zajednica	111	99	45 (66)	38,5
Kuća sv. Terezije od malog Isusa za nezbrinutu djecu	Vjerska zajednica	34	27	6 (28)	11,5
Kuća sv. Josipa za nezbrinutu djecu, Hrvatski Leskovac	Vjerska zajednica	30	30	10 (20)	13
UKUPNO		307	254	120 (187)	181

Prema dostupnim podacima, u 2011. godini ukupan broj djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi na smještaju u ustanovama iznosio je **307, od čega je samo 120 (33%) iz Zagreba, a 187 (67%) došlo je iz drugih županija**. Raspoloživi kapacitet smještaja u ustanovama iznosi 254 korisnika o kojima skrbi 181 zaposlenih.

Usluge smještaja za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi pruža jedna državna ustanova - Dječji dom Zagreb s dvije podružnice (*I. G. Kovačić* i *A. G. Matoš*). U 2011. ova ustanova je skrbila za 132 djece, od čega je 60 uzrasta 0 - 7 godina (46%). Iz Zagreba je bilo 59 smještenih korisnika, a 73 (55%) iz drugih županija. Broj zaposlenih u ustanovi iznosi 118.

Osim Dječjeg doma Zagreb, smještaj za ovu korisničku skupinu pružaju tri vjerske zajednice: Caritas zagrebačke nadbiskupije, Kuća sv. Terezije od malog Isusa za nezbrinutu djecu Zagreb i Kuća sv. Josipa za nezbrinutu djecu Hrvatski Leskovac, raspoloživog kapaciteta za 156 korisnika. Tijekom 2011. godine u navedenim ustanovama bilo je smješteno ukupno 175 djece, od čega je 61 (28%) iz Zagreba, a 114 (42%) iz drugih županija. Broj zaposlenih u ustanovama iznosi 63. U skrbi za ovu korisničku skupinu izdvaja se i SOS dječje selo Lekenik, koji je teritorijalno smješten izvan administrativnog područja Zagreba, ali skrbi za 15 djece sa zagrebačkog područja. Na području grada Zagreba osigurava uslugu organiziranog stanovanja za mlade u dvama gradskim stanovima.

Sve ustanove pružaju stalni i tjedni smještaj. Dječji Dom Zagreb, Podružnica *I. G. Kovačić* imao je jednog korisnika na privremenom smještaju, a Caritas zagrebačke nadbiskupije 34. Osim smještaja djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi, Caritas Zagrebačke nadbiskupije pruža i uslugu smještaja maloljetnim trudnicama i majkama s djecom, ukupnog kapaciteta 9 korisnika. Dječji dom Zagreb, također u sklopu svoje ustanove ima Majčinski

dom za maloljetne trudnice i njihovu djecu, ukupnog kapaciteta od 8 korisnika. U 2011. na smještaju u Majčinskom domu bilo je 8 maloljetnih majki i 5 djece, od čega je 6 iz drugih županija.

Dječji dom Zagreb osigurava uslugu stambene zajednice ukupnog kapaciteta 22 djece. Tijekom 2011. u stambenoj zajednici bio je smješten 31 korisnik, 20 s područja grada Zagreba i 11 iz drugih županija. Tijekom iste godine, 15 korisnika izašlo je iz stambene zajednice.

Prema prikupljenim podacima tijekom socijalnog planiranja izvaninstitucionalne usluge za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi pruža niz udruga Podružnica obiteljski centar i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu. Najzastupljenija izvaninstitucionalna usluga prema obuhvatu korisnika je usluga savjetovanja za obitelji u riziku. Ovom uslugom u 2011. bilo je obuhvaćeno 1230 korisnika, roditelja i djece. Druga usluga po obuhvatu korisnika je usluga podrške mladima nakon izlaska iz institucionalne skrbi, koju je u istom razdoblju koristilo 92 korisnika. Ovu uslugu pruža udruga "Igra" - za pružanje rehabilitacijsko-edukacijske i psihosocijalno-pedagoške pomoći kroz višegodišnji program "Kontakt" te Podružnica obiteljski centar s vrlo ograničenim brojem korisnika (5).

Udruga Otvorena medijska grupacija u okviru sredstava osiguranih iz EU fondova kroz projekt "Iz doma na svoje" provodi program zapošljavanja mladih bez roditeljske skrbi koji napuštaju domove, osiguravajući im savjetovanje i edukaciju za traženje posla, povezivanje s poslodavcima radi zapošljavanja te s drugim mladim volonterima da bi se pospješio ulazak ove skupine mladih na tržište rada. U okviru usluge naknadne skrbi ističe se i podrška maloljetnim trudnicama i roditeljima nakon izlaska iz domskog smještaja, koju pruža udruga roditelja "Korak po korak", a koja je obuhvatila ukupno 40 korisnika (s mogućnošću proširenja za dodatnih 10). Od ostalih pružatelja usluga izdvaja se Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet koji pruža usluge u širem rasponu, od individualnoga i grupnog savjetovanja djece u riziku do procjene potreba djece i mladih s mogućnošću preporuke za tretman. Deficitarne usluge skrbi za mlade nakon izlaska iz ustanova su usluge stambenog zbrinjavanja, podrške te stipendiranja.

Najveći broj usluga dostupan je za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi i obitelji u riziku s područja čitavoga grada. Izdvajaju se udruge "Hrabri telefon" i "Djeca prva" koje osiguravaju usluge za stanovnike gradskih četvrti Peščenica, Trnje, Novi Zagreb, Dubrava i Sesvete ili za korisnike pojedinih podružnica Centra i dječjih domova. S obzirom na teritorijalnu veličinu grada te na potrebu usklađivanja poslovnih i obiteljskih obaveza roditelja, u planiranju širenja mreže alternativnih usluga za ovu korisničku skupinu potrebno je voditi računa o dostupnosti usluga po gradskim četvrtima.

Prema mišljenju djelatnika Centra, glavni razlozi smještanja djece u domove socijalne skrbi, a ne u izvaninstitucionalne oblike na području Grada su ponajprije nedostatni razvijeni kapaciteti udomiteljstva u Zagrebu te želja roditelja da dijete bude smješteno što bliže domu radi posjećivanja. Često se domski smještaj koristi kao privremeno rješenje do pronalaska udomiteljske obitelji, ali i zbog educiranosti zaposlenih u ustanovama da adekvatno provedu prilagodbu djeteta na smještaj izvan obitelji. U slučajevima kad se radi o izrazito nekooperativnim i konfliktnim roditeljima, socijalni radnici procjenjuju da je bolje dijete smjestiti u ustanovu zbog rizika od uznemiravanja i djeteta i udomitelja, a kao dodatni razlozi navode se i potreba za neodvajanjem braće i sestara, izričita želja djeteta za smještajem u ustanovu zbog loših iskustava u udomiteljskoj obitelji i stručnost timova u ustanovama u slučaju smještaja neurorizične djece i djece sa zdravstvenim problemima. Iako Centar ima stručni tim za podršku udomiteljskim obiteljima, potrebno je osnaživanje njegove uloge u podršci udomiteljima te kontinuiranoj edukaciji udomitelja, da bi se osigurala kvaliteta udomiteljske skrbi.

Mreža usluga za obitelji u riziku od gubitka roditeljske skrbi i prevenciju izdvajanja djece iz obitelji

Prema podacima Centra o obiteljsko pravnoj zaštiti djece, u 2011. godini bilo je ukupno 562 obavijesti o kršenju dječjih prava, od čega su 549 slučajeva (98%) kršenja prava prijavile druge institucije, a svega 13 djece (2%).

Na području nadležnosti Centra, izrečeno je 1831 upozorenje roditeljima na pogreške i propuste u skrbi i odgoju djeteta, a za 1124 roditelja izrečena je mjera nadzora nad roditeljskom skrbi. Iste godine 19 djece upućeno je u ustanove socijalne skrbi zbog problema u ponašanju. Mjera oduzimanja prava roditelju da živi s djetetom izrečena je za 113 djece. Od ukupnog broja, 29 djece je uzrasta do 5 godina, 38 djece je uzrasta 5 - 10 godina, 22 uzrasta 10 - 14 godina te 24 djece uzrasta 14 -18 godina. Od ukupnog broja slučajeva, 59% djece 0 - 10 godina privremeno su povjerena na skrb izvan vlastite obitelji.

U 2011. godini ukupan broj evidentiranih slučajeva nasilja u obitelji bio je 2356, od čega 272 (12%) prema djeci, a 2084 prema drugim članovima obitelji (88%). U ukupnom broju prijava nasilja prema članovima obitelji, nasilje nad ženama sudjeluje s 90% (1888 žena), a u ukupnom broju slučajeva nasilja u obitelji nasilje nad ženama je 80%.

Značajan udio mjera obiteljsko-pravne zaštite koje centri za socijalnu skrb provode povezane su s postupcima brakorazvoda. Prema prikupljenim podacima u 2011. godini građanski sud je izrekao izvršenje 64 odluke o susretima i druženjima roditelja i djeteta pod nadzorom stručne osobe. Ova sudska mjera se izriče u naročito konfliktnim brakorazvodnim postupcima, gdje zbog narušenih odnosa roditelja dolazi do kršenja prava djeteta da ostvari kontakt s roditeljem s kojim ne živi. Mjera je izrečena za 89 roditelja te je uključila 92 djece. Prema podacima Centra, postoje značajni problemi u izvršavanju ove sudske odluke zbog nepostojanja prostornih uvjeta u podružnicama Centra te se mjera često provodi na mjestima koji su neprimjereni za zajednička druženja djece i roditelja, osobito u slučajevima kad se radi o maloj djeci. Zbog konfliktnih odnosa među roditeljima koji često dodatno otežavaju provođenje sudske odluke, postoji i realan rizik za sigurnost djeteta, a ponekad i stručne osobe koja mjeru provodi. U provedbi sudske odluke Centar surađuje s Domom za djecu i odrasle - žrtve nasilja u obitelji "Duga - Zagreb" te Društvom za psihološku pomoć i udruženjem "Djeca prva". Također, s obzirom na potrebu usklađivanja poslovnih i obiteljskih obaveza roditelja potrebno je osigurati mogućnost provođenja mjere tijekom vikenda u udrugama koje imaju praksu ustupanja svog prostora.

U sklopu svojih aktivnosti, Centar ne provodi psihosocijalni tretman za obitelji u riziku da bi se spriječilo izdvajanje djece i mladih iz obitelji. U procjeni broja stručnjaka koji su educirani za provedbu takve vrste tretmana, samo Podružnica Medveščak navodi da ima tri stručnjaka, ali se oni ne bave pružanjem ove usluge. U pružanju psihosocijalnog tretmana, Centar surađuje s Poliklinikom za zaštitu djece Grada Zagreba koja radi sa zlostavljanom, zanemarenom i traumatiziranom djecom i njihovim roditeljima. Poliklinika je razvila model rada koji se temelji na multidisciplinarnosti i suradnji raznih ustanova uključenih u zaštitu djece te je prepoznata kao primjer dobre prakse. Na godišnjoj razini ova poliklinika u dijagnostiku i tretman uključuje oko 1000 djece i njihovih roditelja, a oko 50% njihovih korisnika dolazi izvan Zagreba.

S obzirom na to da je od velikog značenja uključivanje obitelji kojima je izrečena jedna od mjera obiteljsko-pravne zaštite u psihosocijalni tretman, u svrhu osnaživanja roditelja, umanjivanja i/ili uklanjanja neadekvatnih roditeljskih postupaka te podrške i pomoći prilagodbi i razvoju djece, ova se usluga, prema pokazateljima Centra, procjenjuje nedovoljno razvijenom. Pojedine podružnice Centra razvile su praksu upućivanja svojih korisnika u usluge psihosocijalnog tretmana u udrugama koje djeluju na njihovu području. Kao primjer dobre prakse ističu se podružnice Dubrava i Sesvete, koje su u suradnji s udrugom "Djeca

prva" razradile protokol upućivanja korisnika na individualni i grupni savjetodavni tretman u udrugu kao vanjskog pružatelja ove usluge. Protokol precizno definira dužnosti pojedinih nositelja, postupke i procedure u provedbi savjetodavnih usluga te razrađuje oblike, načine i sadržaje suradnje podružnica Centra i udruge. To je nužno i u kontekstu usklađivanja s kriterijima kvalitete koji su definirani u nacionalnim *Standardima kvalitete socijalnih usluga* koje je resorno ministarstvo donijelo 2010., a očekuje se da će sve više udruga i javnih ustanova krenuti u razradu sličnih procedura radi boljeg povezivanja i podizanja kvalitete socijalnih usluga. Ključna prepreka u širenju mreže izvaninstitucionalnih usluga, odnosno osiguranju visokokvalitetnih i održivih usluga ove vrste, bez obzira na postojeće kapacitete i spremnost Centra na suradnju je nedostatak mehanizma višegodišnjeg financiranja programa izvaninstitucionalnih pružatelja, što je značajan rizik za održivost već postojeće mreže te dostupnost usluge korisnicima. Definiranje mehanizma višegodišnjeg financiranja omogućilo bi plansko širenje savjetovanih usluga vodeći se načelom teritorijalne dostupnosti. U idućem razdoblju potrebno je ugovaranje strateških partnerstava s kvalitetnim pružateljima koji imaju kapacitete za usklađivanje sa standardima kvalitete socijalnih usluga te dokazane suradničke odnose s ustanovama socijalne skrbi. Za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi očekivani omjer u korist alternativnih oblika smještaja je 80% u odnosu na 20%, u institucionalnoj skrbi. *Mrežom domova i djelatnosti socijalne skrbi za pružanje usluge skrbi iz 2006.*, ukupne potrebe za ovu korisničku skupinu za Grad Zagreb procijenjene su na 400 mjesta. U domovima socijalne skrbi predviđeni smještaj iznosi 80, a u alternativnim oblicima 320. Također, značajan broj ove djece iz Grada Zagreba na smještaju je izvan Zagreba, što otežava i može otežati proces deinstitutionalizacije.

Tijekom analize u 2011. utvrđeno je da su potrebe nešto veće od 400 mjesta. Pri tom je prioritet osigurati do 400 mjesta u udomiteljskim obiteljima i do 80 (najviše 100) mjesta za urgentni, privremeni smještaj u domovima. To znači da je cilj povećati broj udomiteljskih obitelji (sada 180) za 70 novih udomitelja za djecu te da je uz postojeće srodničke i nesrodničke udomiteljske obitelji, za optimalnu mrežu potreban ukupan broj od 150 nesrodničkih (profesionalnih) udomitelja koje treba ciljano regrutirati i obrazovati.

Ostali prioriteti uključuju:

- prioritarno deinstitutionaliziranje 60 djece uzrasta 0 - 6 godina i njihov smještaj u udomiteljske obitelji
- osiguranje uvjeta za povrat djece iz drugih županija
- formiranje mreže alternativne skrbi

Djeca i mladi s poremećajima u ponašanju

Prema podacima Centra, u 2011. godini ukupan broj djece i mladih s poremećajima u ponašanju na smještaju izvan obitelji iznosio je 68. U domovima socijalne skrbi nalazilo se 67 korisnika, u udomiteljskoj obitelji jedan korisnik, dok u obiteljskim domovima nije bilo djece i mladih s poremećajima u ponašanju. Od ukupnog broja djece i mladih u domovima, 61% (41) smješteno je izvan područja Zagreba, uključujući i jednog korisnika koji je bio smješten u udomiteljsku obitelj.

Tijekom socijalnog planiranja nisu bili dostupni podatci o alternativnim oblicima smještaja za ovu korisničku skupinu, ali može se pretpostaviti da se radi o izrazito deficitarnim uslugama s obzirom na to da se ponajprije radi o specijaliziranom tipu udomiteljstva, razvoj kojih je tek u začetku. Sadašnja zakonska regulativa ne podržava u dovoljnoj mjeri udomiteljske obitelji koje bi preuzele skrb za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju te, stoga, u Zagrebu gotovo i nema udomiteljskih kapaciteta za ovu kategoriju djece. Centar ističe kako se ovaj problem ne može riješiti bez uvođenja profesionalnog udomiteljstva.

Tablica 12. Usluge smještaja za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju

Naziv ustanove	Pružatelj (država/nevladina organizacija/ privatni sektor)	Ukupan broj korisnika	Raspoloživi kapacitet	Broj korisnika iz Zagreba (broj iz drugih županija)	Broj zaposlenih u organizaciji
Dom za djecu Zagreb, podružnica A. G. Matoš	Država	32	19	17 (15)	22
Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb	Država	1034	465	694 (276 iz drugih županija, 64 korisnika iz drugih država/stranci)	103
UKUPNO		1066	484	711 (355)	125

U Gradu Zagrebu institucionalnu skrb za djecu s poremećajima u ponašanju pružaju dvije ustanove: Dom za djecu Zagreb, podružnica "A. G. Matoš" i Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb. Ukupni kapacitet ovih dviju ustanova je 484 korisnika. Broj zaposlenih u ustanovama je 125 osoba. U 2011. godini, u ovim je ustanovama bilo smješteno 1066 korisnika, s udjelom korisnika iz drugih županija od 27% (291) te 64 korisnika iz drugih država (6%) koji su bili na skrbi u Domu za odgoj djece i mladeži Zagreb.

Na stalnom ili tjednom smještaju nalazilo se 245 korisnika. Od ostalih oblika smještaja, Dom za odgoj djece i mladež Zagreb ima organiziran privremeni smještaj i dnevni boravak. Privremeni smještaj koristilo je 508, a dnevni boravak 313 djece i mladih. Raspoloživi kapacitet dnevnog boravka iznosi 370 korisnika, što upućuje na mogućnost proširenja obuhvata za 57 korisnika. Još jedna značajka Doma za odgoj djece i mladeži Zagreb je da je na listi čekanja bilo 5 korisnika, uključujući i dvoje s područja drugih županija.

U okviru svoje djelatnosti, Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb pruža uslugu poludnevnog boravka pri osnovnoj školi u okviru programa produženog stručnog postupka u školama na području Grada Zagreba. Korisnicima ovog programa osigurava se poludnevni boravak u školi, u sklopu kojeg stručnjaci provode neposredni sociopedagoški rad s djecom. Tretman se provodi na mjestu očitovanja teškoća socijalne prilagodbe, što je potpuno u skladu s orijentacijom na deinstitutionalizaciju i ranu intervenciju u slučajevima manifestiranja rizičnog ponašanja djece osnovnoškolske dobi, i u tom kontekstu program ima karakter sekundarne prevencije. U 2011. ovom uslugom bilo je obuhvaćeno ukupno 264 djece i mladih, u osnovnim školama na području gradskih četvrti Čnomerec, Dubrava, Novi Zagreb, Maksimir, Susedgrad, Trnje i Trešnjevka. S obzirom na rastući trend pojavnosti problema u ponašanju kod djece i mladih, potrebno je izraditi procjenu potreba za širenjem ove usluge i na druge gradske četvrti u Zagrebu (Donji i Gornji grad, Medveščak, Sesvete, Peščenica, Podsused - Vrapče, Brezovica).

Od ostalih oblika alternativnog smještaja, Dom za odgoj djece i mladeži Zagreb pruža uslugu organiziranog stanovanja uz podršku s ukupnim kapacitetom od 22 korisnika. Organizirano stanovanje se ostvaruje u 3 stambene zajednice, u koje se smještaju muški korisnici starosti 16 - 21 godina. Institucijski tretman u budućnosti se planira zamijeniti tretmanskim grupama stanovanja, a sukladno mogućnostima Grada Zagreba u osiguravanju odgovarajućih stambenih jedinica.

Od izvaninstitucionalnih socijalnih usluga za ovu korisničku skupinu najzastupljenije su usluge savjetodavne usluge za obitelji u riziku i individualni i grupni psihosocijalni tretman za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju. Savjetodavne usluge za obitelji u riziku osigurane su za 522 korisnika s mogućnošću povećanja obuhvata za 22% (135 korisnika). Kapaciteti pružatelja za individualni i grupni psihosocijalni tretman iznose 557 korisnika te je u 2011. uključeno 522 djece i mladih s poremećajima u ponašanju. Povećanje obuhvata korisnika i jednom i drugom uslugom moguće je boljim povezivanjem pružatelja usluga s Centrom za socijalnu skrb. Prema Zakonu o sudovima za mladež (*Narodne novine 84/11 i 143/12*) i provedbenim aktima, nositelj je odgojnih mjera koje se izriču djeci i mladima s poremećajima u ponašanju (uključujući i posebnu odgojnu mjeru upućivanja u savjetodavna za mlade) centar za socijalnu skrb koji ima mogućnost prenijeti provedbu mjere na druge pružatelje.

Na području Grada Zagreba, Udruga "Pragma" pruža usluge mentorske podrške, obiteljske terapije i program prevencije ovisnosti, dok udruga "Ambidekster" osigurava usluge pomoći u učenju i učenje socijalnih i životnih vještina. U dio navedenih programa uključene su i udruge: "Djeca prva", "Sirius", "Sunce", "Igra" i dr. Udruga Roma Grada Zagreba i Zagrebačke županije pruža usluge osamostaljivanja mladih nakon izlaska iz ustanova na području gradske četvrti Peščenica. Podružnica obiteljski centar također pruža usluge osamostaljivanja mladih nakon izlaska iz domova. Prikupljeni podatci pokazuju da postoji značajan deficit u razvoju usluga za mlade nakon izlaska iz institucionalne skrbi, i to podrške za osamostaljivanje, stambenog zbrinjavanja, stipendiranja za nastavak školovanja itd. Što se tiče teritorijalne rasprostranjenosti, ponovno se izdvajaju područje Dubrave i Sesveta u kojim usluge pružaju udruge "Ambidekster" i "Djeca prva" te područje Centra i Peščenice gdje su pružatelji udruge "Poticaj" i Udruga Roma Grada Zagreba.

Mrežom domova iz 2006. za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju, predviđen je omjer 8% institucionalnog i 92% izvaninstitucionalnog tretmana djece i mladih s poremećajima u ponašanju, iz čega je razvidno da je najveći raskorak u ostvarenju očekivanog u odnosu na realizirani omjer upravo povezan s ovom korisničkom skupinom djece i mladih. Mrežom domova su procijenjene potrebe od 85 mjesta u domovima te 993 u izvaninstitucionalnom tretmanu.

PRIORITETI:

- postupno razviti mrežu specijaliziranih udomiteljskih obitelji
- postupno smanjiti broj institucionalizirane djece i mladih s poremećajima u ponašanju
- osigurati stručnu podršku udomiteljima preko mobilnih timova
- povećati mrežu organiziranog stanovanja za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju
- dalje širiti mrežu izvaninstitucijskih usluga za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju

Djeca s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom

Prema podacima Centra u 2011. godini, ukupan broj djece s teškoćama u razvoju koji se nalazi na skrbi izvan obitelji iznosio je 159. Od toga 146 korisnika (92%) bilo je smješteno u ustanovi, a 13 (8%) u alternativnim oblicima - 12 korisnika u udomiteljskim obiteljima i 1 u obiteljskom domu. Od ukupnog broja djece s teškoćama u razvoju, 18% (26) bilo je smješteno izvan Zagreba.

Centar kao glavne razloge izdavanja rješenja za smještaj u ustanovu navodi prisutnost višestrukih psihofizičkih smetnji, roditelje za koje se procjenjuje da nemaju dovoljno razvijene osobne i roditeljske kompetencije za samostalnu skrb o djetetu s teškoćama u razvoju i prisutnost više vrsta oštećenja uz probleme u ponašanju i intelektualne teškoće.

Iz podataka Centra vidljivo je da postoji značajni deficit u razvoju udomiteljstva za ovu korisničku skupinu, što je jedan od glavnih razloga njihova udomljavanja izvan područja Grada Zagreba.

Trend ostvarivanja prava na status roditelja njegovatelja djece s teškoćama u razvoju u razdoblju od 2009. do 2011. je u porastu od 34%. Broj osoba koje su ostvarile status roditelja njegovatelja u 2009. iznosio je 139 osoba, u 2010. iznosio je 158, a u 2011. iznosio je 187 osoba. Prema podacima Centra za socijalnu skrb Zagreb, u 15 slučajeva status roditelja njegovatelja omogućio je povratak djeteta iz ustanove u obitelj, iako su djeca i dalje ostvarivala uslugu poludnevnog ili cjelodnevnog boravka u ustanovi. U 4 dodatna slučaja status roditelja njegovatelja spriječio je smještaj djeteta u ustanovu, dok je u 2 slučaja omogućen prekid boravka kod udomitelja i povratak djeteta u obitelj. Sukladno novom Zakonu o socijalnoj skrbi (Narodne novine 157/13) status roditelja njegovatelja ne može se priznati roditelju ili drugoj osobi ako je djetetu s teškoćama u razvoju ili osobi s invaliditetom osigurana usluga smještaja, organiziranog stanovanja, poludnevnog ili cjelodnevnog boravka.

Usluge smještaja za djecu s teškoćama u razvoju

U Gradu Zagrebu djeluju ustanove koje pružaju uslugu smještaja (privremeni ili dugotrajni) za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, a osnivači kojih su Republika Hrvatska, Grad Zagreb ili drugi (organizacije civilnog društva i privatni osnivači). Radi se o ustanovama u sustavu socijalne skrbi, obrazovanja i zdravstva, a osnovane su za pružanje usluga za cijelu Republiku Hrvatsku.

Najviše korisnika smješteno je u ustanovama kojima je osnivač Republika Hrvatska, a cjelokupna briga o djelatnosti u nadležnosti je Ministarstva socijalne politike i mladih. U ove ustanove ubrajamo: Centar za odgoj i obrazovanje "Vinko Bek", Dom za djecu i mladež "Tuškanac", Centar za odgoj i obrazovanje "Slava Raškaj", Centar za rehabilitaciju Zagreb (podružnice Slobostina, Orlovac, Paunovac i radionice u podružnicama), Centar za odgoj i obrazovanje Gornje Prekrižje te Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava.

Grad Zagreb osnivač je Centra za autizam, a nadležno Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta osigurava sredstva za obavljanje djelatnosti.

Usluge smještaja i rehabilitacije osiguravaju se također i u ustanovama drugih osnivača, a za koje se sredstva osiguravaju u državnom proračunu. Ovdje ubrajamo: Dnevni centar za rehabilitaciju i radnu terapiju OZANA (osnivač kojeg je udruga OZANA) te Dnevni centar za rehabilitaciju i radnu terapiju "Egida" koji je osnovao privatni osnivač.

Također, Caritas Zagrebačke nadbiskupije, Kuća za smještaj djece i odraslih osoba s tjelesnim i intelektualnim poteškoćama ima smještajni kapacitet 75 mjesta i 45 mjesta u dnevnom boravku.

Centar za rehabilitaciju Silver ustanova je socijalne skrbi jedinstvena u ovom dijelu Europe, koja u rehabilitaciju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju uključuje rad sa psima pomagačima (psi vodiči, rehabilitacijski i terapijski psi). Grad Zagreb je dvotrećinski osnivač, a Ministarstvo socijalne politike i mladih u omjeru jedne trećine te u ovom istom omjeru osnivači osiguravaju sredstva u svojim proračunima. Centar za rehabilitaciju "Silver" pruža uslugu dnevnoga i privremenog smještaja. Također, Grad Zagreb je osnivač i vlasnik Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladih s višestrukim oštećenjima "Mali dom - Zagreb".

Uslugu dnevne skrbi osiguravaju sve ustanove i na ovaj oblik smještaja otpada preko 80% ukupnog broja korisnika.

Prema dostupnim podacima, oko 40% od ukupnog broja korisnika dolazi izvan Grada Zagreba, što se može obrazložiti činjenicom da se radi o ustanovama koje su predviđene za

smještaj korisnika iz cijele zemlje. Razlog velikom broju smještenih u Gradu Zagrebu je nerazvijenost mreže ovih usluga u drugim područjima.

Sve navedene ustanove skrbe za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, a razvile su i druge izvaninstitucionalne usluge za ove skupine korisnika. Po broju korisnika najzastupljenije su usluga patronaže i integracije. Potrebu za uslugom rane intervencije prepoznaje sve veći broj ustanova kao i savjetovaništa te usluge logoterapije. Usluge specijaliziranog prijevoza i podrške mobilnog tima u većoj mjeri su uvjetovane materijalnim mogućnostima, a ne stvarnim potrebama.

Značajno je mjesto u osiguranju smještajnih kapaciteta za osobe s invaliditetom organizirano stanovanje koje najveći broj ovih korisnika bira kao najpoželjniji način skrbi. Transformacija Centra za rehabilitaciju Zagreb upravo se odvija tako da se korisnici premještaju iz ustanove u stanove u različitim gradskim dijelovima. Udruga za inkluziju najprepoznatljivija je u promicanju ovog oblika zbrinjavanja osoba s intelektualnim teškoćama. Djeluje na području šest županija, a na području Grada Zagreba pruža usluge organiziranog stanovanja za 61 korisnika koji žive u 22 stambene zajednice. Istovjetan model primjenjuju Udruga za autizam Grada Zagreba i Udruga Susret za psihički bolesne osobe.

Udruge koje okupljaju osobe s invaliditetom kao i one koje rade u interesu osoba s invaliditetom, pružaju usluge dnevnoga ili poludnevnog boravka koje programski financira nadležno Ministarstvo socijalne politike i mladih: Udruga osoba s cerebralnom i dječjom paralizom Grada Zagreba, Udruga za inkluziju, Udruga za autizam Grada Zagreba, Udruga za pomoć osobama s mentalnom retardacijom Grada Zagreba, Savez gluhih i nagluhih Grada Zagreba i drugi. Udruge se javljaju kao pružatelji niza usluga za svoje članove, ali i druge korisnike. Prema obuhvatu korisnika, najzastupljenije usluge su rana intervencije, psihosocijalna pomoć i savjetovanje, a slijede usluge pravne pomoći i asistenta u nastavi za djecu s teškoćama.

U manjem opsegu i obuhvatu, dostupne su izvaninstitucionalne usluge: pomoć i njega u kući, specijalizirani prijevoz, usluga tumača znakovnog jezika u nastavi za djecu s teškoćama, usluge obuke za samostalno kretanje osobama s teškoćama vida (bijeli štap, pas vodič), usluge stručne podrške obitelji za osobe s intelektualnim teškoćama koje žive u vlastitom domu, knjižnica za slijepu osobu i usluga posuđivanja ortopedskih pomagala. Prema dostupnim podacima, sve navedene usluge obuhvaćaju relativno mali broj korisnika, što upozorava na mali kapacitet pružatelja.

Usluga radnog asistenta (podrška pri zapošljavanju mladima s invaliditetom) je deficitarna te postoji potreba za njezinim razvojem, što se može osigurati u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i postojećim ugama. Iz dostupnih podataka vidljivo je da su udruge koje rade s ovom korisničkom skupinom razvile široku lepezu različitih usluga i rehabilitacijskih programa, ali zbog ekonomske krize ta su sredstva u državnom proračunu smanjena pa postoji veliki rizik da se postojeći kapaciteti smanje, a dugoročno da se i neke do sada razvijene usluge ugase. Različitim rehabilitacijskim programima u svrhu osamostaljivanja i socijalnog uključivanja u 2011. godini obuhvaćeno je oko 1200 osoba s invaliditetom.

PRIORITETI:

- širiti mrežu dostupnih usluga i programa, vodeći računa o teritorijalnom rasporedu i zastupljenosti usluga prema gradskim četvrtima
- osigurati transformaciju ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom razvojem različitih oblika smještaja (dnevni, povremeni boravak, alternativni oblici smještaja)
- osigurati nove smještajne kapacitete, sukladno potrebama korisnika (uključujući i osiguranje prilagođenih stanova za individualno i organizirano stanovanje)

- povećati dostupnost specijaliziranih usluga; osobne asistencije, radnog asistenta/podrška u zapošljavanju, patronaže u kući, rana intervencija, dostupnost javnog i specijaliziranog prijevoza za korisnike, specijalizirane zdravstvene usluge i drugo.

Odrasle osobe s mentalnim oštećenjem

Mrežom skrbi izvan vlastite obitelji za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem, u Zagrebu su definirane ukupne potrebe za još 916 osoba. Prema Izvješću Centra u 2011. godini, ukupan broj odraslih osoba s mentalnim oštećenjem koje su bile smještene izvan vlastite obitelji iznosio je 830. Od tog broja, 601 osoba bila je smještena u dom socijalne skrbi (73%), 186 osoba bilo je u udomiteljskim obiteljima (22%), a 43 u obiteljskom domu (5%). Broj smještenih odraslih osoba s mentalnim oštećenjem u udomiteljskim obiteljima i u obiteljskim domovima pokazuju značajan deficit izvaninstitucionalnih oblika smještaja.

Na području Zagreba nalazi se jedna ustanova za smještaj odraslih osoba s mentalnim oštećenjem - Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zagreb, s podružnicom Mirkovec, smještena u naselju Mirkovec na području općine Sv. Križ Začretje, čime administrativno pripada Krapinsko-zagorskoj županiji. Ukupni raspoloživi kapacitet ovog doma i podružnice je 104 korisnika, a u 2011. na smještaju ih je bilo 106. Dom raspoloživo kapacitetom za 24 korisnika, a u 2011. tijekom godine bilo je smješteno 25 korisnika. Podružnica Mirkovec, kapaciteta za 80 korisnika, tijekom 2011. smjestila je 81 korisnika. Od ukupnog broja korisnika, 63 ih je bilo s područja Zagreba (59%), dok je 43 bilo s područja drugih županija (41%). Na listi čekanja su bile 32 osobe s područja Zagreba te 47 osoba iz drugih županija. Ukupan broj zaposlenih u ustanovi iznosi 53 osobe. U sklopu Doma za psihički bolesne osobe Zagreb, jedini oblici smještaja su stalni i tjedni smještaj te ustanova ne osigurava privremene ili dnevne oblike skrbi. Godine 2002. ustanova je započela s razvojem izvaninstitucionalnih usluge dostave obroka u domove korisnika, i to u podružnici Mirkovec. Godine 2011. usluga je osigurana za 40 korisnika (ukupni iskazani kapacitet 50 korisnika) s područja grada Zaboka, općina Sv. Križ Začretje i Bedekovčine, čime je ustanova dodatno proširila svoje usluge na područje Krapinsko-zagorske županije. U idućem razdoblju, s obzirom na planove transformacije ustanove, potrebno je planirati proširenje ove usluge i na korisnike u Zagrebu.

S obzirom na to da reforma sustava socijalne skrbi predviđa deinstitucionalizaciju i transformaciju ustanova socijalne skrbi kroz dnevne centre i organizirano stanovanje, u proteklom razdoblju poduzete su aktivnosti radi iznalaženja odgovarajućeg prostora za otvaranje dnevnog boravka za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem na području Grada Zagreba. Među postojećim mogućnostima razmatrana je i dodjela odgovarajućih prostora ustanovi koja već obavlja ovu djelatnost kako bi, u sklopu svojih planova transformacije, organizirala dnevne oblike skrbi i usluge organiziranog stanovanja. Tako je Dom za psihički bolesne odrasle osobe Zagreb u svrhu razvijanja i pružanja usluge organiziranog stanovanja od države dobio stan za 5 korisnika, u kojem su trenutno smještene 4 korisnice.

Od izvaninstitucionalnih pružatelja usluga na području Zagreba djeluje Udruga za psihosocijalnu pomoć "Susret" koja pruža uslugu organiziranog stanovanja za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem. Kapacitet ustanove iznosi 20 korisnika, a u 2011. godini udruga je u organiziranom stanovanju imala ukupno 12 korisnika (11 korisnika s područja Grada Zagreba i 1 korisnik iz drugih županija). Od ukupnog broja smještenih korisnika, za njih 8 troškove smještaja je plaćala država. Prema dostupnim podacima, ovo je jedinstven primjer organiziranog stanovanja za ovu korisničku skupinu, a potrebno je dodatno ispitati mogućnosti za daljnje širenje mreže organiziranog stanovanja uz podršku.

Od ostalih alternativnih usluga izvaninstitucionalnih pružatelja, pojedine udruge pružaju usluge savjetovanja za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem (obuhvat 40-ak

korisnika), a u okviru zdravstvenog sustava na području Grada Zagreba djeluje Centar za zaštitu mentalnog zdravlja koji pruža uslugu savjetovališta za članove obitelji i skrbnike osoba s mentalnim oštećenjem.

Prema Master planu deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi planirano je do 2018. godine smanjiti broj korisnika smještaja u domovima za osobe s mentalnim oštećenjem za 20%. U daljnjem strateškom razdoblju nužno je razvijati mrežu izvaninstitucionalnih smještajnih kapaciteta za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem, i to specijaliziranim udomiteljstvom i obiteljskim domovima. Potrebno je dodatno osposobiti i osnažiti postojeće udomiteljske obitelji te osigurati njihovu kontinuiranu edukaciju. Iako Zakon predviđa uslugu patronaže, za ovu korisničku skupinu postoji izrazit deficit zbog čega je potrebno osigurati mrežu patronažne skrbi kao i mrežu usluga podrške za obitelji osoba s mentalnim oštećenjem, da bi se ostvarili uvjeti za ostanak oboljelih osoba u obitelji.

PRIORITETI:

- u mreži je potrebno osigurati do 900 mjesta/kapaciteta za smještaj osoba s mentalnim oštećenjem; do 500 u domovima i do 400 u alternativnim oblicima
- u Gradu Zagrebu potrebno je do 2020. godine osigurati najmanje 30 stambenih zajednica za smještaj do stotinu korisnika
- do kraja 2018. godine potrebno je smanjiti broj institucionaliziranih osoba za 120
- prioritetno unaprijediti službe podrške korisnicima i udomiteljima te uspostaviti učinkovit nadzor kvalitete usluga u udomiteljskim i obiteljskim oblicima smještaja
- dodatno povećati za 40 udomiteljskih obitelji, uz dnevne boravke i organizaciju dostupnih socijalno-zdravstvenih usluga.

Procesi povezani s transformacijom i deinstitucionalizacijom - prioriteta socijalne politike do 2020.

Za provedbu transformacije ustanove i deinstitucionalizacije neophodna je šira društvena podrška, reformski okvir i definirana, financijski održiva, mreža usluga koja je uvjet za postizanje rezultata u deinstitucionalizaciji. Na nacionalnoj razini definiran je nacionalni plan, a na županijskoj/gradskoj razini potrebno je izraditi detaljan operativni plan kojim će se definirati ciljevi, faze i kapaciteti.

Postoje brojna pitanja u vezi s otporima, novim načinima rada zaposlenih, ustrojem novog modela službi podrške za alternativne usluge smještaja, potrebnim kompetencijama, kvalitetom i standardizacijom rezultata u ovom procesu, koji zbog propusta u provedbi reforme sustava socijalne skrbi u zadnjih deset godina još uvijek nisu riješeni.

Prema najavama Ministarstva socijalne politike i mladih i sukladno predloženim tezama novog reformskog okvira, započinje razrada i operacionalizacija ovog procesa za koji postoji interes i mogućnosti financiranja iz sredstava EU. No, ostaje rizik da sredstva iz europskih fondova neće moći biti povučena i iskorištena ako se zakasni s "reformskim paketom". To uključuje i druga pitanja u vezi s paralelnim i održivim financiranjem usluga, posebno ako nije jasna vizija reformskih ishoda. Tijekom 2012. i u 2013., ipak su se intenzivirale reforme u ovom smjeru te se u tom smislu mogu očekivati pozitivni pomaci posebno stoga što pilot-projekt započinju upravo u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji.

U Zagrebu, ustanove za osobe s invaliditetom centri za odgoj i obrazovanje "Vinko Bek" i "Slava Raškaj", pozitivni su primjeri pristupa preoblikovanja i razvoja usluga podrške u zajednici transformacijom, kao i povlačenjem sredstava iz EU fondova kojima se unaprjeđuju usluge i programi ovih ustanova. Centar za autizam jedina je ustanova koja ima kvalitetan i cjeloviti plan transformacije ali provedba plana ovisi o vanjskim čimbenicima vezanim uz reformu koja još nije dovršena. Ovaj centar ima i konkretna pozitivna iskustva započetih procesa u vezi s povratkom korisnika u županiju podrijetla, što je izvedivo ako se

osigura koordiniran rad više nadležnih institucija što je u ovom slučaju uspješno napravljeno. Stambena zajednica Udruga za autizam Zagreb koja je proizašla iz Centra, kao i sve druge nevladine organizacije, ali i ustanove koje započinju procese alternativnog stanovanja, suočavaju se s problemima financiranja i jasne politike povezane s promjenama raspodjele proračuna u korist takvih usluga, smjernicama u vezi s ustrojem i razvojem zaposlenih.

Transformacija i deinstitucionalizacija Centra za rehabilitaciju Stančić u Zagrebačkoj županiji i Centra za rehabilitaciju Zagreb u Zagrebu, započela je u 2013. potpisivanjem ugovora o sufinanciranju projekta "Transformacija i deinstitucionalizacija Centra za rehabilitaciju Stančić i Centra za rehabilitaciju Zagreb", između Ministarstva socijalne politike i mladih i Instituta Otvoreno društvo. Projekt će se provoditi od 2013. do 2017. godine.

Prema prikupljenim podacima o pokrivenosti uslugama smještaja te pomoći u kući za starije osobe i osobe s invaliditetom u kontekstu politike transformacije ustanova i deinstitucionalizacije (prijelaza s institucionalne skrbi na usluge u zajednici) potrebno je preciznije utvrditi prioritetne projekte i ulaganja proračunskih sredstava i sredstva EU fondova za ovu namjenu do 2020.

Osim tranzicije korisnika s institucionalne skrbi na skrb u zajednici, potrebno je razviti novi koherentan i cjelovit plan transformacije za obje ustanove koji uključuje uštede, preraspodjelu/prodaju opreme što se koristila za stalni smještaj te definirati cjelovit prijedlog novog ustroja i sistematizacije radnih mjesta te upravljanja proračunom.

Također, potrebno je osigurati i sustav praćenja i evaluacije cjelokupnog pilota transformacije i unutar njega aktualnog projekta, da bi se pravovremeno spriječili rizici nepotrebnih dodatnih troškova, osigurala kontrola novih ulazaka u instituciju, modificirali programi koji se pokazuju nedovoljno kvalitetnim i ubrzalo općenito kreiranje normativnog i nenormativnog okvira potrebnog za ovaj proces.

Grad Zagreb može i treba igrati ključnu ulogu partnera Ministarstvu socijalne politike i mladih i Centru za socijalnu skrb Zagreb s obzirom na razvijene kapacitete i mogućnosti za razvoj zajedničkog pristupa osiguranja stambenih zajednica i usluga stanovanja čime bi se osigurala uštede. Stoga je potrebno izraditi provedbene planove nakon što se definira reformski okvir da bi se pospješili sinergijski učinci i kvaliteta provedbe te planiranje u vezi s troškovima i sredstvima iz EU fondova.

Starije i nemoćne osobe

U gradu Zagrebu osobe starije od 65 i više godina stalno su rastući dio populacije koji je po Popisu stanovništava iz 2001. iznosio 14,88% u ukupnom pučanstvu Grada Zagreba, a po popisu stanovništava iz 2011. iznosi 17,3%. Posebno treba istaknuti rastući broj osoba u dubokoj starosti, odnosno od 85 i više godina koji zauzima značajan udio od 8,8% u ukupnoj staračkoj populaciji. Usluge smještaja za starije i nemoćne osobe relativno su dobro razvijene, ali s obzirom na trend starenja populacije u gradu, treba se obratiti pozornost na razvoj mreže izvaninstitucionalnih usluga za ovu korisničku skupinu.

Mrežom domova iz 2006. tadašnje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi je za ovu korisničku skupinu utvrdilo ukupni smještajni kapacitet od 4869 korisnika, od čega 4770 u institucionalnom obliku, a 99 u udomiteljskim obiteljima. Procijenjene potrebe za smještaj korisnika temeljem rješenja centra za socijalnu skrb navedenom mrežom bile su za 2125 osoba. Stoga je potreba za osiguranjem socijalnih usluga usmjerenih na ovu korisničku skupinu utvrđena samo u dijelu priznavanja prava na uslugu dnevnog boravka i to za 213 osoba. Prema evidenciji Centra za 2011. ukupno je 1421 starija i nemoćna osoba bila smještena izvan vlastite obitelji za koje država plaća smještaj u cijelosti ili djelomično. Od

ukupnog broja 1201 (85%) osoba smještena je u domove socijalne skrbi, 207 (14%) u udomiteljske obitelji te 12 u obiteljske domove.

Domovi za starije i nemoćne osobe ustanove su socijalne skrbi osnovane rješenjem ministarstva nadležnog za socijalnu skrb. Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine 59/01) te Odluke prijenosu osnivačkih prava, Republika Hrvatska prenijela je na Grad Zagreb osnivačka prava nad 10 domova za starije i nemoćne osobe, s danom 1. siječnja 2002. godine. Na području Grada Zagreba djeluje i Dom za starije i nemoćne osobe Park, koji je osnovan Odlukom Gradske skupštine Grada Zagreba 1998. godine (Službeni glasnik 16/98).

Tabela 13. Usluge smještaja za starije osobe u ustanovama osnivač kojih je Grad Zagreb, odnosno osnivačka prava koja su prenesena na Grad Zagreb te funkcionalni status korisnika u 2012. godini

DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE	POKRETNI	TEŽE POKRETNI	NEPOKRETNI	BROJ KORISNIKA
CENTAR	117	60	176	353
DUBRAVA	56	39	29	124
KSAVER	118	24	92	234
MAKSIMIR	196	139	85	420
MEDVEŠČAK	249	41	68	358
PARK	88	65	19	172
PEŠČENICA	131	62	79	272
SVETA ANA	105	123	59	287
SVETI JOSIP	175	109	71	355
TREŠNJEVKA	273	169	180	622
TRNJE	167	124	98	389
UKUPNO	1675	943	956	3586

Najveći broj korisnika ima Dom za starije i nemoćne osobe Trešnjevka (622), dok je Dom Dubrava ustanova s najmanjim brojem korisnika (124).

U 2012. u 11 domova smješteno je 3586 korisnika. Udio pokretnih korisnika u odnosu na ukupni broj korisnika iznosi 46,71%, udio teže pokretnih iznosi 26,31%, a udio nepokretnih korisnika je 26,66%. Od navedenog broja njih 3128 troškove smještaja plaćaju *sami* (87,23% od ukupnog broja), za 104 korisnika Ministarstvo socijalne politike i mladih podmiruje troškove *u potpunosti* (2,90%), a za 354 korisnika Ministarstvo podmiruje razliku do pune cijene troškova smještaja (9,87%).

U stambenom dijelu smješteno je ukupno 1856 korisnika dok je njih 1730 smješteno u jedinici za pojačanu njegu domova za starije i nemoćne osobe. Broj zaposlenih u gradskim domovima za starije i nemoćne iznosi 868 zaposlenika. U zadnjih nekoliko godina uočen je trend porasta teže pokretnih i nepokretnih osoba što zahtijeva drugačiju organizaciju rada.

Od ukupnog broja korisnika 10 do 12% je iz drugih županija. Lista čekanja za korisnike s područja Zagreba iznimno je velika i iznosi 16 911 korisnika s tim da je relevantan podatak za planiranje da je od toga oko 3000 zahtjeva za smještaj u jedinicu za pojačanu njegu u odnosu na stambeni dio. Dakle, riječ je o osobama kojima je smještaj u dom neophodan zbog intenzivne skrbi. Pored navedenoga, važno je istaknuti kako čak 3342 podnositelja zahtjeva dolaze iz drugih županija.

Tablica 14. Usluge smještaja za starije osobe u ustanovama privatnih osnivača u 2012. godini

DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE	KAPACITET
BENE VITA	80
BIZEK	25
BRANOVEČINA	35
DOM MARIJAN	50
DOM ZAKLADE LAVOSLAVA SCHWARZA	90
FIDELITAS	17
GODAN	74
JURAKIĆ	29
KUĆA SV. FRANJE	99
NOVAK	58
PEJAKOVIĆ	31
REMETE	40
REZIDENCIJA KASTELAN	132
SANATORIJ AV - VITALIS	29
SANATORIJ ČORLUKA	75
SESVETSKI DOM	68
STARA VLAŠKA	19
TOLIĆ	68
TRAG - PLUS	38
VELIKO SRCE	63
VILLA BREZOVICA	96
UKUPNO	1216

U 2012. godini na području Zagreba bio je 21 privatni dom za starije i nemoćne osobe koji je pružao usluge smještaja za ukupno 1098 korisnika, od toga pokretnih korisnika 341 (31%), teže pokretnih 314 (28,6%) i 443 nepokretnih korisnika (40,4%). Ukupni kapacitet privatnih domova bio je 1216.

Prema dostupnim podacima, privatni domovi u odnosu na ukupan kapacitet smještaja imaju prosječno 10% manje korisnika od ukupnog kapaciteta. Smještena je većina korisnika s područja Grada Zagreba, a iz drugih županija je do 10% korisnika. Liste čekanja su značajno manje u privatnom smještaju, čemu je uzrok veća cijena usluge od one u gradskim domovima. Ukupno je 416 zaposlenih u privatnim domovima.

Usluge smještaja starijim i nemoćnim osobama u 2012. godini pružale su i pravne osobe bez osnivanja ustanove (2 udruge i jedno trgovačko društvo), ukupnog kapaciteta za 40 korisnika.

Od svibnja 2012. u Zagrebu je preko Zaklade "Zajednički put" osigurana usluga smještaja u stambenim jedinicama apartmanskog tipa (organizirano stanovanje) za starije sugrađane koji se mogu samostalno brinuti o sebi, a u perspektivi im se omogućava pružanje dodatnih usluga prema njihovim potrebama i interesima (spremanje i čišćenje stana, obavljanje drugih kućanskih poslova, pomoć u pripremanju obroka ili dostavi gotovih obroka, njega i održavanje osobne higijene, fizikalna terapija, usluge socijalnog rada i radne aktivnosti, organiziranje prijevoza te druge usluge). Riječ je o 4 stambene jedinice za ukupno 8 korisnika.

Prema dostupnim podacima, o starijim i nemoćnim osobama skrbilo se i u 22 obiteljska doma, ukupnog kapaciteta od 291 mjesta. U 2012. u obiteljskim domovima bilo je smješteno 212 korisnika. S obzirom na popunjenost moguće je povećati obuhvat korisnika za 27% (79 korisnika). U obiteljskim domovima 184 korisnika je iz Zagreba, a 28 korisnika iz drugih županija. Treba istaknuti da korisnici u obiteljskim domovima nisu bitno različitog socijalnog statusa od onih smještenih u ustanovama temeljem rješenja.

Uslugu dnevnog boravka za starije i nemoćne osobe najduže na području Zagreba pruža Dom za starije i nemoćne osobe Medveščak, kapaciteta 13 korisnika. U zadnjih 10 godina u Zagrebu su otvorena još 3 dnevna boravka u gradskim domovima (Dom Sv. Ana, Sv. Josip i Peščenica), ukupnog kapaciteta 58 korisnika. Prilikom otvaranja dnevnih boravaka vodilo se računa o potrebama građana i dostupnosti usluge u različitim gradskim četvrtima. Dnevni boravci osiguravaju usluge boravka i oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencija, što je prepoznato kao značajni doprinos razvoju socijalnih usluga usmjerenih na ovu korisničku skupinu. Politikom cijena usluga u boravcima i sufinanciranjem usluga boravka nastojalo ih se učiniti dostupnima.

Trenutno u Zagrebu uslugu cjelodnevnog boravka pruža Dom za starije i nemoćne osobe "Medveščak" te tri spomenuta gradska doma kao i jedan dom privatnog osnivača kapaciteta za 6 korisnika.

Gradski domovi, osim usluga smještaja, osiguravaju i druge izvaninstitucijske usluge ugovorima o međusobnim odnosima osnivača i resornog ministarstva, rješenjem centra za socijalnu skrb, rješenjem nadležnog Gradskog ureda, ugovorom doma i osnivača te ugovorom doma s korisnikom.

Višestrukost načina ostvarivanja izvaninstitucijskih usluga govori u prilog nastojanjima Grada Zagreba o većem obuhvatu ciljane skupine. Stoga valja spomenuti gotovo 2000 korisnika usluge pomoći i njege u kući. Za daljnji razvoj izvaninstitucijskih usluga i izgradnju socijalne infrastrukture potrebno je uključivanje i drugih resursa (obitelj, susjedstvo, nevladin sektor).

Druge izvaninstitucijske usluge koje pružaju ustanove organizirane su Projektom gerontoloških centara Grada Zagreba koji se provodi unutar devet gradskih domova na 50-ak lokacija. Projektom se provode aktivnosti koje građanima omogućavaju zadovoljenje primarnih potreba i poboljšanje kvalitete života poput: pomoći i njege u kući, posudionice ortopedskih pomagala, sportsko-rekreativnih aktivnosti kulturno-zabavnih i radno-kreativnih aktivnosti, informatičkih tečajeva, plesnih večeri i dramskih grupa, savjetovaništa i tribina te akcija i manifestacija. Na godišnjoj razini, u Projektu sudjeluje oko 7000 osoba starije životne dobi, a sredstva su osigurana u proračunu Grada Zagreba.

Važno je istaknuti da su Projektom gerontoloških centara domovi socijalne skrbi, koji se primarno bave tercijarnim oblikom skrbi, prvi put u svoje djelovanje uključili niz preventivnih aktivnosti što je doprinijelo otvaranju ustanove u lokalnoj zajednici ne samo tijekom *dana otvorenih vrata* kada se promiče socijalna djelatnost već tijekom cijele godine. Ovim pristupom domovi socijalne skrbi postali su važni arbitri ne samo u životu svojih korisnika nego i građana u lokalnoj zajednici njegujući i poštujući međugeneracijske potrebe.

Usluga pomoći i njege u kući, koja se pruža u sklopu gerontoloških centara i osigurava u različitim sustavima i ustanovama, ima različiti sadržaj što upućuje na potrebu boljeg definiranja usluge da bi svi korisnici dobili jednaki sadržaj i kvalitetu usluge. Također s obzirom na dugotrajnost Projekta bilo bi nužno napraviti evaluaciju i analizu svih usluga u gerontološkim centrima, imajući u vidu njihov sadržaj i usklađenost s nacionalnim standardima kvalitete socijalnih usluga te sukladno tome definirati katalog usluga u okviru gerontoloških centra koji bi bio zajednički za sve pružatelje na području grada.

Ranije spomenuta Zaklada "Zajednički put" (u daljnjem tekstu: Zaklada) je zaklada javnog prava koja služi ostvarivanju dobrotvorne svrhe, cjelovite potpore osobama starije

životne dobi Grada Zagreba. Zakladom se posredno ostvaruje i općekorisna svrha, unapređivanje kulturne, zdravstvene, socijalne i drugih društvenih djelatnosti te ukupnog materijalnog statusa građana. Jedan od ciljeva ove zaklade je razvoj resursa lokalne zajednice tako da mobilizira, privlači, skuplja, investira novčana sredstva za korist starijih građana grada Zagreba. Jedna od osnovnih zadaća Zaklade je stvaranje trajne zalihe imovine prihod koje će biti dopuna sustavu financiranja različitih oblika skrbi za starije građane, kao što su osiguranje i financiranje smještaja u ustanovu ili neki drugi način skrbi, osiguranje i financiranje uslužnih i socijalnih servisa, zdravstvene zaštite, kulturnih potreba, itd. Pružanje usluga **organiziranog stanovanja** je inovacija u sustavu skrbi za starije osobe.

Na području grada kao izvaninstitucionalni pružatelji usluga pomoći i njege u kući aktivni su Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb, Katolička udruga "Kap dobrote" te Caritas Zagrebačke nadbiskupije.

Caritas Zagrebačke nadbiskupije za 110 starijih i nemoćnih osoba pruža besplatnu pomoć u njihovoj kući uključujući pripremu toplog obroka, redovito čišćenje i pospremanje kućanstva, odlazak u kupovinu, zajedničku šetnju, manje kućanske popravke, pomoć u hrani, odjeći, obući, psihosocijalnu pomoć te medicinsku pomoć. Gradsko društvo Crvenog križa Zagreb pruža pomoć i njegu u kući za 25 korisnika te dostavlja obroke u kuću 113 korisnika. Katolička udruga "Kap dobrote" razvila je čitav niz usluga za starije i nemoćne građane. Pomoć i njegu u kući pruža za 20 korisnika, a dodatnih 20 korisnika ima uslugu gerontodomačice. Udruga također pruža usluge dostave živežnih namirnica u kuću (50), korištenja praonice rublja (24), usluge sitnih popravaka (70) te prijevoza korisnika (20) radi osiguravanja pomoći i podrške starijim osobama u njihovu domu te prevencije institucionalizacije. Dodatne dvije usluge, nabava i dostava drva za ogrjev (100) i podjela paketa živežnih namirnica (50) usmjerene su na smanjivanje siromaštva starih i nemoćnih osoba.

Terapeutske usluge za ovu korisničku skupinu pruža Centar za rehabilitaciju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu. To su usluge logopedске terapije i procjene osoba s afazijom, demencijom i neurodegenerativnim bolestima te logopedska terapija za osobe oboljele od Parkinsonove bolesti. Iskazani kapaciteti su relativno mali (15 osoba), međutim s obzirom na rastući broj neurodegenerativnih bolesti, potrebno je dodatno razmotriti mogućnosti za razvoj suradnje fakulteta, Grada i domova za starije i nemoćne osobe, s naglaskom na integrirani pristup pružanja usluge u lokalnoj zajednici i dostupnost usluge za korisnike.

Prema dostupnim podacima Udruga "Prisutnost" u suradnji s Domom za starije i nemoćne osobe Maksimir, osigurava uslugu hitne intervencije pomoću koje korisnik u bilo kojem trenutku može preko alarmne narukvice zatražiti pomoć. Alarmna narukvica je telekomunikacijski uređaj koji uz odgovarajući dojavni centar s organiziranim dežurstvom pruža učinkovitu pomoć i psihološku sigurnost starijim i invalidnim osobama. Uređaj je oblikom i veličinom sličan klasičnom telefonu te omogućava dvosmjernu komunikaciju unutar cijelog stana. Laganim pritiskom na daljinsku tipku korisnik aktivira uređaj koji odmah bira unaprijed programirane telefonske brojeve dojavnog centra te je tako korisnik 24 sata povezan s dojavnim centrom. Ovakav organizirani oblik pomoći omogućuje dulji, sigurniji i kvalitetniji boravak starije osobe u vlastitom stanu te doprinosi smanjivanju zahtjeva za smještaj u institucije. S obzirom na rastući trend starenja stanovništva, osobito u užem centru grada, gdje veliki broj starijih osoba živi samostalno, prioritet je daljnje širenja sustava hitne intervencije u suradnji s ostalim domovima koji, u procesu transformacije mogu osigurati dodatnu uslugu u zajednici.

PRIORITETI:

- osigurati mrežu od 150 do 200 gerontodomaćica (1 na 20 korisnika) za najmanje 3000 korisnika (preusmjeriti dio novčanih sredstava u razvoj programa kroz Zakladu, a dio kroz mjere za zapošljavanje gerontodomaćica)
- uvesti minimalne standarde kvalitete pružatelja usluga starijim osobama sukladno Strategiji socijalne skrbi za starije osobe u RH za razdoblje od 2014. do 2016.
- razvijati strategiju Zaklade do 2020. koja uključuje i razvoj kapaciteta za samostalno upravljanje uslugama i programima te prikupljanje sredstava iz drugih izvora
- osigurati sredstva za adaptaciju prostora unutar gradskih domova za starije osobe, a u vezi sa skrbi o korisnicima oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencija.

Jaz u mreži usluga

Deficitarna usluga je **usluga palijativne skrbi** pa je Grad Zagreb započeo njezin razvoj preko Centra za koordinaciju palijativne skrbi kao pilot-projekt na području gradske četvrti Donji grad. Uspostavljen je Koordinacijski centar s telefonskom linijom (call-centar 01/487 2257) za informacije i koordinaciju. Na navedeni telefonski broj može se javiti svatko tko ima palijativnog bolesnika prilikom čega će mu biti ponuđen besplatni termin posjete koordinatorice centra specijalizirane za palijativnu skrb, koja prema procijenjenim potrebama pruža pomoć i uključuju ostale pružatelje skrbi i stručnjake iz postojećih lokalnih službi ili institucija. Aktivnosti Centra također uključuju pružanje informacija o postojećoj palijativnoj skrbi i uslugama u Gradu Zagrebu preko web stranice, promotivnih letaka, plakata i medija. U sklopu Centra nalazi se posudionica pomagala koja bolesnicima i njihovim obiteljima olakšava kretanje i svakodnevnicu. Pomoć obitelji pruža se također uslugama njegovateljice. Nadalje Centar za koordinaciju provodi evidenciju sudionika kao i zajednički registar bolesnika u svrhu praćenje rada i razvoja palijativne skrbi. Važna uloga Centra za koordinaciju je povezivanje različitih razina zdravstvene zaštite (projekt s bolnicom Dubrava) kao i edukacija i podizanje svijesti među profesionalcima i laicima. Koordinacijski centar povezan je sa zdravstvenim mobilnim timom doma zdravlja Doma zdravlja Zagreb - Centar (liječnik i medicinska sestra) koji je osnovan kao pilot-projekt Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje koji ga i financira. Cilj zdravstvenog mobilnog tima osim brige i skrbi o palijativnom bolesniku je poboljšanje suradnje sa službama primarne zdravstvene zaštite, ali i bolničkim specijalistima (ambulanta za bol i dr). Ove inicijative, iako nedostatne, doprinose razvoju palijativne skrbi i olakšavanju simptoma u domu bolesnika, radi rasterećenja sustava, posebno bolnica.

U Gradu Zagrebu ne postoji usluga smještaja bolesnika u terminalnoj fazi bolesti, međutim domovi za starije osobe smještavaju osobe u terminalnoj fazi bolesti, te se kapaciteti u jedinicama za pojačanu njegu u ovim domovima mogu smatrati kapacitetima za smještaj osoba s potrebama palijativne skrbi. Dakako, u cilju što kvalitetnije skrbi o takvom bolesniku potreban je multidisciplinarni pristup, a posebice je nužna suradnja sa sustavom zdravstva radi postizanja što učinkovitijeg zbrinjavanja bolesnika u terminalnoj fazi. Navedene bi se prepreke ubuduće trebale ukloniti sukladno Nacionalnoj strategiji palijativne skrbi Ministarstva zdravlja.

Zaklada "Sierra" radi na realizaciji projekta "Dom daleko od doma", cilj kojeg je izgraditi ustanovu, prvu takve vrste u Hrvatskoj, u kojoj će se osigurati smještaj i skrb kronično oboljeloj djeci i njihovim obiteljima. Projekt je nastao kao rezultat dugotrajne potrebe za rješavanjem problema palijativne skrbi djece te smještaja bolesne djece i njihovih roditelja tijekom liječenja u zagrebačkim bolnicama. U ustanovi će se najmlađim zagrebačkim

bolesnicima suočeni s teškim bolestima, kao i djeci te njihovim obiteljima koji na liječenje dolaze iz drugih hrvatskih gradova pružiti cjelokupna podrška i pomoć (psihosocijalna pomoć, smještaj, edukacija). Partner u projektu, uz Zakladu "Sierra", je Grad Zagreb koji je osigurao pravo gradnje na gradskom zemljištu u Prečkom.

Na području Grada Zagreba također postoji deficit usluga za oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija. Alzheimerova bolest je najrašireniji oblik demencije koju karakterizira progresivna opća dezorijentacija, uključujući gubitak pamćenja, učenja, orijentiranja, govora, razumijevanja i rasuđivanja. U Hrvatskoj ne postoji registar osoba oboljelih od Alzheimerove demencije pa se podaci o broju oboljelih mogu samo pretpostaviti. Procjenjuje se da od Alzheimerove demencije boluje oko 60 000 stanovnika RH te da ih je u Gradu Zagrebu 15000. Zasad ne postoji učinkovita terapija kojom bi se bolest liječila, a socijalne usluge koje bi pomagale oboljelima i njihovim obiteljima uopće nisu razvijene. Skrb o oboljelima zahtijeva specifične uvjete u odnosu na prostor, opremu i djelatnike, a niti jedna ustanova s područja Grada Zagreba ne zadovoljava uvjete propisane važećim zakonskim propisima.

U sklopu pojedinih domova za starije i nemoćne djeluju cjelodnevni boravci kojima se koriste i osobe oboljele od Alzheimerove demencije. Stručni radnici zaposleni u cjelodnevnom boravku su osobe posebno educirane za rad s Alzheimerovom demencijom iz područja integrativne validacije i bazalne stimulacije - pristupa u radu s demencijama koje koriste druge europske zemlje. Cjelodnevni boravci zbrinjavaju oboljele osobe u ranom stadiju bolesti. U kasnom stadiju, kada su oboljeli nepokretni, zbrinjavaju se na odjelu pojačane njege u domovima za starije i nemoćne osobe.

Oboljele osobe u srednjem stadiju bolesti prepuštene su brizi obitelji, a to je najzahtjevniji i najteži stadij bolesti. Zbog nedostatka skrbi obitelj nosi sav teret i često su prisiljeni napuštati svoja radna mjesta te pristajati na ranija umirovljenja, čime se narušava i njihova financijska situacija te se povećava rizik od siromaštva. Uz to, izloženi su velikom stresu što ima negativne učinke na psihičko zdravlje njegovatelja. Do sada je organizirano niz stručnih tribina, predavanja, tečajeva za stručno osoblje i članove njihovih obitelji, a osiguranje usluga smještaja oboljelima u srednjem stadiju bolesti jedan je od prioriteta socijalne politike Grada Zagreba. Pored osiguravanja prostora u okviru postojećih gradskih ustanova za prijam oboljelih u srednjem stadiju bolesti, nužno je osigurati edukaciju osoblja u radu s oboljelima. Za obitelji koje su u stanju skrbiti o oboljelima potrebno je također osigurati usluge informiranja, edukacije i psihosocijalne podrške, što se može ostvariti organiziranjem mobilnih timova u okviru transformacije domova za starije i nemoćne. Također kako bi se očuvali njegovatelji u obitelji, potrebno je osigurati uslugu privremenog smještaja oboljelih, radi odmora njegovatelja.

Žrtve nasilja

Mrežom domova iz 2006. godine određene su ukupne potrebe za smještaj ove korisničke skupine od 80 do 90 osoba.

Skloništa za žrtve nasilja u obitelji na području Grada Zagreba djeluju u sklopu jedne gradske ustanove (Dom za djecu i odrasle - žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb", u daljnjem tekstu: Dom "Duga - Zagreb") te dvije udruge (udruga "Autonomna ženska kuća Zagreb" i udruga "Ženska pomoć sada"). Djelatnost Doma "Duga - Zagreb" u cijelosti se financira iz proračuna Grada Zagreba dok se djelovanje skloništa koja vode navedene dvije udruge financira dijelom iz proračuna Grada Zagreba, dijelom iz državnog proračuna RH, proračuna Zagrebačke županije te drugih izvora/donatora. Kapaciteti za smještaj žrtava nasilja u obitelji u Domu "Duga - Zagreb" iznose 40 osoba, u udruzi "Autonomna ženska kuća Zagreb" ukupno 40 osoba i udruzi "Ženska pomoć sada" ukupno 12 osoba. U 2013. godini u

navedena tri skloništa bilo je smješteno ukupno 178 osoba, od čega 77 odraslih osoba - žena i 101 dijete. Skloništa je tijekom 2013. godine napustila 61 korisnica, a 2 korisnice su ponovno tijekom godine zatražile smještaj u istom skloništu.

Tablica 15. Usluge privremenog smještaja/skloništa za žrtve obiteljskog nasilja i obuhvat korisnika u 2013.

Ime ustanove	Broj korisnika	Pružatelj (država/nevladina organizacija/ privatni sektor)	Broj zaposlenih u organizaciji
Dom "Duga - Zagreb"	87	gradska ustanova	12
Udruga "Autonomna ženska kuća Zagreb"	46	nevladina organizacija	6
Udruga "Ženska pomoć sada"	45	nevladina organizacija	2
UKUPNO	178		20

Tijekom 2009., 2010. i 2011. postojalo je tripartitno financiranje skloništa za žrtve nasilja osnivači kojih su udruge, tako da su financirane s nacionalne, županijske i gradske razine (udruga "Autonomna ženska kuća Zagreb" i udruga "Ženska pomoć sada" na području Grada Zagreba financirane su dijelom iz proračuna Grada Zagreba, dijelom iz državnog proračuna RH te dijelom iz proračuna Zagrebačke županije). Međutim u 2012. godini ovaj model je napušten te je nadležno ministarstvo samostalno raspisalo pozive za prijavu programa rada savjetovališta i skloništa za žrtve nasilja u obitelji u okviru raspoloživih sredstava iz državnog proračuna RH. Tijekom 2012. i 2013. programi skloništa navedene dvije udruge na području Grada Zagreba i nadalje su financirani iz sva tri izvora ali samostalnim ugovaranjem na nacionalnoj, županijskoj i gradskoj razini. Navedeno pokazuje nužnost ujednačavanja mehanizma za dugoročno financiranje skloništa udruga, kako bi se osigurala dostupnost i kvaliteta usluge za sve korisnike.

U slučajevima kada je žrtvi nasilja indicirano premještanje iz Zagreba i uz njezin/njegov pristanak udruga "B.a.B.e." ima praksu smještaja izvan grada (skloništa kapaciteta 20 korisnika). S obzirom na visok rizik kojem su izložene žrtve nasilja te postojeće kapacitete B.a.B.e. u Vukovaru, preporučljivo je daljnje umrežavanje i suradnja svih skloništa, što bi otvorilo mogućnost smještaja korisnika iz drugih skloništa, kada je to indicirano i ako korisnik pristaje na takav oblik usluge.

Dom za djecu i odrasle - žrtve nasilja u obitelji "Duga - Zagreb" pojavljuje se kao institucionalni pružatelj drugih usluga za ovu korisničku skupinu (usluge savjetovanja za žrtve nasilja u obitelji pružaju i skloništa u organizaciji udruga Autonomna ženska kuća Zagreb i Ženska pomoć sada).

Dom "Duga - Zagreb" osim usluga smještaja djece i odraslih - žrtava nasilja u obitelji (smještaj, prehrana, održavanje higijene, briga o zdravlju) pruža razne oblike psihosocijalnih i savjetodavnih usluga te pravnu pomoć za žrtve nasilja. U 2013. usluge savjetovališta koristilo je ukupno 769 osoba te je održano ukupno 1418 savjetovanja. Savjetovanje se provodi u individualnom, telefonskom i elektroničkom obliku. Također, Dom "Duga - Zagreb" u 2013. realizirao je i aktivnosti "Duginog telefona" - telefonske linije za sprečavanje nasilja u obitelji namijenjen potencijalnim počiniteljima nasilja. Primarni cilj djelovanja ove telefonske linije je prevencija počinjenja nasilja u obitelji u konkretnom trenutku, te zaštita žrtve bez obzira na spol i dob. Tijekom 2013.g. prestao je rad ove linije pomoći, i to od 1.7.2013. (do tada su zaprimljena 44 poziva u navedenoj godini). Nakon pet godina postojanja pokazalo se da su tu liniju puno češće koristile žrtve obiteljskog nasilja i građani općenito koji su htjeli s nekim porazgovarati o različitim životnim temama. A i takvih poziva unazad dvije godine bilo je

nekoliko desetaka godišnje. Dom "Duga - Zagreb" ima aktivnu liniju za žrtve obiteljskog nasilja u svom savjetovalištu te je zbog racionalizacije poslovanja odlučeno da "Dugin telefon" prestane raditi.

Dom "Duga - Zagreb" licenciran je i za provođenje psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji koji se realizira na izdvojenoj lokaciji ustanove (u 2013. upućeno je 209 počinitelja obiteljskog nasilja od strane nadležnih sudova, realizirana su 572 individualna susreta, dok je u grupni tretman uključeno 37 počinitelja). Dom je pristupačan osobama s invaliditetom.

U 2013. godini od **izvaninstitucionalnih usluga** žrtvama nasilja bile su dostupne usluge pet savjetovališta (savjetovalište Doma "Duga - Zagreb" i udruga "Autonomna ženska kuća Zagreb", "Ženska pomoć sada", "Ženska soba - Centar za seksualna prava" i udruge "B.a.b.e."). Pomoć i podršku u navedenim savjetovalištim tijekom 2013. zatražilo je 4143 osoba (u 99% slučajeva odrasle osobe, među kojima u 90% slučajeva žene), a održano je ukupno 7867 savjetovanja. Prosječan broj savjetovanja iznimno varira od gotovo deset savjetovanja (u udrugama koje pružaju usluge specijalističkog savjetovanja npr. za žrtve seksualnog nasilja) do samo jednog savjetovanja po osobi (udruge koje u velikom broju slučajeva pružaju usluge jednokratnog pravnog savjetovanja). U odnosu na 2012. godinu evidentiran je porast broja osoba koje su se obratile savjetovalištim kao i porast broja savjetovanja.

PRIORITETI:

- osigurati mehanizme višegodišnjeg financiranja skloništa čime se osigurava održivost postojećih smještajnih kapaciteta
- standardizirati mrežu usluga privremenog smještaja i podrške žrtvama nasilja u obitelji prema EU smjernicama/ustavno i dosljedno provoditi mjeru stambenog zbrinjavanja žrtava obiteljskog nasilja te zapošljavanja sukladno Zagrebačkoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji 2011. - 2016.
- izraditi analizu potreba za žrtve nasilja pripadnika seksualnih i rodni manjina i definirati razvoj mreže usluga; početno osigurati financiranje kampanja za promicanje jednakosti i usluge savjetovanja te osigurati edukaciju radi povećanja sigurnosti i uključivanja LGBT osoba.

Beskućnici

Beskućništvo je posljednjih nekoliko godina postalo jedan od značajnijih problema suvremenog svijeta. Procjenjuje se da u RH ima oko 700 beskućnika. Godine 2002. provedeno je Istraživanje o beskućništvu na području grada Zagreba pri čemu je evidentiran broj od 350 beskućnika. Izvještaj pruža podatke o socioekonomskim karakteristikama osoba koje su se u tom trenutku nalazile u situaciji beskućništva te pridonosi razumijevanju ovog fenomena u Hrvatskoj.

Godine 2008. ponovno je provedeno Istraživanje o beskućništvu u Zagrebu³⁸ kojim su obuhvaćena ukupno 123 korisnika Prenocišta Gradskog društva Crvenog križa Zagreb, Prenocišta Caritasa Zagrebačke nadbiskupije i Prenocišta samostana Misionarke ljubavi - Sestre Majke Terezije. Od ukupno 123 korisnika obuhvaćenih ovim istraživanjem ukupno je 111 muškaraca i 12 žena. Više od polovice ispitanika ima srednju stručnu spremu, a vrlo je mali udio onih s višim i visokim obrazovanjem. Ukupno je među ispitanicima 45 % radno sposobnih, većinu njih čine osobe koji nisu u partnerskoj vezi, a svega 6% ima bračnog

---

³⁸ Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom: "Beskućništvo: Pogled iz različitih perspektiva", 2012

partnera. Ukupno 55% ispitanika ima djecu. Najveći broj ispitanika bio je smješten u prenoćištu dulje od godinu dana, pri čemu je prosječna duljina smještaja 4,9 godina, a najdulji smještaj trajao je čak 19 godina.

S obzirom na to da se Hrvatska već nekoliko godina nalazi u ekonomskoj krizi koja sa sobom donosi čitav niz ekonomskih i socijalnih problema, sa sigurnošću se može pretpostaviti da je povećan broj osoba koje se nalaze u riziku od beskućništva. Ekonomska kriza u zemlji utjecala je na gubitak radnog mjesta velikog broja zaposlenih osoba te izrazito male mogućnosti za pronalaženje novog zaposlenja što utječe i na promjene socioekonomskih obilježja osoba u riziku od beskućništva. Zbog toga je potrebno kontinuirano analizirati potrebe beskućnika i istraživati fenomen beskućništva kako bi se osigurale usluge koje bi na primjeren način zadovoljile promjene ove skupine u riziku.

Zakon o socijalnoj skrbi iz 2011. godine (Narodne novine 57/11) prvi je put utvrdio beskućnike kao kategoriju korisnika socijalne skrbi kojima se osigurava privremeni smještaj na temelju uputnice centra za socijalnu skrb.

U cilju osiguranja privremenog smještaja beskućnika Grad Zagreb je 2010. godine Gradskom društvu Crvenog križa Zagreb dodijelio na korištenje objekte na lokaciji Kosnica bb te osigurao sredstva za prilagodbu ovih objekata za smještaj beskućnika.

U navedenom prenoćištu Gradskog društva Crvenog križa Zagreb (u daljnjem tekstu: prenoćište) pružaju se sljedeće usluge: prihvata koji uključuje i procjenu psihofizičkog i socijalnog statusa, smještaj, cjelodnevni boravak, prehrana, održavanje osobne higijene, osnovna medicinska njega, različite edukativne, sportske i kreativne aktivnosti u svrhu provođenja slobodnog vremena te usluge informiranja i savjetovanja. Ukupni kapacitet prenoćišta iznosi 130 korisnika, s mogućnošću povećanja na 170 u izvanrednim uvjetima kao što su vremenske ili druge prirodne nepogode, a zaposleno je ukupno 15 osoba. Tijekom 2011. i 2012. godine prosječno je smješteno bilo 125 korisnika godišnje.

U prenoćištu tijekom rujna 2012. godine registriran je povećan udio mladih do 30 godina života među smještenim korisnicima, među kojima 35% žena. Također, ukupno je među korisnicima bilo šestoro mladih od 25 godina. U vezi s ovim podatkom važno je razmotriti mogućnosti za smještaj mladih u organizirane oblike stanovanja uz prioritarno ostvarivanje mogućnosti za zapošljavanje.

Osim prenoćišta uslugu smještaja beskućnika pruža i Caritas Zagrebačke nadbiskupije, prihvatilište u Rakitju s kapacitetom za smještaj do 40 korisnika. Osim smještaja u prihvatilištu se osigurava prehrana, pomoć u odjeći, obući i higijeni, reguliranje zdravstvene i socijalne zaštite, pomoć pri ishođenju dokumenata, savjetovanje, upućivanje u medicinske ustanove te razni oblici društvenih i radnih aktivnosti.

Također, projekt Dnevnog boravka za beskućnike provodi Udruga "RCCG Dom nade" osnovana u ožujku 2012. godine s ciljem identificiranja potreba lokalne zajednice i pokretanja inicijativa za pomoć najpotrebitijima. Ovaj dnevni boravak otvoren je početkom travnja 2014., a dnevno može primiti do 15 beskućnika kojima su na raspolaganju troje stručnih djelatnika za pružanje psihosocijalne podrške i nekoliko volontera. Temeljni projekt Udruge "RCCG Dom nade" obuhvaća različite radionice, individualna i grupna savjetovanja, instrukcije, pomoć u traženju zaposlenja i slične aktivnosti namijenjene beskućnicima, a dostupne su im uz simboličnu mjesečnu članarinu od 10,00 kn. U provedbi aktivnosti Udruga surađuje s Volonterskim centrom Zagreb, Hrvatskom mrežom za beskućnike te je dio mreže za beskućnike zajedno s Crvenim križem Grada Zagreba, Zagrebačkim Caritasom i udrugom Ulični suputnik.

Iz navedenoga razvidno je da postoji deficit u socijalizacijskim i rehabilitacijskim uslugama koje bi bile usmjerene na psihosocijalnu podršku i osnaživanje beskućnika za samostalni život te njihovo uključivanje na tržište rada. Također važno je voditi računa o činjenici da postojeći oblik smještaja u prenoćištima nije vremenski ograničen po čemu ima

karakteristike trajnog smještaja, a što ne potiče korisnike na izlazak iz prenoćišta već doprinosi njihovoj socijalnoj isključenosti.

S druge pak strane novim Zakonom definiran je privremeni smještaj u kriznim situacijama (koji se između ostaloga odnosi na beskućnike, a prema kojem privremeni smještaj može trajati najduže 6 mjeseci, iznimno do godinu dana).

Zbog toga bi bilo opravdano izraditi dodatnu procjenu potreba ove korisničke skupine te u sklopu prenoćišta i suradnjom s drugim pružateljima osigurati usluge koje će biti umjerene na rehabilitaciju i osnaživanje za samostalni život. Dobar primjer poticanja socijalnog uključivanja beskućnika je suradnja pojedinih ustanova i udruga preko kojih se beskućnicima omogućuje uspostavljanje novih kontakata i širenja socijalne mreže.

PRIORITETI:

- provoditi periodična istraživanja o pojavama beskućništva osobito s obzirom na utjecaj ekonomske krize i visoku nezaposlenost u zemlji
- uspostaviti strateška partnerstva sa svim pružateljima usluga za beskućnike te izraditi dodatne procjene potreba beskućnika radi osiguravanja primjerenih stambeno-socijalno-tretmanskih programa usmjerenih na osnaživanje za samostalni život i uključivanje na tržište rada
- osigurati kapacitet za do 30 korisnika u do 10 stambenih zajednica za mlade u beskućništvu.

Osobe ovisne o drogama i alkoholu

Jedan od najvećih javnozdravstvenih problema u Hrvatskoj i Zagrebu je problem ovisnosti o drogama. Zadnjih godina pojačan je trend sve veće prisutnosti sintetičkih psihoaktivnih tvari, a uzimanje droga često je povezano i s drugim rizičnim ponašanjima ili ovisnostima (pušenje, alkohol, igre na sreću, lijekovi) te nizom medicinskih, društvenih i psiholoških problema.

U 2012. u zdravstvenim ustanovama RH registrirano je 7.855 osoba liječenih zbog ovisnosti o drogama, a od toga 1.120 osoba liječilo se prvi put. Zbog zlouporabe opijata u 2012. na liječenju je bilo 6.357 osoba.

Broj osoba liječenih od ovisnosti o drogama u Zagrebu iznosi 2310, a prvi put na liječenju nalazilo se 365 osoba od toga 62 osobe zbog ovisnosti o heroinu.

U 2012. godini prosječna dob liječenih muškaraca bila je 33,1 godine, a žena 31,8 godina. Prosječna dob prvog uzimanja sredstva ovisnosti je 16 godina, a uzimanja heroina 20,1 godina. Prosječna dob prvog javljanja na tretman je 24,9 godina.

Grad Zagreb sufinancira Program izvanbolničkog liječenja ovisnosti pri Zavodu za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar". U 2012. u tretmanu bilo 1.410 osoba ovisnih o drogama. Izvanbolnički program liječenja obuhvaća individualno/psihijatrijsko/medicinski tretman, provedbu mjera obvezatnog liječenja prema odluci nadležnog suda, testiranje urina na prisutnost psihoaktivnih tvari, aktivnosti usmjerene na prevenciju HIV infekcije, infekcije hepatitisom B i C.

Od izvaninstitucionalnih pružatelja usluga, prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, na području Zagreba, registrirana je samo jedna pravna osoba koja obavlja djelatnost socijalne skrbi bez osnivanja doma za osobe ovisne o drogama i drugim opojnim sredstvima, a to je Udruga Pet plus. U 2011., udruga je na skrbi imala 23 korisnika za koje je ukupne troškove podmirivala država. Udruga pruža usluge stambene zajednice uz podršku te se bavi socijalnim poduzetništvom u svrhu zapošljavanja bivših ovisnika o drogama. Stambena zajednica i program socijalnog poduzetništva nalazi se u Novom Zvečevu. Stambena zajednica ima kapacitet od 10 korisnika, a u okviru njezina djelovanja provodi se program rehabilitacije i društvene integracije. U provedbi programa sudjeluju i rehabilitirani

bivši ovisnici. U Zagrebu, udruga pruža usluge savjetovanja i upućivanja na tretman, informiranja i savjetovanja obitelji ovisnika kao i pomaganje u prilagodbi (resocijalizaciji) liječenih ovisnika.

Da bi se što bolje mogao planirati razvoj mreže usluga za osobe ovisne o drogama potrebno je dodatno prikupiti informacije o postojećim pružateljima te kapacitetima i obuhvatu korisnika. Zbog rastućeg broja konzumenata sredstava ovisnosti, ali i zbog pojave novih oblika ovisnosti (kockanje, ovisnost o novim tehnologijama) postojeće usluge nisu dovoljno razvijene te postoji deficit i tretmanskih i rehabilitacijskih usluga.

Podaci Svjetske zdravstvene organizacije govore da su u Hrvatskoj bolesti povezane s alkoholom za muškarce druge po redu (nakon pušenja duhana) rizični čimbenik koji je odgovoran za 14,2% ukupnog opterećenja bolešću. Za žene je alkohol na petom mjestu, s udjelom od 4,3% u ukupnom opterećenju bolešću. Prema bazi podataka Svjetske zdravstvene organizacije registrirana potrošnja čistog alkohola u populaciji starijoj od 15 godina u Hrvatskoj bila je 2003. godine oko 12,3 litara po stanovniku te je bila slična potrošnji u Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj, a nešto viša od potrošnje zabilježene kao prosjek zemalja Europske regije i EU.

Prema istraživanju Europskog projekta školskih anketa o alkoholu i drogama (u daljnjem tekstu: ESPAD) trendovi učestalosti pijenja adolescenata su u porastu. U 2010. godini gotovo polovica dječaka (44%) i svaka četvrta djevojčica (26%) u dobi od 15 godina izjavljuju da su se u životu opili dva puta ili više. Srednja dob u kojoj su djeca koja imaju 15 godina prvi je put pila alkohol s 12,8 godina za dječake i 13,3 godina za djevojčice, a srednja dob prvog opijanja je bila 13,7 godina za dječake i 14,0 za djevojčice. Prema varijabli pijenja alkohola barem jednom tjedno, hrvatska su djeca u 2010. godini na četvrtom mjestu u dobi od 15 godina, na istom mjestu u dobi od 13 godina i na šestom mjestu za jedanaestogodišnjake (od 38 zemalja u kojima je provedeno istraživanje). U Zagrebu tjedno ili češće vino pije 14% dječaka, a u Hrvatskoj 23%. Osobito zabrinjava činjenica da 12% dječaka, u dobi od 13 godina, izjavljuje da pije vino najmanje jednom tjedno ili češće, zbog čega je potrebno širiti mrežu preventivnih programe za djecu i njihove roditelje već od nižih razreda osnovne škole.

U Hrvatskoj ima oko 250.000 ovisnika o alkoholu, s tim da broj žena alkoholičarki stalno raste. U Hrvatskoj omjer broja muškaraca i žena posljednjih desetak godina iznosi oko 3,6:1. Alkoholizam ima izrazito negativan utjecaj na cijelu obitelj, osobito na djecu, a kao rizičan čimbenik u obiteljskoj dinamici može dovesti i do međugeneracijskog prijenosa ovisničkih oblika ponašanja. Na području Zagreba djeluje 76 klubova liječenih alkoholičara, za rad kojih financijsku podršku osigurava Grad. S obzirom na to da se radi o izrazito malim novčanim sredstvima (5.500 kn po klubu) može se zaključiti kako klubovi djeluju na volonterskoj osnovi te da uključuje veliki angažman bivših ovisnika o alkoholu. Budući da se radi o kompleksnoj problematici, tretmanu koji je dugoročan i u koji se uključuje cijela obitelj, potrebno je u suradnji s zdravstvenim ustanovama izraditi planove širenja mreže klubova te drugih usluga tretmana i rehabilitacije za osobe ovisne o alkoholu.

U ožujku 2013. donesen je Akcijski plan za suzbijanje štetne uporabe alkohola u Gradu Zagrebu za razdoblje 2013. - 2016. (Službeni glasnik 6/13), dok je u tijeku donošenje Akcijskog plana za prevenciju i suzbijanje zlouporabe droga i drugih oblika ovisnosti za razdoblje 2014.-2016.

Usluge za azilante, strance pod supsidijarnom zaštitom i strance pod privremenom zaštitom RH

Prema podacima Centra u 2011. u njihovoj je evidenciji bilo ukupno 107 tražitelja azila i 8 azilanata te 4 stranca pod supsidijarnom zaštitom Republike Hrvatske, koji su ostvarivali neki oblik pomoći ili usluge.

Najčešći oblik pomoći koju su ostvarivali tražitelji azila je pravo na novčanu pomoć u iznosu od 20% osnovice. Tu vrstu pomoći ostvarilo je 84% (97) osoba. Azilanti su ostvarili pravo na pomoć za uzdržavanje (11), pravo na jednokratnu pomoć (5) i pomoć za podmirenje troškova stanovanja (2).

Stranci pod supsidijarnom zaštitom u Republici Hrvatskoj koristili su se pravom na pomoć za uzdržavanje (4), pravom na jednokratnu novčanu pomoć (4) i pomoć za podmirenje troškova stanovanja (3). Uslugu smještaja ostvarilo je 4 azilanata i 1 osoba pod supsidijarnom zaštitom. Prehranu u pučkoj kuhinji osigurana je za 3 azilanta i 4 osobe pod supsidijarnom zaštitom u Republici Hrvatskoj.

Za potrebe smještaja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom Centar je u ožujku 2013. dobio na korištenje 6 stanova od Ministarstva socijalne politike i mladih. U stanove se smještaju azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom kojima je pravo na smještaj priznato rješenjem nadležnog centra za socijalnu skrb.

Izvaninstitucionalne usluge za azilante na području Grada Zagreba pruža Centar za mirovne studije koji osigurava brojne usluge usmjerene na olakšavanje socijalne integracije i osnaživanje azilanata, kao što su informiranje, tečaj hrvatskog jezika, pravna pomoć, pomoć pri zapošljavanju, psihosocijalni tretman, pomoć djeci u učenju, sportske aktivnosti te obuka azilanata za integracijskog pomoćnika. Među brojnijim uslugama ostvarenima u 2011. godini su informiranje, pravna pomoć i učenje jezika dok je manji obuhvat uslugama psihosocijalnog tretmana i pomoć djeci u učenju.

Također, izvaninstitucionalne usluge za azilante pruža i Hrvatski Crveni križ, i to usluge psihosocijalnog tretmana, pravne pomoći i pomoći pri zapošljavanju.

U proširenju mreže socijalnih usluga za azilante, strance pod supsidijarnom zaštitom države i strance pod posebnom zaštitom države potrebno je poboljšati suradnju s udrugama da bi se povećala mogućnost integracije i povećao kapacitet udruga za pružanje usluga azilantima. U razvoju mreže usluga za azilante potrebno je primijeniti tzv. teritorijalni pristup koji uključuje suradnju službenika zaduženih za socijalnu politiku sa članovima zajednice, pružateljima usluga i građanskim inicijativama. Kada su usluge i podrška dostupni na razini gradskih četvrti, socijalno uključivanje je moguće poticati tako da se građanima daje prilika za suradnju o pitanjima važnim za zajednicu. Gradske službe i vijeća gradskih četvrti u dobroj su poziciji da olakšaju procese koji identificiraju lokalne potrebe, prednosti, probleme i resurse za rješavanje pitanja s kojima se suočavaju pojedine četvrti i određene zajednice s posebnim interesima (npr. etničke grupe ili useljenici).

Primjer teritorijalnog "kvartovskog" pristupa identificiranju potreba nastao je na inicijativu Centra za mirovne studije, a povodom prosvjeda stanovnika naselja Dugava oko otvaranja Prihvatilišta za tražitelje azila (u Gradskoj četvrti Novi Zagreb - istok). Na prijedlog Centra za mirovne studije i sudionika sastanka stanovnika naselja Dugava, trebalo bi podržati izgradnju *Interkulturalnog centra za socijalno uključivanje - Dugave*, prostora interkulturalne razmjene između lokalnog stanovništva i tražitelja azila, kao izvorišta kreativnih ideja programa socijalnog uključivanja i kulturnih sadržaja te u sklopu šireg koncepta *reurbanizacije* Novog Zagreba (započetog izgradnjom MSU-a). Projekt je prepoznat kao jedan od mogućih prioriteta Grada Zagreba koji bi imao velike izgleda za financiranje kombiniranog projekta razvoja programa i socijalne infrastrukture iz strukturnih fondova ERDF i ESF.

PRIORITETI:

- istražiti stanje i potrebe azilanata na području Grada Zagreba
- osigurati uvjete za privremeno stambeno zbrinjavanje azilanata
- osigurati uvjete za integraciju azilanata.

Djeca oboljela od malignih bolesti - usluge u zdravstvu

Krijesnica - udruga za pomoć djeci i obiteljima suočenim s malignim bolestima (u daljnjem tekstu: Udruga Krijesnica) pruža usluge djeci oboljeloj od malignih bolesti i članovima njihovih obitelji. S obzirom na to da se u Zagrebu nalaze glavni zdravstveni centri koji pružaju liječničku skrb za ovu djecu te da na liječenje dolaze djeca iz svih hrvatskih krajeva, Udruga Krijesnica svoje usluge pruža i djeci iz drugih županija.

Udruga Krijesnica raspolaže s dva trosobna stana u kojima djeca i njihovi roditelji/skrbnici mogu biti smješteni za vrijeme trajanja liječenja. U situacijama kad su smještajni kapaciteti Krijesnice popunjeni, udruga osigurava posredovanja u smještaju korisnika u Caritasovu kuću u Vukomercu ili smješta korisnike u druge stanove nevladinih organizacija s kojima surađuje. Djeca oboljela od malignih bolesti s područja grada i njihovi roditelji/skrbnici mogu se koristiti uslugama kratkoročnog smještaja u prostorijama Udruge Krijesnica, ukupnog kapaciteta 2 obitelji i dnevni boravak, kapaciteta 29 obitelji.

Osim usluga smještaja udruga je razvila čitav niz usluga usmjerenih na podršku djeci i njihovim roditeljima/skrbnicima. Suradnjom s gradskom upravom i gradskim komunalnim organizacijama udruga može osigurati pogodnosti koje olakšavaju liječenje njihovih korisnika iz Zagreba, kao što je povlaštena cijena parkirne karte te korištenje ZET-ovih socijalnih pokaza.

Grad Zagreb je za smještaj roditelja oboljele djece osigurao 10 stanova za privremeni smještaj roditelja čija djeca se liječe na onkološkim odjelima u Gradu Zagrebu te prostor za djelovanje Udruzi Sanus iz Splita. Za nadolazeće razdoblje planira se osnovati Ustanova za smještaj i psihosocijalno savjetovanje roditelja u suradnji Grada Zagreb i Zaklade Sierra.

Udruge - strateški partneri u provedbi socijalne politike Grada Zagreba

S obzirom na politiku zaštite ljudskih prava i očekivane reforme sustava obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, zapošljavanja, udruge zauzimaju sve značajnije mjesto u procesu deinstitutionalizacije i decentralizacije te širenja mreže socijalnih usluga. Analiza prikupljenih podataka o radu udruge na području Grada Zagreba pokazuje da se one javljaju kao pružatelji brojnih izvaninstitucionalnih usluga za sve korisničke skupine.

U svibnju 2014. godine u Registru udruge Republike Hrvatske bilo je 60 000 udruge, od čega ih je u Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba registrirano 12 114.

Među programskim uslugama značajno su razvijene usluge za djecu s teškoćama u razvoju i odrasle osobe s invaliditetom, a najčešće iste udruge pružaju usluge i za jednu i za drugu korisničku skupinu. Usluge ovih udruge obuhvaćaju visoko individualizirane oblike podrške i niz rekreacijskih, kulturnih i društvenih aktivnosti. Tako širok spektar usluga ima velik obuhvat, oko 2 100 djece s teškoćama u razvoju i mladih osoba s invaliditetom te čak 9 500 odraslih osoba s invaliditetom. Kapaciteti udruge su vrlo raznoliki. Veći je kapacitet za obuhvat korisnika kod usluga za odrasle osobe s invaliditetom (Udruga slijepih Zagreb, Udruga invalida rada, Društvo multiple skleroze Grada Zagreba i Savez gluhih i nagluhih Grada Zagreba), dok kod djece s teškoćama u razvoju udruge pružaju širu lepezu ciljanih usluga i terapijskih programa.

Udruge koje na području Grada Zagreba djeluju na prevenciji i tretmanu poremećaja u ponašanju obuhvaćaju svojim uslugama značajan broj djece i mladih. Nekoliko je udruge koje

provode usluge savjetovališta za obitelji u riziku kao i usluge podrške djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Među udrugama koje se bave žrtvama nasilja usluge obuhvaćaju psihosocijalnu i pravnu pomoć (osobno individualno savjetovanje i savjetovanje preko SOS dežurnih telefona), a pojedine udruge (2) pružaju i usluge skloništa za žene i djecu žrtve nasilja. Također, udruge pružaju i usluge starijim i nemoćnim osobama među kojima se većina odnosi na pomoć u kući ili na usluge organiziranog provođenja slobodnog vremena.

Osim kao pružatelji usluga različitim skupinama korisnika, udruge u Gradu Zagrebu često djeluju i kao provoditelji preventivnih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama. Pri tome se udruge pojavljuju kao pružatelji preventivnih programa na trima razinama odgojno-obrazovnog sustava - predškolskoj, osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj.

Najzastupljeniji program u predškolskim ustanovama je *Prevenција zlostavljanja djece* primjenom CAP programa, a provodi se na području gradskih dijelova: Centar, Medveščak, Dubrava, Novi Zagreb, Podsljeme i Maksimir. Pojedine su udruge iskoristile mogućnost koju propisuje Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju kojim je omogućeno da budu osnivači ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja ako zadovoljavaju propisane uvjete. Dobar primjer je i verificiran kraći predškolski program za djecu iz socijalno depriviranih obitelji koji provodi udruženje "Djeca prva" na području Grada Zagreba. Od ostalih programa značajni su i programi namijenjeni roditeljima, ponajprije o odgovornom roditeljstvu. U osnovnim školama udruge se javljaju najčešće kao pružatelji preventivnih programa kojima je obuhvaćen velik broj učenika (ukupno oko 11 000 sati godišnje) i roditelja. Programi se provode na području cijelog Grada Zagreba, a najzastupljenije četvrti su Novi Zagreb, Trešnjevka i Dubrava, a najčešće su u vezi s građanskim odgojem i ljudskim pravima, prevencijom nasilja i prevencijom ovisnosti. U manjem opsegu udruge provode i programe rodne ravnopravnosti i prevencije trgovanja ljudima. U srednjim školama u 2011. udruge su različitim programima obuhvatile oko 3.500 učenika (ukupno oko 800 sati godišnje). Najzastupljeniji su programi prevencije ovisnosti i rizičnih ponašanja koji nisu usmjereni samo na opću populaciju srednjoškolaca, nego i na specifične skupine kao što su mladi sa smanjenim mentalnim sposobnostima te osobe s invaliditetom. Manje zastupljeni su ponovno preventivni programi spolnog odgoja, rodne ravnopravnosti, prevencije trgovanja ljudima, ali i programi usmjereni na razvoj volonterstva. Preventivnim programima u srednjim školama najbolje su pokriveni gradski dijelovi Centar, Trešnjevka i Novi Zagreb.

Duži niz godina usluge za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi i za djecu s poremećajem u ponašanju osiguravaju udruge: Hrabri telefon, Igra, Ambidekster, Djeca prva, Udruga roditelja Korak po korak, Društvo za psihološku pomoć, Forum za slobodu odgoja, Pragma, Rehabilitacijski centar za stres i traumu, Poticaj itd. Veći dio ovih udruga provodi i preventivne programe u odgojno-obrazovnim ustanovama u gradu, i to za sve dobne skupine djece od predškolske do srednjoškolske dobi. Kod ostalih korisničkih skupina udruge se kao pružatelji usluga javljaju u značajnije manjem broju, ali imaju važnu ulogu zbog razvoja inovacija u pružanju usluga te uspostavljanju suradničkih odnosa s gradskom upravom i javnim ustanovama radi zadovoljavanja potreba korisnika (Prisutnost, Gradsko društvo Crvenog križa, HUHIV).

Većina udruga, neovisno o korisničkoj skupini, pruža usluge za korisnike s područja cijelog grada, a jedan dio udruga za odrasle osobe s invaliditetom osigurava usluge i za korisnike bivšeg zagrebačkog prstena, odnosno Zagrebačke županije. S obzirom na veličinu grada i potrebe stanovništva, u daljnjem širenju mreže izvaninstitucionalnih usluga potrebno je voditi brigu o jednakomjernoj zastupljenosti usluga na pojedinim gradskim područjima, vodeći se principom teritorijalne zastupljenosti. Takav bi način osigurao veću dostupnost usluga korisnicima, bolju mogućnost usklađivanja poslovnih i obiteljskih obveza te bi se smanjila mogućnost eventualnih preklapanja u kapacitetima pružatelja. Također, u idućem strateškom razdoblju potrebna je veća usmjerenost udruga na međusobnu suradnju i

partnerstva, osobito s aspekta trenutačno ipak nedostatnih kapaciteta za povlačenje sredstava iz europskih strukturnih fondova.

Posljednjih godina raste broj inicijativa i broj udruga koje štite prava socijalno obespravljenih i/ili siromašnih skupina građana, iako se radi o heterogenim skupinama građana koje reprezentiraju i različitim problemima, jedinstveno je da ti problemi nisu u dovoljnoj mjeri prepoznati od strane države te da su u svom fokusu djelovanja drugačije od udruga za ljudska prava koje djeluju u okviru Kuće ljudskih prava. Osim udruge Potrošač, koja djeluje duže vrijeme, osnovana je i Udruga Franak, koja je postala prepoznatljiva široj javnosti. Obje udruge nastale su radi zaštite društvenih skupina pogođenih tranzicijom društva od socijalističkog ka kapitalističkom modelu ekonomije, ispunjavajući prostor zaštite obespravljenih zbog problema koji u prethodnom sustavu nisu ni postojali u značajnoj mjeri (kreditu u švicarskim francima) ili nisu bili dovoljno prepoznati (prava potrošača).

Tradicionalno prisutne organizacije Caritas i Crveni križ, najveće su organizacije koje se sustavno bave praćenjem i smanjenjem siromaštva, uz konkretne projekte za siromašne obitelji i pojedince preko nacionalnih projekata i kampanja kao i u Gradu Zagrebu. U zadnje vrijeme djeluje i niz drugih, manjih udruga koje se bave problemima siromašnih i siromaštva, a odnedavno je zamjetan i trend otvaranja socijalnih trgovina. Prvi tzv. socijalni dućan otvoren je u Zagrebu, u naselju Gajnice. Otvorili su ga Caritas Zagrebačke nadbiskupije i trgovački lanac Lidl. Taj je lanac zasad jedini koji će trgovinu svakodnevno opskrbljivati raznim namirnicama, a u Caritasu se nadaju da će potrebe siromašnijih obitelji uskoro prepoznati i ostali trgovački lanci. Prostor je nazvan "Socijalna košarica - podjela pomoći u naravi". Pomoć će preko Caritasa besplatno dobivati oko dvije tisuće zagrebačkih obitelji slabijega imovnog stanja. Zasad je planirana podjela jednom mjesečno, a ako se donacije povećaju, namirnice će se moći dijeliti i češće. Mreža pomoći kroz ovaj vid trgovina ipak značajno ovisi o donatorima prehrambenih proizvoda, koje u većim količinama mogu donirati samo proizvođači i trgovci.

Caritas Zagrebačke nadbiskupije pokrenuo je i projekt "Korak za život" također u Gajnicama, gdje su za obitelji slabijeg imovinskog stanja osigurali odjeću, obuću, higijenske potrepštine te opremu za novorođenčad i djecu manjeg uzrasta.

5. Strateški ciljevi i prioritete Socijalnog plana Grada Zagreba 2014. - 2020.

Glavni ciljevi i prioritete Socijalnog plana Grada Zagreba usklađeni su s ciljevima strategije Europa 2020. i Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014. - 2020. te će biti redovito evaluirani.

Usklađenost s nacionalnim i EU strateškim dokumentima, ključna je podloga za mogućnost korištenja sredstava iz EU fondova. Temeljem analize stanja na području Grada Zagreba te identificiranih prioriteta na radionicama i konzultacijskim sastancima tijekom socijalnog planiranja identificirana su **četiri glavna strateška cilja do 2020.**

Strateški cilj 1.

Smanjiti nezaposlenost u Gradu Zagrebu, jačati lokalne strategije zapošljavanja, partnerstva u zapošljavanju i socijalno poduzetništvo te povećati ukupno sudjelovanje na tržištu rada uzimajući u obzir prioritetne skupine za zapošljavanje: mlade i dugotrajno nezaposlene

PRIORITETI:

- povećati ukupnu zaposlenost u Gradu Zagrebu do 2020., aktivnim mjerama poticanja poduzetništva i učinkovite lokalne strategije zapošljavanja
- intenzivirati provedbu mjera aktivnog zapošljavanja sukladno strategiji Europa 2020. i nacionalnim mjerama zapošljavanja u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje te partnerskim programima iz EU fondova
- poticati socijalno poduzetništvo i socijalnu ekonomiju u Gradu Zagrebu radi postizanja boljih rezultata u zapošljavanju i razvoju mreže usluga u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti
- povećati mogućnost za veću zapošljivost određenih skupina zanimanja razvojem financijski održivog sustava socijalnih usluga, odnosno povezati mjere zapošljavanja i poticanja zapošljavanja s pomagačkim zanimanjima i prioritetima mreže socijalnih usluga - razvoj i sufinanciranje integriranih usluga, dnevnih oblika skrbi i prioritetnih izvaninstitucionalnih usluga u zajednici
- uskladiti aktivne mjere zapošljavanja i socijalne zaštite radno sposobnih korisnika naknada iz sustava socijalne skrbi uključivanjem u javne radove i aktivnim traženjem zaposlenja uz ograničenje vremenskog perioda primanja pomoći
- povećati zapošljavanja nezaposlenih osoba s većim rizikom socijalne isključenosti; osoba u sustavu socijalne skrbi, mladih bez roditeljske skrbi, mladih s poremećajem u ponašanju, osoba s invaliditetom, nezaposlenih branitelja, osoba romske nacionalnosti, osoba u postpenalnoj situaciji, liječenih ovisnika i sl.
- izraditi projekte za poticanje zapošljavanja skupina kojima prijete socijalna isključenost radi sudjelovanja na natjecajima europskih strukturnih fondova
- razvijati obrazovne programe i usluge za poticanje zapošljavanja (uključujući startup-ove, hub-ove i druge oblike potpore samozapošljavanja i poduzetništva)
- nastaviti s razvojem subvencija i poticaja za zelene, digitalne poslove i poslove kreativne industrije te stvarati "zelena" radna mjesta za nezaposlene mlade

Nositelji: *Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo i druga nadležna gradska upravna tijela, Hrvatski zavod za zapošljavanje Područni ured Zagreb, Centar za socijalnu skrb Zagreb, ustanove za obrazovanje odraslih i drugi*

Strateški cilj 2.

Smanjiti broj osoba koje žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti učinkovitom kombinacijom novčanih pomoći i osiguranja visokokvalitetnih usluga, širiti spektar socijalnih usluga u zajednici za prioritetne korisničke skupine u sustavu socijalne skrbi

PRIORITETI:

- osigurati provedbu analiza i praćenja siromaštva te mjere prilagođavati aktualnim društvenim uvjetima (npr. kriza i rastuća nezaposlenost)
- redefinirati postojeća prava i usluge prema ciljanim korisničkim skupinama u sustavu socijalne skrbi Grada Zagreba temeljem analize korisnika socijalnih prava i usluga i evaluacije provedenih mjera
- osnažiti sustav kontrole korisnika socijalnih prava uz stvaranje uvjeta za informatičko umrežavanje na svim razinama
- smanjiti ili potpuno iskorijeniti siromaštvo djece i mladih u Gradu Zagrebu (smanjiti ili prepoloviti udio djece do 15 godina koja žive ispod linije siromaštva na razinu ispod 3% do 2020.)
- razvijati politiku socijalnog stanovanja koja uključuje dostupnost usluga stanovanja za razvoj integriranih usluga socijalnog uključivanja, transformaciju ustanova socijalne skrbi i deinstitutionalizaciju u Gradu Zagrebu do 2020.
- osigurati stambene kapacitete u Gradu Zagrebu za potrebe različitih skupina korisnika u sklopu politike deinstitutionalizacije i transformacije ustanova i Akcijskog plana deinstitutionalizacije
- osigurati alternativne oblike skrbi u slučaju kriznih situacija (elementarne nepogode, klizišta i sl.) za obitelji i djecu
- jačati participativni pristup, kapacitete zajednice i gradskih četvrti za povećan doprinos socijalnom uključivanju i suzbijanju siromaštva

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada i druga nadležna gradska upravna tijela, Centar za socijalnu skrb Zagreb, ustanove socijalne skrbi, organizacije civilnog društva i drugi

Razvoj mreže usluga za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi

PRIORITETI:

- koordinirati mrežu pružatelja usluga na lokalnoj razini, širiti mrežu socijalnih usluga i preventivnih i tretmanskih programa podrške obitelji, imajući u vidu teritorijalnu zastupljenost usluga po gradskim četvrtima
- razvijati i širiti mrežu alternativnog smještaja i skrbi za djecu
- povećati kapacitete udomiteljskih obitelji i poticati udomiteljstvo na području Grada Zagreba
- postupno smanjivati broj institucionalizirane djece za 20% godišnje i smještati ih u udomiteljske obitelji
- standardizirati kvalitetu pružatelja socijalnih usluga te poticati strateška partnerstva s izvaninstitucionalnim pružateljima socijalnih usluga
- poticati razvoj programa usmjerenih na pripremu mladih za izlazak iz ustanova i programa podrške mladima, uključujući i stambene zajednice za mlade radi osiguravanja stambenog zbrinjavanja mladih nakon izlaska iz institucionalne skrbi

Nositelj: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada i druga nadležna gradska upravna tijela, ustanove socijalne skrbi, organizacije civilnog društva, nadležna tijela državne uprave

Razvoj mreže usluga za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju

PRIORITETI:

- smanjiti broj institucionalizirane djece i mladih s poremećajima u ponašanju
- razviti mrežu specijaliziranih udomiteljskih obitelji
- osigurati stručnu podršku udomiteljima preko mobilnih timova
- povećati mrežu organiziranog stanovanja za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju
- širiti mrežu izvaninstitucijskih usluga za djecu i mlade s poremećajima u ponašanju
- jačati sustav pružatelja socijalnih usluga u zajednici namijenjenih djeci i mladima u suradnji s organizacijama civilnog društva

Nositelj: ustanove socijalne skrbi, Centar za socijalnu skrb Zagreb, nadležna gradska upravna tijela, organizacije civilnog društva, nadležna tijela državne uprave

Razvoj mreže usluga za odrasle osobe s mentalnim oštećenjem

PRIORITETI:

- proširiti mrežu usluga izvaninstitucijske skrbi (podrške) za obitelji psihički oboljelih (usluge dnevnog boravka, patronaže, pomoći i njege u kući, savjetovanja)
- osigurati uvjete za razvoj organiziranog stanovanja s najmanje 5 stambenih zajednica do 2020.
- razvijati strateška partnerstva na području zbrinjavanja osoba s psihičkim smetnjama
- osigurati podršku programima organizacija civilnog društva i privatnim pružateljima usluga osobama s mentalnim oštećenjem
- razvijati specijalizirano udomiteljstvo i obiteljske domove

Nositelj: ustanove socijalne skrbi, Centar za socijalnu skrb Zagreb, nadležna gradska upravna tijela i tijela državne uprave, organizacije civilnog društva

Razvoj mreže usluga za starije i nemoćne osobe

PRIORITETI:

- osigurati više smještajnih kapaciteta do 5% pokrivenosti starije populacije u gradu Zagrebu do 2020., s naglaskom na korisnike u potrebi za dugotrajnom skrbi
- osigurati adaptacije prostora u gradskim domovima za starije osobe u svrhu otvaranja odjela za skrb o oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencije
- poticati razvoj drugih oblika stambenog zbrinjavanja za starije od 65 koji su funkcionalno sposobni (udomiteljstvo, organizirano stanovanje, obiteljski domovi)
- povećati dostupnost usluga pomoći i njege u kući na obuhvat od 5% udjela starijih od 65 godina u gradu Zagrebu
- standardizirati usluge za starije i osigurati implementaciju Standarda kvalitete socijalnih usluga kod svih pružatelja socijalnih usluga
- osigurati stručnu podršku, edukaciju i superviziju djelatnika obiteljskih domova te udomiteljskih obitelji (smanjenje broja korisnika uz povećanje kvalitete i nadzora)
- razvoj kompetencija i upravljačkih praksi te strategije domova za starije i nemoćne osobe

Nositelji mjera: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i druga nadležna gradska upravna tijela, Centar za socijalnu skrb Zagreb, ustanove socijalne skrbi, nadležna tijela državne uprave, organizacije civilnog društva

Razvoj mreže usluga za žrtve obiteljskog nasilja

PRIORITETI:

- standardizirati mrežu usluga privremenog smještaja i podrške za žrtve nasilja u obitelji te osigurati optimalnu mrežu institucijskih i izvaninstitucijskih usluga za žrtve nasilja prema smjernicama EU (skloništa, savjetovaništa, dežurni SOS telefoni i sl.)
- poticati umrežavanje i suradnju svih pružatelja usluga za žrtve nasilja u obitelji radi povećanja iskoristivosti postojećih kapaciteta
- provoditi mjere senzibilizacije zajednice za problematiku nasilja u obitelji te osigurati informiranje žrtava nasilja o njihovim pravima
- osigurati uvjete za provođenje usluge psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, sukladno postojećim potrebama, vodeći se principom dostupnosti usluge u lokalnoj zajednici

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i druga nadležna gradska upravna tijela, organizacije civilnog društva, tijela nadležna za postupanje sukladno Protokolu o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji

Razvoj mreže usluga za beskućnike

PRIORITETI:

- izraditi procjene potreba beskućnika i uspostaviti koordinirano praćenje potreba za smještaj i skrb o beskućnicima
- osigurati dostatne kapacitete za smještaj beskućnika u prihvatilišta
- uspostaviti strateška partnerstva sa svim pružateljima usluga za beskućnike radi osiguravanja primjerenih stambeno-socijalno-tretmanskih programa usmjerenih na osnaživanje za samostalni život i uključivanje na tržište rada
- osigurati programske ugovore o suradnji s udrugama u integriranom pružanju usluga za pojedine skupine beskućnika i osoba koje su u riziku od beskućništva
- osigurati integrirani pristup zbrinjavanja i stalnog smještaja usluga starijih beskućnika iznad 65 godina

Nositelji: nadležna gradska upravna tijela, Centar za socijalnu skrb Zagreb, organizacije civilnog društva

Razvoj mreže usluga u zdravstvu

PRIORITETI:

- izraditi dokumente o provođenju palijativne skrbi na lokalnoj razini (sukladno Strategiji razvoja palijativne skrbi u RH)
- razvijati pedijatrijsku palijativnu skrb, odnosno pedijatrijske palijativne ustanove, mobilne stručne službe i krizne timove
- uspostaviti informatičku povezanost i umreženost svih dionika u sustavu palijativne skrbi
- provoditi istraživanja o spolnom ponašanju mladih i spoznajama štetnosti utjecaja alkohola i drugih ovisnosti na zdravlje

- provoditi zaštitu zdrave populacije, prepoznavati učenike s rizičnim ponašanjima te pružati stručnu pomoć djeci i mladima koji konzumiraju alkoholna pića
- osnaživati partnerske odnose državnih institucija, ustanova i organizacija civilnog društva u provođenju programa sprečavanja štetne uporabe alkohola i programa spolno odgovornog ponašanja
- organizirati kampanje koje promoviraju zdrave stilove života, radi senzibilizacije javnosti
- provoditi projekt Check point Zagreb - besplatno i anonimno testiranje na HCV i HIV

Nositelji: *Gradski ured za zdravstvo i druga nadležna gradska upravna tijela, nadležna tijela državne uprave, zdravstvene ustanove, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Centar za palijativnu medicinu, medicinsku etiku i komunikacijske vještine, Policijska uprava zagrebačka, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", bolnice i domovi zdravlja, organizacije civilnog društva*

Sustav predškolskog odgoja i obrazovanja

PRIORITETI:

- osigurati optimalnu mrežu za obuhvat sve djece između 1. godine starosti do polaska u školu, iznimno od 6 mjeseci do godine dana, radi ostvarivanja prava djeteta na rani predškolski odgoj u programima dječjeg vrtića
- dovršiti mrežu i osigurati optimalni obuhvat djece od 4 godine do početka polaska u školu do 2020.
- povećati obuhvat djece s teškoćama u razvoju uz odgovarajuće usluge podrške
- povećati obuhvat djece nacionalnih manjina u vrtićima, posebno predškolskim programom te pružanje drugih vrsta podrške djeci i roditeljima
- osigurati obvezni predškolski program za svu djecu koja nisu uključena u redoviti program u godini prije polaska u osnovnu školu
- razvoj programa i drugih vrsta podrške za djecu iz obitelji u socijalno-zaštitnim potrebama te roditeljima u posebnom socijalnom statusu
- stvarati programske i ostale uvjete za povećanje obuhvata djece s teškoćama u razvoju i kvalitetnije zadovoljavanje razvojnih potreba djece s teškoćama u razvoju, darovite djece i djece s dvostrukim posebnim potrebama (teškoća u razvoju i darovitost) kao i djece sa zdravstvenim teškoćama te osigurati druge vrste podrške djeci i roditeljima/skrbnicima

Nositelji mjera: *Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport i druga nadležna gradska upravna tijela, nadležna tijela državne uprave, agencije, dječji vrtići Grada Zagreba, Centar za socijalnu skrb Zagreb*

Sustav redovnog odgoja i obrazovanja u osnovnim i srednjim školama

PRIORITETI:

- unapređivati i ujednačavati obrazovne standarde radi dostupnosti različitih programa, stipendije za veći broj učenika, a osobito one s većim rizikom socijalne isključenosti (djeca s teškoćama u razvoju, djeca s poremećajima u ponašanju, djeca pripadnici nacionalnih manjina i dr).
- povećati ukupni obuhvat djece s teškoćama u razvoju u redovnom sustavu obrazovanja osnovnih škola
- povećati dostupnost usluga pomoćnika u nastavi; uspostaviti redovne procjene potreba i evidencije u skladu s načinom prikupljanja podataka eMatice MZOS-a i

pokazateljima Okvira za praćenje Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom MSPM-a i Zagrebačke strategije za osobe s invaliditetom te strateških planova u vezi s odgojem i obrazovanjem MZOS-a

- povećati ukupni obuhvat mladih u srednjim školama i povećati udio mladih s teškoćama u ukupnom udjelu; do 2020. smanjiti jaz u prohodnosti i utvrđeni nerazmjerni obuhvaćene djece s teškoćama u osnovnim i srednjim školama
- stvarati prostorne, kadrovske i druge materijalne uvjete za prijelaz osnovnih i srednjih škola na rad u jednoj smjeni, za veću zapošljivost u provedbi programa produženog boravka te veći obuhvat učenika dnevnim boravkom, stvaranje uvjeta za kvalitetniji i raznovrsniji sadržaj izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti za djecu i mlade, osobito djece s većim rizikom socijalne isključenosti
- povećati udio osposobljenih stručnih radnika za rad s djecom i mladima s teškoćama u redovnom školskom sustavu

Nositelji mjera: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i sport i druga nadležna gradska upravna tijela, nadležna tijela državne uprave, odgojno-obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva

Dostupnost i kvaliteta obrazovanja

PRIORITETI:

- poboljšati kvalitetu obrazovanja i veću uključenost svih učenika povećanim fokusom na socijalnu dimenziju u obrazovanju
- sufinancirati prijevoz učenika, udžbenike, prehranu, pomoći i stipendije te različite programe koji, vodeći računa o potrebama i interesima djece, pridonose kvaliteti i raznolikosti obrazovanja
- povećati udio stipendija za učenike i studente u riziku od socijalne isključenosti
- poticati različite oblike izvanučioničke nastave formalnog obrazovanja kao i osigurati kvalitetnu razinu neformalnog obrazovanja različitim programima radi zadovoljavanja socijalne i zdravstvene komponente
- stručno i financijski i nadalje podupirati projekte EU u školama

Nositelji mjera: nadležna gradska i državna upravna tijela, odgojno-obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva

Strateški cilj 3.

Osigurati zaštitu ljudskih prava i suzbijanje svih pojava diskriminacije te snažnije povezati socijalnu politiku i politiku zaštite ljudskih prava; smanjiti diskriminaciju skupina izloženih najvećem riziku od diskriminacije te povećati ravnopravnost

PRIORITETI:

- razvoj socijalne politike i programa suzbijanja siromaštva i socijalne isključenosti s obzirom na politiku ljudskih prava (zaštita ljudskih prava, suzbijanje svih oblika diskriminacije skupina u riziku, promicanje rodne ravnopravnosti)
- razvoj sustava za održivo financiranje usluga i programa organizacija civilnog društva koje djeluju u području socijalne politike i zaštite ljudskih prava radi povećanja učinaka u ostvarivanju programa

Razvoj mreže usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom

PRIORITETI:

- širiti mrežu dostupnih usluga i programa, vodeći računa o teritorijalnom rasporedu i zastupljenosti usluga prema gradskim četvrtima
- osigurati transformaciju ustanova koje skrbe o osobama s invaliditetom razvojem različitih smještajnih oblika (dnevni, povremeni boravak, alternativni smještajni oblici)
- osiguranje novih smještajnih kapaciteta, sukladno potrebama korisnika (uključujući i osiguranje prilagođenih stanova za individualno i organizirano stanovanje)
- povećati dostupnost specijaliziranih usluga: osobne asistencije, radnog asistenta/podrška u zapošljavanju, patronaže u kući, rane intervencije, dostupnost javnog i specijaliziranog prijevoza za korisnike, specijaliziranih zdravstvenih usluga i drugo
- proširiti mrežu usluga izvaninstitucijske skrbi (podrške) za obitelji psihički oboljelih (usluge dnevnog boravka, patronaže, pomoći i njege u kući, savjetovanja)
- osigurati uvjete za razvoj organiziranog stanovanja za osobe s psihičkim smetnjama

Nositelji mjera: nadležna gradska upravna tijela, Centar za socijalnu skrb Zagreb, nadležna tijela državne uprave, ustanove socijalne skrbi.

Integracija romske zajednice

PRIORITETI:

- unaprijediti strateški, sveobuhvatni pristup romskoj zajednici radi iznalaženja djelotvornih intervencija da bi se smanjili postojeći problemi i povećale prilike za socijalnu integraciju, temeljenu na prepoznavanju kulturnih specifičnosti
- osigurati veći obuhvat djece romske nacionalnosti i razvoj inkluzivnog obrazovanja na svim razinama uz odgovarajuću podršku i usluge
- povećati kapacitete za rad romskih udruga, selekciju romskih pomagača (obuka i financiranje) i rad u zajednicama u kojima žive Romi
- unaprijediti ukupne planove integracije djece u redovni obrazovni sustav (smanjenje udjela djece koja ne pohađaju školu, neuspjeha i ranog napuštanja škola drop-out)
- povećati dostupnost programima opismenjavanja i obrazovanja odraslih i zapošljavanja
- poboljšati standard u naseljima s većinskom romskom zajednicom i izgradnja komunalne infrastrukture u romskim naseljima

Nositelji mjera: nadležna gradska upravna tijela i tijela državne uprave, odgojno-obrazovne ustanove, organizacije civilnog društva, Vijeće romske nacionalne manjine

Razvoj mreže usluga za tražitelje azila i azilante te strance pod supsidijarnom zaštitom i strance pod privremenom zaštitom RH

PRIORITETI:

- istražiti stanje i potrebe azilanata na području Grada Zagreba
- osigurati uvjete za privremeno stambeno zbrinjavanje azilanata
- osigurati uvjete za integraciju azilanata i tražitelje azila, upravljanje integracijom azilanata, diverzitetom i budućim migracijama
- provoditi kampanje protiv ksenofobije i rasizma, senzibilizirati javnost i službenike za prihvaćanje kulturnih različitosti

- educirati stručnjake na svim razinama o prihvatu, smještaju i rješavanju problema azilanata
- podržati organizacije civilnog društva koje pružaju socijalne usluge za azilante u suradnji s ostalim službama u lokalnoj zajednici

Nositelji: nadležna gradska i državna uprava tijela, organizacije civilnog društva, u suradnji sa svim tijelima nadležnim za postupanje sukladno Protokolu o postupanju u osiguravanju smještaja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom

Razvoj mreže usluga za pripadnike seksualnih i rodni manjina (LGBT populacija)

PRIORITETI:

- osigurati provedbu i financiranje kampanja koje doprinose smanjenju diskriminacije i povećavaju toleranciju prema pripadnicima seksualnih i rodni manjina
- podržati financiranje usluga savjetovanja i pravne pomoći radi povećanja sigurnosti i socijalnog uključivanja pripadnika seksualnih i rodni manjina
- izraditi analizu potreba za žrtve nasilja pripadnika seksualnih i rodni manjina i definirati razvoj mreže usluga

Nositelji: organizacije civilnog društva i nadležna gradska upravna tijela

Strateški cilj 4.

Jačati administrativne kapacitete lokalne uprave, unaprijediti horizontalnu i vertikalnu koordinaciju te umreženost različitih sustava u procesu razvoja mreže socijalnih usluga i povećati uključenost civilnog društva i strateške socijalne investicije ulaganjima u razvoj usluga i programe

- razvoj kompetencija pružatelja usluga u svim djelatnostima za planiranje i organiziranje usluga koje doprinose socijalnom uključivanju te intenzivirati obuku pružatelja usluga za izradu projekata kojima će se doprinijeti apsorpciji sredstava iz EU fondova
- jačati kompetencije pružatelja usluga, jačati administrativne kapacitete uprave, informatizaciju, povezati bazu podataka
- unaprijediti informatizaciju i sustave za prikupljanje podataka, alate za procjene učinaka socijalnih politika i programa s obzirom na ciljeve smanjivanja siromaštva i perspektivu zaštite ljudskih prava
- unaprijediti povezanost i međuresornu suradnju različitih sustava, vertikalno i horizontalno, radi osiguranja usklađenog pristupa u planovima za razvoj mreže usluga (posebno zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, socijalna skrb)
- osigurati učinkovitu koordinaciju u provedbi plana/prioriteta razvoja socijalnih usluga i harmonizaciju ciljeva i prioriteta pojedinih sustava, institucija i strateških dokumenata
- osigurati strateško financijsko planiranje u području razvoja mreže socijalnih usluga u svrhu osiguranja komplementarnosti različitih izvora financiranja prioritetnih usluga u zajednici, infrastrukturnih investicija i unaprjeđenje ukupnog razvoja i kvalitete mreže usluga
- uspostaviti strateška partnerstva i praksu višegodišnjeg financiranja usluga koje pružaju udruge pružatelji socijalnih usluga sukladno prioritetima razvoja mreže socijalnih usluga
- poticati razvoj kapaciteta udruga uz prijenos dobre prakse i izgradnju lokalnih kapaciteta za razvoj prioritetnih izvaninstitucionalnih usluga

- stvoriti uvjete za ujednačeno financiranje udruga koje provode savjetovanje i redovito informiranje preko koordinacije gradskih upravnih tijela radi unapređivanja suradnje Grada Zagreba i udruga koje provode programe i projekte u svrhu pružanja socijalnih usluga na području grada
- osigurati održivost kvalitetnih programa/projekata organizacija civilnog društva koji se provode u vidu socijalnih usluga

Nositelji mjera: nadležna gradska i državna upravna tijela, Centar za socijalnu skrb Zagreb.

KLASA: 021-05/14-01/251

URBROJ: 251-01-05-14-11

Zagreb, 24. srpnja 2014.

**PREDSJEDNIK
GRADSKE SKUPŠTINE**

Darinko Kosor, v.r.